

Castrenianumin
toimitteita

18

PERTTI VIRTARANTA

**Inkeriläisiä sananlaskuja
ja arvoituksia**

Helsinki
1978

Castrenianumin
toimitteita

18

PERTTI VIRTARANTA

Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia

Helsinki
1978

Vammalan Kirjapaino Oy Offset 1978

ISBN 951-45-1394-0
ISSN 0355-0141

S i s ä l t ö

Alkusanat	5
Inkerin perinteen parissa	7
Sananlaskuja	23
Vertauksia, sanontoja	75
Kieltoja, käskyjä, alkusointua, riimittelyjä, runonpätkiä, ovelia vastauksia ja repliik- kejä, ...sanoi..., loruja	91
Vuoden kierto	99
Luonnehdintoja, matkimuksia, köllinimityksiä	105
Arvoituksia	115
Tiedonantajista	125
Lyhenteet	135

A l k u s a n a t

Yli kolmenkymmenen vuoden aikana olen tilaisuuden tullen tehnyt muistiinpanoja - käsivaraaisesti ja äänittäen - Inkerin murteista ja muustakin Inkerin perinteestä. Kertynyttä aineesta ja havaintoja sen johdosta olen julkaissut vähän: kaksi sarjaa "Näytteitä Inkerin murteista" (Virittäjä 1953 s. 384-405 ja 1955 s. 41-70), "Murretietoja Kupanitsan Greplasta" (Kalevalaseuran vuosikirja 1963 s. 200-216), näytteitä Kelton, Moloskovitsan ja Järvisaaren murteista (teoksessa "Suomen kansa muistelee" s. 335-360, 1964) ja näytteitä Laukaansuun inkerismurteesta (kokoelmassa "Lähisukukielten lukemisto" s. 157-169, 1967). Vuosia sitten oli suunnitteilla Inkerin murrekirjakin, lähinnä ääninauhoihin tallentamani aineksen perusteella, mutta tuo ajatus on toistaiseksi jäänyt lepäämään. Murrekirjan pieneksi korvikkeeksi tulee nyt julki kokoelma inkeriläisiltä saamiani sananlaskuja ja arvoituksia - kiitos Inkeriläisten Sivistyssäätiön, joka lupasi vastata kirjaseen painatuskustannuksista. Julkaisutien avauduttua aloin poimia inkeriläiskokoelmistani tämäntapaisia muistiinpanoja; mukaan otin sananlaskujen lisäksi myös muita kiinteämuotoisia ilmauksia, kuten vertauksia, sanontoja, sanomuksia, riimittelyjä, loruja, luonnehdintoja, kalendaarisia viisauksia, matkimuksia, köllejä. Inkeriläisäänitteitani, joita on yhteensä 58 tuntia, en kuitenkaan tätä varten ryhtynyt kuuntelemaan, vaikka niissä kyllä jonkin verran olisi mukaan otettavaa ainesta.

Tämän kirjan sananlaskuja ja arvoituksia en ole sanaston enkä asian puolesta sensuroinut, vaan olen julkaissut ne juuri sellaisina kuin ne selkeällä Inkerin murteella on sanottu; näin neuvoo tekemään sananlaskujen erikoistuntija Matti Kuusi.

Muistiinpanoista poimitun aineksen vaimoni kirjoitti lipuille, ryhmitti ja aakkosti sekä kirjoitti sitten puhtaaksi. Off-setpainoa varten konekirjoitustyön suoritti Kerttu Pohja.

Kokoelma on toimitettu samaan tapaan kuin v. 1976 julkaisemani "Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia" (Castrenianumin toimitteita n:o 15). Alkuluvun "Inkerin perinteen parissa" olen kirjoittanut eräiden asianharrastajien toivomuksesta.

Kiitän tämän kokoelman tukemisesta Inkeriläisten Sivistyssäätiötä, erityisesti rovasti Matti Vironmäkeä, joka on asiaa tarkokkaasti ajanut. Kiitollisena muistelen niitä Suomessa, Ruotsissa ja Neuvosto-Karjalassa tapaamiani Inkerinmaan synnynnäisiä, joiden tietoja olen tähän kirjaseen saanut.

Helsingissä 11. kesäkuuta 1978

Pertti Virtaranta

INKERIN PERINTEEN · PARISSA

Varhaisimmat Inkerin suomalaisilta tekemäni muistiinpanot ovat sodanjälkeiseltä vuodelta 1945. Keräsin silloin ainesta Satakunnan murteita käsittelevää väitöskirjaani varten, ja näissä tarkoituksissa tulin 3. kesäkuuta vaimoni kanssa Kiikoisten ja Kouvatsan pitäjien yhteiseen kunnalliskotiin, entiseen Ilolan taloon. Kunnalliskodin johtajatar kertoi meille, että talossa on paitsi Kiikoisten ja Kouvatsan vanhuksia myös kaksi Inkerin mummoa, joita sopisi haastatella. Tutustuimme heihin ja teimme vähän muistiinpanojakin toiselta, sokealta Katri Aitmanilta. Päätimme tulla häntä uudelleen tapaamaan, paremmin valmistautuneina ja enemmän aikaa varanneina. Olimmekin Katrin luona vielä saman vuoden syksyllä 29.-30.11. Mukanaamme oli kyselyapuneuvoina Antti Sovijärven 1944 ilmestynyt "Foneettis-äännehistoriallinen tutkimus Soikkolan inkeröismurteesta" ja aikakauslehti Virittäjän saman vuoden ensimmäinen vihko, johon sisältyy Lauri Hakulisen arvokas kokoelma "Inkerin Venjoen sananparsia" (s. 68-79). Kahden päivän ajan teimme muistiinpanoja, kynällä vain, sillä mitään äänentallennusvälinettä ei vielä tuolloin ollut käytettävissämme. Enimmäkseen haastattelimme Katri Aitmania, kysellen ja keskustellen; vähän aikaa seurassamme oli toinenkin inkeriläismummo, Koprinan Valasniekan kylästä lähtenyt Maria Juonalainen, synt. 1863. Muistiinpanoihimme tällöin kertyneet parisataa sananlaskua ovat tämän kokoelman siemen.

Seuraavat Inkerin perinnettä sisältävät keräelmäni tein Ruotsissa. Toimiessani kahdeksatta vuotta Lundin yliopiston suomen kielen lehtorina (1948-1955) saatoin loma-aikoina matkustaa niiden suomenheimoisten luo, jotka olivat siirtyneet Suomesta

Ruotsiin sodan jälkeen, etenkin keväällä 1948. Lundissa tai Lundin lähellä ei inkeriläisiä monta ollut, enkä muutamaaan Malmössä asuvaan saanut kosketusta. Inkeriläistyömaani olivatkin toisaalla, kolmella taholla: Mölnlyckessä lähellä Göteborgia, Boråsissa ja Örebrossa (ympäristöineen).

Ensimmäiset muistiinpanoni Ruotsin inkeriläisten parissa tein Mölnlyckessä. Sinne muodostuneesta inkeriläisyhdyskunnasta sain kuulla Lundissa teologian jatko-opintoja harjoittaneilta suomalaisilta papeilta, jotka olivat käyneet siellä pitämässä suomenkielisiä jumalanpalveluksia. Maanmieheni neuvoivat minut ensin menemään Jaarisille, jotka tuolloin - keväällä 1950 - asuivat Mölnlycken aseman lähellä olevassa rakennuksessa. Maria ja Viktor Jaarinen ottivat minut vastaan ystävällisesti ja - mitä erityisesti haluan tähdentää: ennakkoluulottomasti. Myöhemmin he selittivät vielä muillekin Mölnlycken inkeriläisille tallennustyöni merkitystä ja sitä, ettei haastatteluihini liity mitään sivutarkoituksia; eräät Ruotsin inkeriläiset nimittäin suhtautuivat tuolloin sangen epäillen ulkopuolisiin suomentaitoihin vieraisiin. Jaarisilla olen siitä alkaen käynyt monen monta kertaa, myös Suomeen palattuani. Maria Jaarista olen haastatellut pari kertaa myös kotonani Helsingissä, kun hän on käynyt Suomessa pidetyillä inkeriläisten juhlilla. Jaaristen äidinkieltä Koprinan murretta olen melko paljon saanut talteen sekä kynällä että nauhurilla. Keväällä 1950 Mail a Voice -merkkisellä levytyslaitteella ja 16.-18.5.1951 Elfa-merkkisellä lankamagnetofonilla tallentamistani näytteistä julkaisin v:n 1953 Virittäjässä valikoiman nimellä "Näytteitä Inkerin murteista. Koprinan Siiverskan ja Iisaron kylistä" (s. 384-405), mutta enimmäkseen Maria ja Viktor Jaariselta tekemäni tallenteet ovat ääninauhoissa, yhteensä 7,5 tuntia, ja ne odottavat vielä julki tuloaan.

Jaarisia saan kiittää myös siitä, että he johdattivat minut eräiden muidenkin suomenheimoisten tuttavuuteen. Erityisen kiitollinen olen Viktor Jaariselle siitä, että hän kertoi (15.12.1948 päivätyssä kirjeessään) lähitienoilla olevasta Huotarisen perheestä, toimi keväällä 1950 oppaana sokkeloisella tiellä

Mölnlyckesta Mölndalin Lackarebäckin parakkikylään ja tutustuin minut loistavaan karjalaiseen kertojaan, Haljärven lyydiläismurretta äidinkielenään puhuvaan Stefan Huotariseen, jonka kanssa siitä pitäen alkanut yhteistyö oli erittäin tuloksekasta.

Myös Boråsin inkeriläisten pariin minut johdattivat Maria ja Viktor Jaarinen. Heidän kehotuksestaan menin ensin (toukokuussa 1950) Götan kaupunginosassa asuvien Katri ja Antti Himasen luo. Himasien vieraanvaraisesta kodista tulikin sitten tavallinen kortteeripaikkamme, kun Boråsissa olimme. Vähäpuheista Antti Himasta (synt. 1899 Kolppanan Vopsin kylässä) emme paljon haastatelleet, mutta hänen vaimonsa Katri Himanen, o.s. Lappalainen (synt. Koprinan Tihkovitsassa) oli hyvänä apuna eräiden tietojen tarkistuksissa. Himaset edistivät Inkerin perinteen tallenuksiamme ennen kaikkea siten, että asiamme ymmärtäen ja vilpittömyytemme uskoen tutustivat meidät muutamiin inkeriläisiin sekä tarjosivat meille kotonaan viihtyisän asunnon, joskus myös rauhallisen haastattelupaikan.

Boråsissa asui herttainen vanhus Niukkasen Sohvi. Sohvia puhutin ensimmäisen kerran jo 23.5.1950, mutta tuolloin oli ilma-piiri puuhiani kohtaan Boråsissa epäluuloinen, ja minun oli jätettävä haastattelu aivan alkuunsa. Kun seuraavan kerran tapasimme 13. tammikuuta 1951, olivat minuun kohdistuneet epäluulot jo sen verran hälvenneet, että saatoin Sohvia äänittääkin Lundin murrearkistosta lainaamallani Elfa-merkkisellä lankamagnetofonilla. Puheeksi tulivat ennen kaikkea inkeriläiset häät, jotka Sohvi kertoi, välillä häävirsiäkin laulaen. Kun sitten olin saanut äänitteet litteroiduiksi, oli ne vielä tarkistettava yhdessä Sohvin kanssa. Tämän kärsivällisyyttä kysyneen työntein yhdessä vaimoni kanssa Sohvi-mummolta selvennyksiä kysyen 21.3.1953, 8.-9.11.1954 ja 10.5.1955; samalla merkitsimme muistiin Sohvin mieleen muistuneita lisiä. Yhteistyömme Sohvin kanssa tapahtui enimmäkseen Katri ja Antti Himasen kotona Göta 3:ssa.

Toukokuussa 1950 Mölnlyckeen ja Boråsiin tekemäni matkan jouduin keskeyttämään Boråsissa, kun eräät nuoret inkeriläiset miehet epäilivät minua vieraan valtion lähettämäksi urkkijaksi,

joka vain silmänlumeeksi kyselee Inkerin vanhoja asioita. Tuossa aggressiiviseksikin kääntyneessä epäluulon ilmapiirissä työn jatkaminen osoittautui mahdottomaksi. Kun maineeni sitten "puhdistui" - kiitos etenkin rovasti S.J. Laurikkalan avun -, saatoin jo kesäkuussa tehdä tuloksekkaamman matkan Boråsiin. Tällöin (28.6.) tapasin uudelleen mm. erittäin kiintoisin kielenoppaan, Soikkolan Vääränojan kylästä lähteneen Katri Pajusen, joka nyt uskalsi antautua keskusteluun kanssani. "Siä taitaa näit jot miä sinnuu hirvisin" (= sinä varmaankin huomasit, että minä sinua pelkäsin), hän huomautti edellistä tapamistamme tarkoittaen. Katri Pajunen oli Soikkolan äyrämöisiä, siis luterilainen. Hän edusti hyvin luotettavalla tavalla Vääränojan murretta, sillä hän oli syntynyt 1886 Vääränojan kylässä ja elänyt siellä aina vuoteen 1943, jolloin siirtyi tyttärensä perheen kanssa Suomeen ja Suomesta edelleen Ruotsiin. - Parin päivän kuluttua (30.6.) olin Katrin luona uudelleen, ja tällä kertaa tallensin hänen laulujaan ja puhettaan myös viiteen Mail a Voice -levyyn. Hän lauloi tädiltään kuulemansa "Lintuin laulun" ja kertoi mm. Vääränojan kylän kalastajien "majamiehistä", jotka olivat "Saares" (=Seiskarissa).

Boråsin monista inkeriläisistä minulle tuli tutuksi - Antti ja Katri Himasen välityksellä - myös Juhana Kajava, v. 1886 Kelton Saakrovan kylässä syntynyt, paljon nähnyt ja kokenut mies. Murrekirjassa "Suomen kansa muistelee" (1964) olen julkaissut (s. 335-348) valikoiman niistä äänitteistä, jotka Juhana Kajavan kanssa tein, ensin (23.-24.5.1950) Mail a Voice -kojeella, sitten (13.-14.1.1951) lankamagnetofonilla. Vaikka Juhana Kajava oli paljon lukenut - hän myös piti uskonnollisia puheita Ruotsin inkeriläisten tilaisuuksissa -, hänen puhekielensä oli sangen aitoa Kelton murretta. Juhana Kajavalta äänittämäni näytteet tarkistin 27.-28.12.1963 Helsingissä Keltosta v. 1929 Suomeen tulleen Simo Torikan ja tämän Lauri-nimisen pojan kanssa.

Kesäkuussa 1950 tutustuin Boråsissa myös Valpuri ja Marius Sirkkuseen. Noin 70-vuotiasta Valpuria haastattelin enemmän, koska hänen puheensa oli selvempää kuin Mariuksen. Valpuri

Sirkkunen oli syntynyt Kosemkinan (Narvusin) Fyödrömaan (Vyötermaan) kylässä, Marius taas Ropsussa, mutta he olivat 1. maailmansodan aikoihin muuttaneet Viron puolelle. Kun olin saanut Valpurin 29.-30.6.1950 Mail a Voice -levyihin puhumat näytteet kirjoitetuksi, oli ne vielä tarkistettava; tämä tapahtui 14.-15.1.1951 Sirkkusien'luona Boråsissa, missä hiukan myös äänitin tuolloin mukana oli olleella Elfa-lankamagnetofonilla. Enimmät Valpuri ja Marius Sirkkuselta tekemistäni talenteista ynnä havaintoja heidän kielestään julkaisin vuoden 1955 Virittäjässä artikkelissa "Näytteitä Inkerin murteista 2". Pian käyntini jälkeen Sirkkunen perheineen muutti Kanadaan Thunder Bayn seudulle, missä Valpuri ja Marius ovat jo kauan sitten kuolleet.

Boråsin inkeriläisistä tapasin 13.1.1951 vielä Siikosen pariskunnan. Helena Siikonen osoittautui hyväksi kertojaksi. Hän oli syntynyt 22.2.1894 Moloskovitsan srk:n Vuojislovan kylässä, jonka puolestasadasta talosta vain yhdeksässä oli suomalaiset eläjät, muut asukkaat olivat "vellašii", ts. venäläisiä. Naimisiin mentyään hän muutti miehensä Juhannes Siikosen (synt. 20.3.1894) kotikylään Moloskovitsan skr:n Himmaisiin, joka oli puhdas suomalaiskylä. Murrekirjassa "Suomen kansa muistelee" olen julkaissut muutamia Siikosien tuolloin kertomia juttuja (s. 349-352).

Toukokuussa 1951 tuli R.E. Nirvi Ruotsiin puoleksitoista kuu-kaudeksi tutkiakseen inkeroisurteita siellä asuivilta Inkerin pakolaisilta, joiden olemassaolosta olin saanut tietoja. Osan ajasta liikuimme yhdessä, myös äänittäen Lundin murrearkistosta jälleen lainaksi saadulla Elfa-lankamagnetofonilla. Nirvin saavuttua silloiseen asuinpaikkaani Lundiin toisena helluntai-päivänä (14.5.) lähdimme parin päivän kuluttua ajamaan kohti ensimmäistä työpaikkaamme Mölnlyckeä. Paitsi tässä tehdasyhdyskunnassa työskentelimme myös Boråsissa ja viimein Örebrossa ja sen lähiympäristössä. Parhaiksi inkeroisikielen oppaiksi osoittautuivat Mölnlyckessä Anastasia Jakovlev, o.s. Sofronova, synt. 1903 Soikkolan Viistinässä, ja Örebrossa Juho Jalo, synt. 1907 Soikkolan Ruutsiassa, ja hänen vaimonsa Anni, o.s. Pavlo-

va, synt. 1912 Soikkolan Tammikonnussa, sekä tyttärensä perheessä asuva Yrjö ("Kiko") Reimisaari, synt. 1884 Kurkolan kylässä Kosemkinassa. Välillä tapasimme Inkerin savakkomurteidenkin puhujia, kuten Mölnlyckessä Maria ja Viktor Jaarisen, ja Boråsissa Soikkolan Vääränojan äyrämöisen Katri Pajusen, jolta matkakumppanini teki runsaasti muistiinpanoja. Suuremmilta pettymyksiltä tuolla matkalla säästyimme, pahimpia vastoinkäymisiä oli kai se, että Soikkolan Säätinästä kotoisin oleva, Mölnlyckessä asuva Maria Lehtonen ei naapuriensa Maria ja Viktor Jaarisen tarmokkaista ja sitkeistä suostutteluyrityksistä huolimatta suostunut "kielimestariksemme". Joka tapauksessa retki oli hyvin tuloksekas, minulle myös opettavainen, sillä en aiemmin ollut paljontaan perehtynyt inkeroiskielen erikoisuuksiin. - Haastattelemistamme inkeroisista tapasin vielä myöhemmin Anastasia Jakovlevan (22.3.1953 ja 30.10.-1.11.1953), jonka kanssa vertailin hänen äidinkiелensä sanastoja savakkomurteen (Jaarisien) sanavaroihin, ja Yrjö Reimisaaren (viimeisen kerran 8.8.1956).

Aivan sattumalta tulin Viron inkeriläisen Maria Gabukovin tuttavaksi. Olin talvella 1954 Boråsissa haastattelemassa ääninauhaan inkeriläisten pitkäaikaista sielunhoitajaa rovasti S.J. Laurikkalaa tämän "pappilassa" Nelsonsgatan 10:ssä. Haastattelu tapahtui rovasti Laurikkalan veljentyttären tohtori Saini Laurikkalan toivomuksesta, hän kun suunnitteli setänsä elämäkerran kirjoittamista, mitä varten myös muistinvarainen tieto olisi tarpeen. (Vuonna 1970, 13 vuotta rovasti Laurikkalan kuoleman jälkeen, ilmestyikin Saini Laurikkalan huolella kirjoittama teos "S.J. Laurikkala, inkerinsuomalaisten hengellinen isä Inkerissä 1909-1937, Ruotsissa 1952-1957"; 196 sivua.) Eräänä päivänä tuli Laurikkalan "pappilaan" vihittäväksi varttunut nuori pari: inkeriläinen Maria Orava ja Itä-Karjalasta Sununsuun kylästä kotoisin oleva Antti Gabukov - ja minut kutsuttiin vihkimisen todistajaksi. Tästä alkoi tuttavuuteni Gabukovien kanssa. Heidän kotonaan Mölndalissa vierailin useita kertoja kirjoittelun Marialta muistiin hänen äidinkieltään Kallivieren murretta ja Antilta Sununsuun lyydiä. Kun matkallani 14.9.1965 olin jäl-

leen kerran heidän luonaan, en voinut aavistaa, että hyvin pian tämän jälkeen tuli kutsu Marian hautajaisiin 9.10.1965.

Sattuma toi tietooni myös Kupanitsan seurakunnan Greplan kylästä lähteneen Anna Pöntisen. Lundin yliopistollisessa sairaalassa lääkintävoimistelijana työskentelevä maanmieheni ilmoitti minulle syksyllä 1954, että sairaalan reumaosastolle on tullut inkeriläinen potilas. Hän arveli tiedon minua kiinnostavan, koska tiesi haastatteluistani Ruotsin inkeriläisten parissa. Menin potilasta katsomaan, ja näin tutustuin Anna Pöntiseen, joka ilmeisen mielellään halusi kanssani keskustella, jo senkin vuoksi, että hänellä kielivaikeuksien vuoksi oli huoneessaan kovin yksinäistä. Loka-, marras- ja joulukuussa tein Anna Pöntiseltä käsivaraisia muistiinpanoja, enimmäkseen sairaalassa, mutta pari kertaa myös kotonani, jonne hän jotenkuten pääsi tulemaan. Nauhoittamaan en ryhtynyt, sillä Annan ääni oli heikko, ja hänen täytyi vähän väliä levähtää; sairaalan huoneessa ei muutenkaan olisi kunnan nauhoitusta syntynyt. Kirjoitin muistiin havaintoja Anna Pöntisen vapaasta puheesta, mutta jonkin verran myös kyselin muoto-opin ja sanaston seikkoja (mm. venäläisiä lainasanoja) sekä sananlaskuja ja muuta kiinteämuotoista perinnettä. Kun Anna Pöntinen hieman terveempänä pääsi kotiinsa Boråsiin, hän vielä ilahdutti minua lähettämällä pari pientä erää murteella kirjoittamia sananlaskuja ja mm. kuvauksen Mikkelin päivästä, joka oli Greplan kylän kirkollinen juhlapäivä. Tapasimme viimeisen kerran 14.1.1963 Gånghästerissä lähellä Boråsia, mistä Pöntiset olivat ostaneet pienen huvilan ja sitä innokkaasti kunnostaneet. Tuolla kerralla saatoin tarkistaa 1963-vuoden Kalevalaseuran vuosikirjaa varten kirjoittamani artikkelin "Murretietoja Kupanitsan Greplasta", joka kokonaan perustuu Anna Pöntisen muistitietoon. Samalla sain kuulla yritteliään perheensä kahdesta mieliharrastuksesta: puutarhanhoidosta ja soitto-koneiden kunnostamisesta. Greplassa Pietari Pöntinen oli kasvattanut siemenestä omenapuita ja niitä sitten hyvillä laaduilla jalostanut ja myynyt edelleen yksityisille ja kolhoosien aikaan kahdelle kolhoosille. Pietarista hän oli ostanut rikkinäisiä harmooneja, kunnostanut niitä ja myynyt ympäri Inkeriä aina Soik-

kolaa ja Laukaata myöten. Harmooneja ja pianoja hän oli korjailut myös evakkomatallaan Virossa ja Suomessa ja on jatkanut tätä taitoa vaativaa työtään vielä Ruotsissakin.

1960-luvulla vierailin Boråsissa harvoin, harvoin siksi että sillä seudulla eläneet parhaat karjalaiset kertojani olivat joko kuolleet tai muuttaneet pois. Inkeriläistöideni kannalta oli tärkeä parin päivän poikkeaminen Boråsissa 26.-27.7.1967. Silloin tapasin hyvät kertojat ja laulajat Anna-Maria Schultzin o.s. Iho, synt. 1897, ja hänen nuoremman sisarensa Olga Parrin eli Sparren, synt. 16.3.1900 Hietamäen Heimosin kylässä, sekä heidän ystävänsä Katri Hotokan, synt. 1900 Hietamäen Raikkosin kylässä, elänyt saman srk:n Hotokkaisin kylässä, ja Mari Purosen, synt. 25.3.1907 Venjoen Anttolassa, jossa myös oli ollut naimisissa. Heiltä tein vaimoni kanssa muistiinpanoja tiukkaan tahtiin, ja siinä ohessa äänitimme mm. inkeriläisiä hää- ja liekkulauluja. Välillä vaimoni kävi äänittämässä samassa kaupungissa asunutta Mari Heimosta, joka oli syntynyt 25.3.1886 Inkeren srk:n Hapoisin kylässä mutta ollut naimisissa Venjoen Montilas-
sa.

Hyvin arvokas tuttavuus oli entisestä Viron Inkeristä evakkotielle lähtenyt Valpuri Vohta. Valpuri asui viimeksi Ruotsissa Fagerstan kaupungissa. Siellä tein vaimoni kanssa muistiinpanoja ja nauhoituksia 19.7.1967. Seuraavana päivänä jatkoimme työtä Valpurin Emma-tyttären luona Hedemorassa, jonne kaikki kolme yhdessä illalla ajoimme. Nauhaa kertyi näinä kahtena päivänä 3 tuntia 30 minuuttia. Valpuri Vohta, o.s. Orava, oli syntynyt 19.2.1888 Viron Inkerin suurimmassa kylässä Kallivieressä, jossa Valpurin mukaan oli ollut 17 "kreikkalaista" (=kreikkalaiskatolista, ts. inkeröisten asumaa), 35 suomalaista (=luterilaista) taloa. Valpuri kertoi isänsä suvun tulleen 7 polvea sitten Lavansaaresta. Siellä oli ollut suuri nälänhätä, minkä vuoksi "kalavenheenkää" (=kalastusveneellä) tultiin Konnunkyllää seitsämän perhettä". Konnunkylä kuului ns. Rantakuntaan, jonka muita kyliä olivat Kurkola, Hamala, Kiiskola, Kaipala, Konnu, Viipiä, Struupina ja Kosemkina. Valpuri syntyi siis Kallivieressä, mutta kasvoi Arsensaarella, josta hänen äitinsä Maria Simonty-

tär Lallo oli kotoisin. Valpurin isä Antreas Orava oli syntynyt Kallivieressä samoin kuin vielä hänen isänsä Paavali (Paavalin vaimo oli Anni), mutta Paavalin isä oli jo Konnulta. Valpuri Vohdan mies Aleksandr Joosepinpoika Vohta oli Fyödrömaalta. - Tämä kerta jäi valitettavasti viimeiseksi tapaamiskerraksemme, sillä kun Vermlannista palatessamme 18.7.1971 yritimme löytää Valpurin, emme häntä tavoittaneet kotoa Fagerstasta, eivätkä naapurit tienneet, minne mummo taas oli lähtenyt. Ja huhtikuussa 1973 Valpurin tytär Emma Trossi kirjoitti minulle, että äiti oli 31.3.1973 kuollut.

Valpuri Vohtaa ovat haastatelleet jo hänen kotonaan Kallivieressä suomalaisista perinteentutkijoista ainakin Kaarina ja Väinö Salminen (1931), Elsa Enäjärvi-Haavio (1936), Aili ja Lauri Laiho (myöh. Simonsuuri; 1937 ja 1938), ja virolaisista Julius Mägiste ja Elmar Päss (1938-39), sekä myöhemmin äänittäneet Lauri Honko ja Juha Pentikäinen (1965, 1966) ja Kari Laukkanen ja Urpo Vento (1966).

Tiedossani oli kauan ollut, että Gävlen seudulla on runsaasti Inkerin suomalaisia, mutta heidän luokseen en saanut matkaa sopimaan ennenkuin kesäkuussa 1977, jolloin Upsalan yliopiston 500-vuotisjuhlien merkeissä järjestetyn symposiumin jälkeen lähdin 10.6.1977 - Aulis J. Joki matkakumppaninani - päiväksi Gävleeseen. Tapaamisesta olin ennalta sopinut Tuuterin seurakunnan Kurkelan kylästä lähteneen Lempi Sjöbergin kanssa - hänestä oli Turussa asuva inkeriläinen Katri Peräläinen usein puhunut. Lempi Sjöbergin luota ajoimme Strömsbrohon ja siellä Aleksanteri ja Hertta Myllärin kauniiseen kotiin, jonka verannalle perustin "kielikoulun". Osanottajat olivat Lempi Sjöberg, Hertta Mylläri (o.s. Hirvonen) ja Hertan sisar Sonja Soikka. Tarkistimme kaikkien kolmen kirjoittamien sananlaskujen ja arvoitusten kieliasua, ja siinä samassa tuli "koululaisteni" mieleen uusia sananparsia ja - usein iloisen naurun säestämänä - arvoituksia. Tämän unohtumattoman käynnin jälkeen Lempi Sjöberg on vielä lähettänyt minulle lisiä, sekä sananparsia että arvoituksia. Niitä olen siten tarkistanut myöhemmin mainittavan, samasta Kurkelan kylästä lähteneen Katri Peräläisen kanssa Turussa.

Tapaamistani Suomen inkeriläisistä on ollut merkittävimpiä Irina (Iro) Filimonoff, syntynyt 1904 Kosemkinan (Narvusin) Laukaansuun kylässä. Iro tuli tuttavakseni Helsingissä v. 1959 eräässä inkeriläisten juhlassa, jossa Inkerin perinnettä käsitelleen puheenvuoroni jälkeen Iro tuli luokseni keskustelemaan. Näitä keskusteluja, jotka muuttuivat haastatteluiksi, jatkettiin myöhemmin Iron kotona Helsingissä ja jatketaan yhä edelleen. Kun Iron äidinkieli Laukaansuun murre on tähänastiselle tutkimukselle ollut hyvin heikosti tunnettu, katsoin aivan velvollisuudekseni tehdä minkä voin Iron puheen ja hänen hallitsemansa tiedon tallentamiseksi ja tutkimiseksi. Siinä "murteentutkimusseminaarissa", jota yhdessä virkaveljeni fonetiikan professori Antti Sovijärven kanssa johdin kevätlukukaudella 1960, tutkimme enimmäkseen juuri Laukaansuun murretta Iro Filimonoffin toimiessa opiskelijoihin mainiosti suhtautuvana kielenoppaana. Kun Sanakirjasäätiö tammikuussa 1960 julkisti Terho Itkosen organisoiman "sananuotta"-kilpailun, kannustin Iro Filimonoffin poikaa Pekkaa ottamaan osaa siihen, sillä tiesin v. 1925 syntyneen Pekankin hyvin osaavan lapsuutensa murretta ja pystyvän sitä paperille panemaan. Yhteistyö äidin ja pojan välillä johti kauniiseen tulokseen: n. 2500 sanatietoa käsittävällä kokoelmallaan Pekka Filimonoff pääsi kahdestatuhannesta osanottajasta niiden kahdeksan joukkoon, jotka saivat toisen palkinnon. Laukaansuun murteen tärkeyttä ja Iron erinomaisia taitoja ajatellen ehdotin vielä Sanakirjasäätiön hallitukselle 25.10.1961 lähettämässäni kirjeessä, että joku Säätiön työntekijöistä - mainitsin esityksessäni Olli Nuutisen nimen - ryhtyisi järjestelmällisesti tallentamaan Irolta hänen äidinkieltään Laukaansuun murretta. Näin tapahtui, ja vuosina 1961-63 Olli Nuutinen kirjoitti Irolta, paljolti vapaasta puheesta sanoja siepaten, noin 4300 sanalippua käsittävän kokoelman. Vuonna 1968 valmistui Iro Filimonoffin äidinkielestä ensimmäinen laaja tutkimus, "Laukaansuun inkeröismurteen pronominit" (207 konekirjoitussivua), tekijänä oppilaani Marja Lehtinen, joka työtään varten kävi monen monta kertaa Iroa haastattelemasa ja ystävystyi hänen kanssaan.

Perinteentallennusta ymmärtävä ja arvossa pitävä Irina Filimonoff on perehdyttänyt minut muutamiin muihinkin Inkerinmaalta lähteneisiin kertojiin, mistä olen hänelle suuresti kiitollinen. Erityisen arvokas tuttavuus oli Liivkylässä v. 1883 syntynyt vatjalainen Stepanida Timofejevna Pihlakas, o.s. Nikitin, jota vuosina 1960-65 haastattelin ja nauhoitin, Irina Filimonoff aina mukana avustajanani.

Hyvä osoitus Iron kiinnostuksesta entisen kotiseutunsa muistoja kohtaan on seuraavakin tapaus: Olin v. 1961 sopinut silloisen lähimmän virkaveljeni prof. Lauri Hakulisen ja Suomen Suku -tutkimuslaitoksen assistentin Elvi Erämetsän kanssa elokussa tehtävästä yhteisestä Lounais-Suomen kierroksesta, jolla myös nauhoittaisimme lounaismurteiden ns. pohjoisryhmän kansankieltä. Satuain kertomaan matkasuunnitelmasta Irolle. Hän ilmoitti lähtevänsä mukaamme Askaisten Livonsaareen saakka tavahtakseen inkeriläisiä ystäviään, joihin toivoi myös meidän tutustuvan. Perillä Livonsaareessa tapasimmekin Kurkolanniemeltä lähteneen inkeriläisperheen Marius Seppälän, synt. 25.2.1909 Venassa, hänen vaimonsa Anna-Marin, o.s. Meijeri, synt. Vipiässä, ja tämän v. 1867 Konnun kylässä syntyneen äidin Maria Meijerin. Seppälän pienessä peräkammarissa heitä nauhoitin 15. ja 16. elokuuta yhteensä 4 tuntia, enimmäkseen Irina Filimonoffin kysellessä. Puheena oli ennen kaikkea kalastus, mutta poikettiin muihinkin aiheisiin. "Pulmalaulujakin" (=häälauluja) laulettiin, siten että Anna-Mari lauloi ja Iro kertasi.

Pienen mutta tärkeän lisän inkeriläiskokoelmiini sain käydessäni inkeriläisten juhlassa 2. pääsiäispäivänä (18.4.) 1960 Tampereella. Juhlan jälkeen minulla oli nimittäin tilaisuus yhdessä silloisen assistenttini Pekka Lehtimäen kanssa nauhoittaa Kalevan seurakuntatalossa seuraavia Inkerin suomalaisia (tässä järjestyksessä): Pietari Pietarinpoika Huopalainen, synt. 31.12.1874 Hietamäen srk:n Kavehkonnun kylässä (asui silloin Hämeenlinnan kunnalliskodissa), Sofia Meijeri, synt. 1904 Hietamäen srk:n Annamoision kylässä (asuu Tampereen Messukylässä), Matti Nikkarinen, synt. 30.5.1879 Venjoen srk:n Mestilän kylässä (asui Alavudella) ja Mikko Kolemäinen, synt. 9.2.1897 Ven-

joen srk:n Porun kylässä (asui ja asuu yhä edelleen Tampereella, missä olen häntä myöhemminkin haastatellut). Saman päivän iltana poikkesimme vielä Tuuterin srk:n Hörkkölän kylässä syntyneen Paavo Jaakkimaisen luo ja äänitimme häntäkin hieman. Pitempään viivymme vanhan rovasti Frans Kärjen luona. Tämä erittäin ansioitunut perinteenkerääjä kertoi ääninauhaan mm. siitä runonkeruumatkasta, jonka hän ylioppilaana oli vuosien 1906-07 vaihteessa tehnyt Inkeriin Liissilän srk:n eteläkyliin, ns. Tuusnian kyläryhmään. Saman päivän iltana ajoimme vielä Nokialle tapaamaan vanhaa Käiväräisen pariskuntaa. Myöhään tulimme, vanhukset jo nukkuivat, kun koputtelimme oveen. Ei meitä kuitenkaan pois ajettu, vaan saatoin vielä iltamyöhällä nauhoittaa heidän verrattain hyvin säilynyttä savakkomurrettään tunnin verran, Käiväräisen pariskunnan istuessa yöpukeisaan sängyn laidalla. Juho Käiväräinen oli syntynyt 23.5.1880 Hietamäen srk:n Jälkylässä, hänen vaimonsa Olka 10.10.1885 Hietamäen srk:n Kavehkonnun kylässä.

Inkeriläistutkimuksilleni on merkinnyt paljon se kaksipäiväinen matka, jonka 17.-18.10.1965 tein Turun inkeriläisten luo. Erinomaisena oppaanani oli matkaohjelman suunnitellut kansakouluntarkastaja Antti Hämäläinen, itsekin Inkerin suomalaisia, lähtöisin Skuoritsan srk:n Tynilän kylästä. Neljän inkerinsuomalaisen kanssa ehdin käydä läpi laajahkon kyselyohjelman, jonka olen laatinut suunnittelemaani Inkerin murteiden kartastoa varten. Haastattelin seuraavia Inkerin suomalaisia (tapaamisjärjestyksessä): Maria Kurvinen, o.s. Peussa, synt. 1903 Skuoritsan Peussalassa; Katrina Peräläinen, ent. Jaakkimainen, o.s. Pettinen, synt. 1897 Tuuterin Kurkelassa ja hänen miehensä Pietari Peräläinen, synt. 1888 Kolppanan Salusin kylässä; Anna Iho, o.s. Puranen, synt. 1890 Hietamäen Alakylässä ja Sohvi Romana, o.s. Mustonen, synt. 1896 Järvisaaren srk:n Staarostinan kylässä. Sanastokyselyni uuvutti haastateltavat siinä määrin, että arvelin viisaimmaksi jättää nauhoitukset tuonnemmaksi. Vain Anna Ihon puhetta otin yhden tunnin ääninauhaan, Antti Hämäläisen enimmäkseen kysellessä. Anna kertoi meille kiintoisia juttuja yliluonnollisista asioista ja muisteli Suomesta, Mäntyharjun

pitäjistä olleita paimenia, joiden nimetkin hän vielä muisti sanoa. Kiireen vuoksi jäi nauhoittamatta mm. Sohvi Romana; hänen äidinkieltään Järvisaaren savakkomurretta enää hyvin harvat puhuvat.

Tällä matkalla tapasin siis ensimmäisen kerran Katrina Peräläisen. Matkamuistiinpanoihini olin kirjoittanut: "Peräläisen Katrina oikein hyvä kertoja, paljon tietoja, älykäs; hyvä murre. Katrinoa pitää välttämättä nauhoittaa." Ja tähän mennessä olenkin nauhoittanut häntä 23,5 tuntia - tosin muutamat tärkeät asiat ovat vieläkin jääneet perusteellisesti selvittämättä - ja kirjoittanut muistiin monenlaisia havaintoja hänen kielenkäytöstään.

Sattuma on sekin, että harvinaista Järvisaaren murretta tuli 1960-luvulla tallennetuksi ja tutkituksi. Olin assistenttini Jorma Rekusen kanssa syyskuussa 1962 pienellä Lapinjärven-Orimattilan-Luopioisten-Lammin kierroksella. Tulimme 8.9. Orimattilan kunnalliskotiin tavataksemme Orimattilan vanhuksia. Tapasimmekin, mutta ystävällinen johtajatar ilmoitti, että hänen hoivissaan on myös muuan inkeriläinen mummo. Näin tuli tuttavaksi Sohvi Särkkä, o.s. Virkki, synt. 9.3.1883 Järvisaaren seurakunnassa suuressa Mujan kylässä, josta myös molemmat vanhemmat, Josef (eli Oska) ja Anna Maria Josefintytär (o.s. Liiski), olivat syntyisin. Sohvi meni 20-vuotiaana naimisiin Josef Särjen kanssa ja muutti läheiseen Kanttilan kylään. Perheeseen syntyi 8 lasta, joista 5 kuoli pienenä. Sodan jaloista saksalaiset lähettivät Järvisaaren väkeä Viroon. Siellä kuoli Sohvin mies. Virosta evakkotaival jatkui v. 1943 Suomeen, ensin Raumalle ja sieltä muutaman vuoden kuluttua Orimattilaan, sinne aikaisemmin asettuneen nuorimman tyttären luo. Sohvi Särjen kutakuinkin vanhoillaan säilynyttä puhetta sain tuona iltarupeamana nauhaan yhden tunnin - Sohvi ei ollut puhelias. Päätin kuitenkin, että Sohvia on hänen harvinaisen murteensa vuoksi haastateltava paljon enemmän. Kehotin naapuripitäjästä Mäntsälästä kotoisin olevaa oppilastani Ritva Junttilaa tallentamaan ja tutkimaan Sorvi Särkän kieltä. Siihen hän ryhtyikin: nauhoitti Sohvin puhetta kaikkiaan 7 tuntia ja teki lisäksi paljon kä-

sivaraaisia muistiinpanoja sekä kysellen että Sohvin vapaasta puheesta. Näin kertyi runsaasti hyvää ainesta pro gradu -tutkimukseen, joka valmistui vuoden 1963 lopulla. Tämä tutkielma "Järvisaaren murteesta" (n. 200 konekirjoitussivua) on arvokas muistomerkki Järvisaaren pian väistyvälle suomalaismurteelle.

Kun 28.3.1965 olin Inkeriläisten yhdistyksen vuosijuhlassa Viipurilaisen osakunnan salissa puhumassa Inkerin kielioloista, tapasin Iida Ahdin, joka kertoi äitinsä Eeva Pönnen päässeen Neuvostoliitosta "lomalle" Suomeen ja kehotti haastattelemaan häntä. Parin päivän kuluttua (30.3.) meninkin Iida Ahdin luo Tapiolaan ja aloitin siellä nauhoitukset ja muut muistiinpanot; niitä sitten jatkui tyttären luona 7.4. ja 29.4. sekä 6.5. kotonani, jonne hain Eeva Pönnen kyläilemään. Eeva Pönnne, o.s. Savolainen, oli syntynyt 19.12.1895 Hietamäen srk:n Ryömin kylässä, mennyt 23-vuotiaana naimisiin Hietamäen Annamoision kylään, oli Suomessa 1943-44, sen jälkeen Kalininin seudulla ja Virossakin, ja elää nyt poikansa luona Neuvosto-Karjalassa Suojussa, Petroskoista kolmen peninkulman päässä. Eeva Pönneltä sain ääninauhoihin hyvää Hietamäen savakkomurretta 4,5 tuntia; siihen sopi kertomuksia kylän juhlapäivistä, häistä, hautajaisista, parannustavoista sekä kuvauksia naisten ja miesten töistä. Eeva Pönnne oli hyvin säilyttänyt savakkomurteensa, paremmin kuin enimmät Suomeen jääneet inkeriläiset, mutta sananlaskuja hän ei keskusteluissamme viljellyt.

Myöhäisimpiin Suomen inkeriläistuttavuuksiini kuuluvat Varkin "sisokset", jotka tapasin 1. syyskuuta 1976 senkertaisen matkakumppanini, inkeriläistä lähtöä olevan Juhani Palloksen kanssa Kauhajoen Heikkilän kylässä. Toinen heistä, Katri Varkki, on syntynyt 22.5.1894 Pienessä Kosemkinassa, ja toinen, Katrin veljen vaimo Emilia, o.s. Pukari, 7.3.1896 naapurikylässä Struuppovalla. Vaikka nämä "sisokset" ovat eläneet Suomessa jo v:sta 1943, heidän kosemkinalainen äidinkiелensä on säilynyt vapaassakin puheessa melkoisen puhtaana. Pienen Kosemkinan kylässä oli kaksi kylänosaa "Suomen otsa" ja "Vennäin otsa"; edellisessä kylänpäässä eli luterilaisia, jälkimmäisessä kreikkalaiskatoli-

sia, ja näiden välillä - vaikka naapureita olivatkin - oli pieniä kielen eroja, enimmäkseen vain sanastossa. Varkkin "sisok-sien" kieltä saatiin tällä matkalla talteen 2 tuntia nauhoihin, enimmäkseen matkakumppanini Juhani Palloksen haastattellessa.

Sananlaskuja

- 1 Uamu on iltaa viisaamp. - *LempaalaM, KupatnitsaG*
 Uamuust on paremp päivää jatkaa. - *LempaalaM*
 Älä uamuust päivää kiitä, (ja) illast älä vuuvvettais.
 - *TuuteriK*
 Älä kiitä uamust päivää äläkä ennen vuotta morsianta. - *TuuteriH*
 Älä oamusta päivää kiitä, äläkä iltaist vuuvvettais, äläkä ennen-
 ko partasuun(na) poikajais. - *SkuoritsaK*
 Elä aamusta päivää kiitä. - *KoprinaI, S*
 Uamuaskar on kultaa suus. - *TuuteriK*
- 5 Uamuhetk on kullann kallis. - *LempaalaM*
 Uamuvirkku iltatorkku, se tapa talon elättää; uamutorkku
 iltavirkku, se tapa talon hävittää. - *LempaalaM*
 Iltavirkku, uamutorkku, se tapa talon hävittää. - *TuuteriK*
 Iltatorkku tuvan nostaa, uamutorkku tuvan hävittää. - *TuuteriK*
 Illan virkku, uamun torkku, se tapa talon hävikki. - *TuuteriK,*
 (~hävittää) *TuuteriH*
 Iltatorkku, uamuvirkku - se tapa talom pittää. - *KupanitsaG*
 Kuka paljon luatii, sanotaa ahkeraaks. - *TuuteriK*
 Ahkera kiitokset ansaitsoo. - *LempaalaM*
 Auta aina ahkeraa, laiskaa älä millonkaa. - *LempaalaM*
- 10 Ahkeraal on yks tie kaks asjaa. - *LempaalaM*
 Ahkera ihminen ottaa juoksevan hevosen hännästkii. - *Tuu-*
teriK
 Ahkeruus voittaa kovan onnenkii. - *LempaalaM*
 Ahkerus kovan onnen voittaa. - *TuuteriK, (~ahkeruus) KupanitsaG*
 Ahneus pettää viisaankii. - *KupanitsaG*
 Aijjattoman peltoo aina välleempää hypätään ko ei uo aittaa
 ies. - *SkuoritsaK*

- 15 Tulloo aika ni tulloo apu. - *TuuteriK*
 Aika on kultaa kalliimp (~ kalleempaa). - *LempaalaM*
 Aika on paras liäkäär. - *LempaalaM*
 On sitä aikaa rikastuu, ko ensiks köyhäks piäsöö. - *Ku-
panitsaG*
 Antaa ajan kulluu, päivän männä, toisen tulla. - *LempaalaM*
- 20 Kyl aikaa löytyy ja Suariilt (= Tsarskoje Selosta) uutta
 suahhaa. - *TuuteriK*
 Kyl aikaa tapajaa, Suomest toista tuuvvaa. - *SkuoritsaK*
 Ajallaam marja moasta poimitaan. - *SkuoritsaK*
 Aikapojat itse naivat, hölkkäpöksyt naitetaa. - *VenjokiM*
 Ain aijjan takann om parempi hot' risuine ait olkoo.
 - *SkuoritsaK*
 Ajatus viep ajan, yritös työn tekköö. - *SkuoritsaK*
- 25 Auta akkaa meäjessä, älä miestä milloinkaa. - *SkuoritsaK*
 Kuka alun alottaa ja lopul lopettaa, keskkohan vaik kuka
 nakuttaa. (Kankaankudonnassa on aloittaminen ja lopettami-
 nen vaikeinta.) - *KupanitsaG*
 Alku työn kaunistaa, lopus kiitos seisoo. - *LempaalaM, Tuu-
teriH, KupanitsaG*
 Antajan kiäjeest tulloo, antamattomaalt ei mittää. - *Tuu-
teriK*
 Arka ol lyöty ja hellä om purtu. - *SoikkolaVä*
- 30 Aina asjat ajallaan, viikon päivät vierekkäin. - *LempaalaM*
 Asjatta suuttuu, lahjatta leppy. - *LempaalaM*
 Loatiinha asjat selkenööt (~ selvijäät). - *SkuoritsaK*
 Kuka hein asjojaan tietää, liek se sus' suora vain lamma
 viärä. - *VenjokiP*
 Eilinem päivä on tietetty, tämä päivä tietämätöi. - *Skuo-
ritsaK*

35 Eloutta mies itara, taloutta nainen tarkka. (Jos sekä isäntä että emäntä ovat säästäväisiä, karttuu omaisuutta.) - *HietanäkiH*

Talohutta nainen tarkka, eläkettä miehen eukko. - *VenjokiH*

Älä unohuta, jot huomein on jo elämäis yhtä päivää lyhemp. - *TuuteriK*

Elävän on ain etteepäi miel, vaik surma selän takan lie.

- *LempaalaM*

Etteepäin on elävän mieli, vaikk on surma selän takana. - *VenjokiP*

Etteepäi on ain elävän mieli, vaikk o surma selän takana. - *SkuuritsaK*

Koha ellää, sit näkköö. - *LempaalaM*

Aina näkköö elävän silmät, kuolleen ei konsakaa. - *SkuuritsaK*

40 Mitä emo iellä, sitä penikat perässä. - *TuuteriK*

Älä ihastu ensimmäisee hyvvää, äläkä pölästy ensimmäisee pahhaa. - *SkuuritsaK*

Ko kuavut ní ens työ on jot nouse yllää. - *TuuteriK*

Ensimäine (aviopuoliso on) turkki, toine viitta, kolmaís on kostol'. - *SkuuritsaK*

Minkä eteheis puat, sen tuantais löyvvät. - *LempaalaM*

45 Etempänt etsit, likempänt löyvvät. - *TuuteriP*

Etempäänt etsit, likempäänt löyvvät. - *SkuuritsaK*

Ettää ko pannoo, likelt löytää. - *TuuteriH*

Etemmäks ko puat ní likempänt löyvvät. - *TuuteriK*

Ettää ko puat, likkeelt löyvvät. - *TuuteriK*

Ettäääl ammuu, likkeel puskoo. - *LempaalaM, KoprinaI ja S*

Ko ettäääl ní ammuu, a ko ol likel ní puskoo. - *TuuteriK*

Ettäääl itköö, likkeel puskoo. - *TuuteriK*

Ko uot ettäääl ní ikävöip, a likel, sit puskoo. - *TuuteriK*

Halu ois ní en jaksa. - *TuuteriK*

- Halu on suur, no ko ei jaksa. - *TuuteriK*
- Hapan hyvä harteil, vatsaal vaikija. - *LempaalaM*
- 50 Mis harakka jos ei sijan tappajaisiis. (Kuokkavieraasta.)
- *LempaalaM*
- Miss ei harakka, jos ei linnun paistijaisiis. - *TuuteriK*
- Harvoin (käydessä) hyvim pietää. - *SkuoritsaK*
- Ei haukka sil mittää voi, ko syntyï ryöstölinnuuks. -
TuuteriK
- Ei haukku loukkuu tie, jos ei halol piähä lyö. - *LempaalaM*
Ei haukku hoavaa tie. - *SkuoritsaK*
- Ei haukkuva koira pure. - *LempaalaM*
Haukkuva koira ei konsaa pure. - *Laukaansuu*
- 55 Hetelmistää puu tunnetaa. - *SkuoritsaK*
- Kelpajaa se heikompkii ko ei ole parempaa. - *SkuoritsaK*
- Helmaa leikkaa, hihhaa paikkaa. - *SkuoritsaK*
- Missä hepo piehtaroi, sinne karva katkijaa. - *SkuoritsaK*
- Hevoïsta ja akkaa älä takkaa (ts. älä luota kumpaankaan).
- *TuuteriH*
- Hepoïsee ja venneesse ja naisee ei saa loottaa. - *Laukaansuu*
- 60 Kenen autat hevosen selkää, itse puttoot satulaast. -
TuuteriK
- Hevoïn äijä (=paljon) varsoi tekköö, mut länkät kaulaa
kuoloo. - *TuuteriK*
- Olkoon vaik hevosen näkönen kun on ihmisen tapainen. -
TuuteriH
- Mitäs hevosen heikkouvveest, koha kottii viep. - *TuuteriK*
- Kyllä hevoïnenkii kompastuu neljält jalalta. - *VenjokiL*
- 65 Hernemuan kautta tie on suuremp. - *KupanitsaG*
- Äikähä pois, kyl Herra henken ottaa, a piru perilliset et-
sii. - *TuuteriK*

Ei Herra taivaahan kaikkee paskaa taho, a hyvät hiä luokseen korjajaa. - *TuuteriK*

Herratkii nuoloot lusikkaan. - *LempaalaM*

Ei hiir kekkoo (=heinäkekoon) kuole. - *TuuteriK*, (~ se hiir) *KupanitsaG*

70 Hiljaa hiiret, kon kissa on koton(na.) - *SkuoritsaK*

Hiki ol laiskan syyvves, vilu työtä tehhes. - *SkuoritsaK*

Hiljaa hyvä tulloo, ajatellen lopeim potra. - *TuuteriK*

Hiljaisees hitto assuu, suursuinen häpjää tuottaa. - *TuuteriK*

Hitto hiljaiseest ellää, piru kielenkantamiseel. - *TuuteriK*

75 Mist on hoikka, siint om poikki. - *KupanitsaG*

Hukkuva tarttuu olen kortteekkii. - *KupanitsaG*

Hulluloil ja herroil ei pie näyttää kesentekkoista työtä. - *LempaalaM*

Hullu itsejää kiittää. - *KupanitsaG*

Hullut kasvaat kyntämättä ja kylvämättä. - *LempaalaM*

Hullui ei kynnet ei kylvetä, ne kasvaat itsestää. - *TuuteriK*

80 Et hulluu tekemääl tie, se on vika syntyvästään. - *TuuteriK*

Hullul eiijjuo (=ei ole) lakkii luvettu. - *TuuteriK*

Miä (=mene) hullun kans huastamaa, vasikan kans kiistaamaa. - *LempaalaM*

Läkkää (=puhu) hullunkaa, daliko jooz (=tai juokse) vasikankaa kiistaa. - *Laukaansuu*

Hullut työtä tekkööt, viisaat elläät vähemmälkii. - *LempaalaM*

Hulluloi on yheksääkymmentyheksää laiijjii. - *LempaalaM*

Hulluloi on yheksääkymmenääyheksää laiijjii ja loput toisel sual. - *LempaalaM*

- Hulluloi on monenlaisii. - *TuuteriK*
- 85 Huntu piähän morsiammeel, hunnun ala suuret huolet. -
TuuteriK
- Huntu huolta tuopi, lakki paljo loatimista. - *SkuoritsaK*
- Huoletoim mies hevotoin, huolettomamp akatoin. - *TuuteriH*
- Ei huolii ilman huavoi. - *TuuteriK*
- Huomiseel on huol' itsellää. - *LempaalaM*
- Älä pie huolta huomisèst, huomisel on oma huolen. - *TuuteriP*
- Elä piä hualta huamisest, koha ol leipää tänäpäivän. - *KoprinaI*
ja S
- Huonol mual ei huoli paljoo hallaa. - *TuuteriH*
- 90 Se huora on aikoja kuollut, mikä omajasen moitti. - *Ven-*
jokiM
- Hyvvyys näkky käytökseest eikä louhkaast luatimiseest. -
TuuteriK
- Vässy se hyväkii hevonen. - *LempaalaM*
- Hyvän alla on hyvä olla. - *TuuteriK*
- Pahal ilmaal hyvä isäntä ei aja koirajaankaa ulos, mut pa-
ha mies ajjaa akkaankii. - *LempaalaM*
- Hyvä mies ei aja koirajaankaa ulos, mut paha mies ajjaa akkaasengi.
- *TuuteriK*
- Hyvä ihmene ei aja koiraakaa kujalla. - *Laukaansuu*
- 95 Hyvvää aina hyvällämuistetaa. - *SkuoritsaK*
- Hyvä ihminen viep perät (=perintönsä, omaisuutensa) ennen
kuolemistaa, a paha jättää jälkeheen. - *TuuteriK*
- Hyvät ihmiset - hyvä tuuri; huonool Herran antama. - *Tuute-*
riK
- Onha yksin hyvä olla, a kahen viel om paremp. - *TuuteriK*
- Hyvä kuulla kiitosta, ko suap sen ilmoseeks (~ ilman). -
TuuteriK

- 100 Hyvä kello kuuluu ettää, rämppekello kuuluu likelle. -
SkuoritsaK
- Hyvä se koirakii on kuoltuvaan. - *LempaalaM*
- Hyvä on koirakii kuoltuaan. - *TuuteriH*
- Ompa hyvä korvaal, ko toine sannoo tottuuven. - *TuuteriK*
- Hyvät kutsuin tulloot, kuokkavieraat kutsumatta. - *Lem-
paalaM*
- Koirat kutsuin kulkoot, hyvät vieraat ilman kutsumata. - *TuuteriK*
- Hyvä on kutsuin kulkee. - *HietämäkiA*
- 105 Hyvä ol lapsi laiskan vaimon, viivyttää se virijänkii. -
TuuteriK
- Hyvä on laps laiskan akan, ketteläältkii ajan viep. - *TuuteriK*
- Hyvä ol lämmit laiha lapsen, ei tiä liikaa lihavalkaa. -
HietämäkiH
- Siel on hyvä, miss_ei meitä. - *TuuteriK*
- Ota hyvist oppii, pahoist pelkoo. - *TuuteriH*
- Hyvvää ei paljoo tarvitse. - *TuuteriK*
- 110 Hyvä om pientä petellä, vakahaista valehella. - *TuuteriK*
- Ei se hyvä ole, ko ruuvvan ettee kuoloo. (Laiskasta.) -
TuuteriK
- Iestpäin on hyvä, a takant kinttuu leikkajaa. - *VenjokiP*
- Iest on hyvä mut takant piätä leikkajaa. - *TuuteriK*
- Iestäpäin on kuinka hyvä ja takkaapäi kulkkuu leikkajaa. - *Skuorit-
saK*
- Hyvä syönyttä on syöttää. - *TuuteriH*
- Hiljaa hyvä tulloo, ajatellen aivan kaunis. - *LempaalaM*
- Hiljaa hyvä tulloo, rököttäer röhvelikkö. - *KoprinaV*
- 115 Hiljaa hyvä tulloo, ei juosten jauheta. - *SkuoritsaK*
- Ei juossej jauheta, hiljaa hyvä tulloo. - *KupanitsaG*
- Ei hyvä sana luita murro, a paha sana mielen harmittaa. -
TuuteriK

- Hyvä sana vihankii hillitsöö. - *SkuoritsaK*
- Hyvä sana om paremp kultaa. - *KupanitsaG*
- Hyvä syän huokailoo, a pirullinen äkkäilöö. - *TuuteriK*
- 120 Älä tie sellain ko hyvä on, tie sellain ko käsetää. -
TuuteriK
- Hyvä toista sannoo, ko itse istut varenjapytys (=hillopytys-
sä) (~ ko paha pannoo omajais). - *TuuteriK*
- On hyvä toista sannoo, mut paha pannoo itsijäis (~ a paha puarata
itsejäis). - *Tuuteri*
- Hyvä on toisen persettä katsella, ko omajais et niä. -
TuuteriK
- Hyväv voittanutta ei ole. - *SkuoritsaK*
- Hyvä antaa vähästäänki, paha ei anna paljostakkaa. - *Skuo-
ritsaK*
- 125 Ko hyväst tiet ni iestäis löyvvät, ko pahast tiet ni ies-
täis löyvvät. - *TuuteriP*
- Hyväst tiet, iestäis löyvvät, pahast tiet, iestäis löyvvät. - *Tuute-
riP*
- Hyväst tiet, iestäis löyvvät, jos pahast tiet ni iestäis löyvvät. -
SkuoritsaK
- Kuin hyväst tiät ni iästais löyvvät. - *KoprinaI ja S*
- Kun hyvin tiet, paremmim palkitaa. - *TuuteriK*
- Häpijä on sannoo, mut kipijäämp on kärsii. - *LempaalaM*
- Häpijä sannoo, kipijä kärsii. - *LempaalaM*
- Häpjä sannoo, kipjä kärsii. - *TuuteriK*
- Häppeä itkeä, kipeä kärsiä. - *Laukaansuu*
- Kyl härkä hyväst tekköö, ko vua syyhyttää. - *TuuteriK*
- Olkoo härkä vaik kenen, mut vasikat om meijjän. - *TuuteriK*
- 130 Ei uo hättää häkis ko ol leipää säkis. - *KupanitsaG*
- Hätä keinon keksii. - *LempaalaM*, (~ Kyl hätä) *TuuteriK*, *Kupa-
nitsaG*

- Hiäs se ystävä tunnetaa. - *KupanitsaG*
- Ko on hätä suur, ni apu on likel. - *LempaalaM*
- Ko on hättää, ei voi pittää. - *TuuteriK*
- 135 Häveliköst hävittömän soap, hävittömäst hävelikköö ei soa.
- *HietamäkiH*
- Hölmölöin ja lapsiin suust kuolet tottuuven. - *TuuteriK*
- Ihminen on sotamieskii, vaik monet häntä pelkääät. - *TuuteriK*
- Iivana on ain Iivana, vaik persekii silt pese. - *TuuteriK*
- Ikkäis elä, hiljaa kuolet - et kelpaa ko muan ala matoloil.
- *TuuteriK*
- 140 Ikkäis elä, ikkäis opi, tuhmaan kuolet kuitenkin. - *LempaalaM*, (~ a hulluun) *TuuteriK*, (~ hullun) *KupanitsaG*
Ikkäis elä, hulluun kuolet. - *TuuteriH*
Ijäis elä, ijäis opi, mut turakkan kuolet. - *TuuteriK*
Ikä elä, ikä oppii, hulluna koolet. - *Laukaansuu*
- Ikävä elävää on kuolettaa. - *SkuuritsaK*
- Uotella ja tappoittaa (= tavoittaa) on yhtä ikävää molemmat.
- *SkuuritsaK*
- Ilkiriena (=oikein ilkeä) isäheen, äkäkärssy äitiheen, yks laulo (=juorusi, kanteli) ielleppäi. - *HietamäkiH*
- Eijjuo illoo jos ei suru seuraa tulis. - *TuuteriK*
- 145 Istuin ilta tulloo, ajatus ajav viep. - *KupanitsaG*
- Ilta uamuu viisaampi. - *TuuteriK*
- Iltasiil vaik syö härkä, uamusiil on nälkä. - *LempaalaM*
- Älä illaist vuuvvetais kiitä ja vuuvvem piäst ukkojais.
- *TuuteriK*
- Ei ole issää iäks eikä emmoo elinajaks. - *KupanitsaG*
- 150 Ketä isä rakastaa, sitä hiä myös kurittaa. - *LempaalaM*
- Millain isäntä, sellain koira. - *TuuteriK*

- Itku ei auta markkinoil ko turkki pittää myyvvä. - *TuuteriH*
 Itku markkinoiss ei auta. - *KupanitsaG*
- Itku pitkääst ilost, paha kauvan nauramisest. - *LempaalaM*
 Itku pitkästä ilosta, pieru kauvvan nauramisest. - *TuuteriH*
 Itku tulloo pitkääst ilost, a pieru kovast (~kauvvan) nauramiseest.
 - *TuuteriK*
- Itku surun parantaa. - *TuuteriK*
- 155 Itse uot paras renki itselleis. - *TuuteriK*
- Itse vanhenoo, vika nuortuu. - *SkuoritsaK*
 Ihmine vanhenoo, vika nuortuu. - *LempaalaM*
 Itse vanhenet, vika nuortuu. - *KupanitsaG*
- Katso ensin itsiäis, sit vast puhu toiseest. - *TuuteriH*
- Kell on jano, sill oj jalat. - *Laukaansuu*
 Niim pitkelt jalkoi virut kuim peitet (=peitettä) tapajaa.
 - *KupanitsaG*
- 160 Kenej jalka kapsaa, sen suu napsaa. - *LempaalaM, TuuteriP,*
KoprinaI ja S, (~Kenej jalka kopsaa) KupanitsaG
- Lieks jauhot puhtahii omas pussiis, ko toisii noin ahkeraa puaraat (=panettelet). - *TuuteriK*
- Jokahine on autuas omal uskollee. - *TuuteriK*
- Joka kirkool on omat vaivaseen. - *LempaalaM*
 Joka kirkollono omat vaivasees. - *KupanitsaG*
- Joka kyläs laulaat ommaa nuottii myöten. - *TuuteriK*
- 165 Joka lintu laulaa omal kielellää. - *TuuteriK*
- Joka talos omat konstit. - *TuuteriK*
- Jokahinen oman ristiin kantaa. - *LempaalaM*
- Jokahine ov verree vertaine, nahkaasen täyteine. (Jokainen on hyvä omasta mielestään.) - *SkuoritsaK*
- Jokahine ov verreesev verrattava. - *KoprinaI ja S*
- Jouluna kerrääjäki keppijään nuolašoo. (Kerjäläinenkin saa jotakin herkkua jouluksi.) - *Tuuteri K*

- 170 Joulu on pyhä köyhäälkii. - *LempaalaM*
 Suo Jumal hyvvi vieraita, siint mie suan itsekkii. -
VenjokiP
 Suokoo Jumala hyvvi vieraita, siintä mie soan itsekkii. - *Skuo-
 ritsaK*
 Älä turhaa pole Jumalam päättä. (Älä turhia napise.) -
SkuoritsaK
 Jumalan sarvees on voijjet. - *SkuoritsaK*
 Jokkaihsell (~jokahisell) Jumalan sarvees voijjet. - *KoprinaV*
 Suop Jumal suuttumaa, mut ei viikooks vihhaa pitämää. -
LempaalaM
 Suo Jumala suuttumaa, älä vihhaa pitämää. - *VenjokiP*
- 175 Jumal antaa meil muateskii. - *TuuteriK*
 Juomaar juop, juomaar suap, juomari Jumalkii antaa. -
TuuteriK
 Juopuunt juop, juopuunt suap, juopuneel antaa Jumala. - *TuuteriK*
 Juomar juop, juomar suap, juomari antaa Jumala. - *TuuteriH*
 Juomar juop, juomar syöp, juomari antaa Jumalakkii. - *VenjokiL*
 Juopuneel eijjuo merikää enempää ko polvee myöten. - *Tuu-
 teriK*
 Juopuneel om meri polvii myöten. - *TuuteriK*
 Kuka mitä kuapii, se sitä suapkii. - *LempaalaM*, (~suapi)
TuuteriK
 Kaikkiin ihminen tottuu, vaik jiäpuikkoo persiissä. -
TuuteriK
- 180 Kaikkii ihminen kattuu, ei varrain ylös nousemistaan eikä
 nuoren naimistaa. - *SkuoritsaK*
 Eivät kaik jauhot talkkunaks kelpaa. - *KupanitsaG*
 Ei ole kaikki kalavesil eikä kirkon nuapuriis. - *VenjokiP*
 Ei kaik asu kirkon noapuris eik kalavesillä. - *TuuteriP*
 Ei kaikki ole kirkon noapuriis eikä kalavesillä. - *SkuoritsaK*
 Eivät kaikk asu kirkon naapuriss (~kirkonkyläss) eikä kaikki kala-
 vesii lähellä. - *KoprinaI ja S*

- Ei kaik kultaa mikä kiiltää. - *TuuteriK*, (~ kaikki) *TuuteriH*, (~ Ei uo) *KupanitsaG*
- Kaig om meehet kell_uon hattu päässä. - *Laukaansuu*
- 185 Ei kaik vaivaa uo, vaik se siltä näyttää. - *TuuteriK*
- Älä kaikiil sitä sano, mitä itse tiijet. - *TuuteriK*
- Mist sitä kaikkii muistaa ko on yks piä kesät sekä talvet.
- *LempaalaM*
- Ei kaik viisauus mahu yhteem piähän. - *TuuteriH*
- Uattele paljon, älä kaikiil luai. - *TuuteriK*
- 190 Elä siihen kaivoohen syle, mistä juat. - *KoprinaI* ja *S*
- Ei kaht hyvää yhtee parrii panna. - *TuuteriH*
- Ei kahta hyvää mist tule: luvata ja täyttää. - *LempaalaM*
- Kahta jänist jälkee ajat - et kumpaakaan sua. - *TuuteriH*
- Kahen on ain kahen, vaik hirtee männees. - *LempaalaM*
- Kahen on ain kahen, vaik sotamieheeks. - *LempaalaM*
- Kahen on ain kahen: jos ei yks piä keitä, ni pannoott ymmärrykset yhtee. - *LempaalaM*
- 195 Kahen on kau^uimpi. - *SkuoritsaK*
- Kahen kauppa, kolmanneel korvapuust. - *LempaalaM*
- Kahen asja, kolmanneel korvapuusti. - *TuuteriH*
- Mis kaks riitelöö, kolmais älä tunkii. - *VenjokiP*
- Kaks mis riitelööt ni älä kolmais ennää tunkii. - *SkuoritsaK*
- Kaher ruaka kannom pääs, a kolmel jo on koko (=kasa). -
KoprinaI ja *S*
- Kala etsii syvempää, ihmene parempaa. - *Laukaansuu*
- 200 Kalliin ko annat nii kauniin kannat. - *KupanitsaG*
- Kallista on kanampojan taivaasee kurkottaa. - *TuuteriH*
- Sit vasta kana uimaa, kons pers kastuu. - *TuuteriH*
- Kana ol' hyvillään ko kukko höyhenet rep. - *TuuteriK*

Ei kannettu ves kaivoos kestä eikä pantu miel piäs. - *LempaalaM*

Ei kannettu ves kaivoos kestä eikä hönttö viisaan kirjoil. - *LempaalaM*

Panentamieli ei piäs kessä eikä kannantves kaivoos. - *TuuteriK*

Kannettu ves kaivoss ei kestä. - *KupanitsaG*

Pantu meeli ei päässä kestä. - *Laukaansuu*

205 Vaik kaivoo hyppää, ni et piäse pakkoo kohtalostais. - *TuuteriK*

Vesa kantoheen kasvaa. - *LempaalaM*, (~ kantohein) *TuuteriK*

Vesa kasvaa kantoheesen. - *VenjokiL*

Kantoheen se vesa kasvaa. - *TuuteriK*

Kantohee vesa kasvaa. - *SkuuritsaK*

Kantoa möö vesa kasvaa. - *Laukaansuu*

Kantoki kauñistuu ko kauñistettaa. - *SkuuritsaK*

Ei karrua (=karhua) voi väkisem panna tantsimaa. - *Laukaansuu*

Karhuul on yheksän miehen voimat. - *LempaalaM*

210 Kellä on karsta, sill on kynnet. - *TuuteriH*, (~ Kell on) *SkuuritsaK*

Ko on karstaa ni löytyyt kynnetkii. - *TuuteriK*

Kattila pattaa soimaa, musta kylk on kummalkii. - *LempaalaM*

Kattila pattaa soimaa, musta kylki kummallakkii. - *TuuteriK*

Pata kattilaa soimaa, musta kylk kummallai. - *KupanitsaG*

Tehty kauppa seisoo. - *KupanitsaG*

Kauroil se (hevonen) kii otetaa, kannuksil selkää käyvvää. - *SkuuritsaK*

Kauroi syövät herroin hevoistkii, ja kauñiin karvan kantaat. - *TuuteriK*

215 Se kuka sannoo kehnnon sanan toiseel, ei voi itse hyvin. - *TuuteriK*

Kuka keitetyn paistaa, se makijan maistaa. - *LempaalaM*

- Ko olit kelkkaahen kepiä, *ni* uoppas liukas liukumaakkii.
(Vahingoniloisesti toisen vaikeuksista.) - *TuuteriK*
Ko olit (*~*uoit) kelkkaa kehiä, *ni* uoi liukas liukumaakkii. -
TuuteriK
- Kenest paljon luajitaa, siint paljon pietää. - *TuuteriK*
Kepiss_u on kaks piätä: toinen koskoo minnuu, toinen sinnuu.
- *TuuteriK*
- 220 Kerran *tie*, kahist katso. - *LempaalaM*, (*~* kahest) *TuuteriH*,
(*~* a kaks) *TuuteriK*
Kerran *tiet*, kahist kavut. - *SkuoritsaK*
Kerraha se kituva katkejaa. - *KupanitsaG*
Ketä kerran keksitään, sitä ain arvellaan. - *LempaalaM*
Ketä kerran keksitää, sitä ain arvella. - *KupanitsaG*
Kerrääjäki kastaa keppijääsen. (Kerjäläisenkin tekee mieli
herkkuja.) - *TuuteriK*
- 225 Kerrääjä ko suap syyvvä, *ni* männöö ko läksämmän (=kiireisen
ämmän) luhtii. - *TuuteriK*
Kesä antaa kenkät, talv tappaa lapset. - *LempaalaM*
Kuka kesäl onkii, sitä talvel nälkä sonkii. - *VenjokiP*
Kettelääl kiel' suap paljon aikaa, a enemmän viel harmii. -
TuuteriK
Kevväinen päivä vastaa syksyistä viikkoo. - *LempaalaM*
- 230 Kevät tulloo *ni* rikkaki männöö rikam päällä. - *Laukaansuu*
Kevät keikkuen tulepi. - *TuuteriK*
Ei kirves kivveen tartu. - *SkuoritsaK*
Kieleis on hyväst rasvattu, ko sylestäiskii syntyy piikki-
löi. - *TuuteriK*
Kiel' eijj_uo luu, se keäntyy ympär suun. - *HietamäkiA*
- 235 Älä pie kiirettä kieleel, pie kiire työlläis. - *TuuteriK*
Eijj_uo kiire kirkkoo, ko eijj_uo hätä helve'ttii. - *Tuu-
teriK*

- Ei oo kiire kirkkoon eikä hätä helvettii. - *SkuuritsaK*
- Kiireell_eijj_uo miärää. - *KupanitsaG*
- Minnuu ei olt silloin koton ko kiiret jua(j)ettii. - *TuuteriK*
- Mie en olt silloin kotona kois kiirettä joajettii. - *SkuuritsaK*
- Kiiree (tauti) tullee, kauvva kestää. - *KupanitsaG*
- 240 Kiittämätöin om maailman velka. - *TuuteriK*
- Ei kirkko uo konsaa niin täys jot ei pappi sopis. - *LempaalaM*
- Kuka kissan hännän nostaa, jos ei kissa itse. - *LempaalaM*
- Kyl kissa kalan hajun tuntoo. - *SkuuritsaK*
- Ko ei oo kissaa koton ni hiiret ov valloilla. - *TuuteriP, SkuuritsaK*
- Ko eijj_uo kissa koton ni hiiret ov välillä. - *KoprinaV*
- Sit on hiiret volillaa, ko kissaa ei uo kois. - *KupanitsaG*
- 245 Älä kissaa kiittele ennenko on hiir hampaissais. - *LempaalaM*
- Kissa ei elä kiitoksel, koira piän silitykseel. - *LempaalaM*
- Kissahan kiitol ellää, koira piän silityksel. - *TuuteriK, (~ Kissa kiitoksel) KupanitsaG*
- Jos kissaal makkarat, miul munat. (Kateellisesta.) - *TuuteriK*
- Kissat naivat nuapurist ja koirat omast kyläst. - *KupanitsaG*
- Kissaast neula, koiraast naska'. - *SkuuritsaK*
- 250 Kissa piikais, koira renkiis, harakka hyvä hevoseis. - *TuuteriK*
- Kissa ko häviz ni peremmes (=isäntä) hävis. - *Laukaansuu*
- Kiireest kissa tekköö - sokkeita niist tullookkii. - *TuuteriH*

Kiiree kissa poikii tekköö - sokkeita ne tullootki. - *SkuuritsaK*

Kiiree kissa poikii, mutta ne on sokkeita. - *KoprinaI ja S*

Kiiree kissa pojat tekköö - sokkeat tulloot. - *Laukaansuu*

Yksin se kissa soaliins syöpki. - *SkuuritsaK*

Mihinkäs kiukaa kotont peäsee. - *SkuuritsaK*

255 Älä pua kivvee tuakan painooks. - *TuuteriK*

Älä viso kivilöi vieraal pellool. - *LempaalaM*

Keskennään koirat hoavaan nuoloot. - *SkuuritsaK*, (~ Kesseen)

TuuteriK

Keskennään koirat tappeloot ja keskennään huavaan nuoloot. - *TuuteriK*

Keskennää koirat huavaasen nuoloot. - *VenjokiL*, (~ haavaasen nuoloot)
KoprinaI ja S

Sit vast koira uimaa, ko häntä kastuu. - *LempaalaM*

Koira kiittää häntäjään, häntä ommii (~ perse-) karvojaan.

- *LempaalaM*

260 Koira lyyvvää kirkooskii. - *SkuuritsaK*

Koiraal on koiran kujjeet. - *LempaalaM*

Koiraal on koiran kuolema. - *LempaalaM*

Koirall on koiran kuolema. - *Laukaansuu*

Sitä se koirakii kojiksee sannoo, mis yön makajaa (~ murkina annetaan). - *LempaalaM*

Sehä koirall on koti miss yötä soap olla. - *SkuuritsaK*

Koira haukkuu korvessakkii. - *TuuteriH*

265 Hauku koira kotonnais omam pöytäis piässä. - *TuuteriK*

Ain se koira kyläst suap kolahuksen korvalleen. - *LempaalaM*

Ei se koira kyläst muuta saa kun kolahuksen korvallee. - *SkuuritsaK*

Haukkuu koirakii leivästään. - *LempaalaM*

Väkisen ko koiran metsää ajat, sellasen se haukkuu jäniksenkii. - *LempaalaM*

- Jos väkisen koira metsää männöö, sellasen otuksenkii tuop. - *TuuteriK*
- Väkise ko koira metsää ajetaa, sellasen se jäniksenkii tuop. - *KupanitsaG*
- Koira nimen antaa, meez iän kantaa. - *Laukaansuu*
- 270 Koira paljon haukkuu, tuul' enemmän kantaa. - *TuuteriK*
Koira haukkuu, tuuli kantaa. - *Laukaansuu*
- Mitä koira ei niä, sitä ei hauku. - *TuuteriK, KupanitsaG,*
(~ näe, ni sitä) *Laukaansuu*
- Ei se koira pure mikä murisoo (~ äräjää). - *TuuteriH,*
(~ äräjää) *KoprinaI ja S*
- Se koira ei pure mikä haukkuu. - *SkuoritsaK*
- Elä sitä pelkää kuka koira haukkuu, ei se pure. - *KoprinaI ja S*
- Tietää koira piernehen. (Esim. panettelija on nolon näköinen vastaan tullessa.) - *TuuteriK*
- Kylhä koira tietää piernehen. - *SkuoritsaK*
- Koiraal ko suutais, se siul takapuoltaa. - *TuuteriK*
- 275 Siintä koira ottaa mist soap. - *SkuoritsaK*
- Koiraal ko ei jjuo muuta työtä (~ muut tekemist) ni nuoleksii muhijaan (~ persettään). - *TuuteriK*
- Kyl koirast ystävän suap, mutt ei häjyyyst ihmiseest. - *TuuteriK*
- Kehen kolahtaa, se olahtaa. - *LempaalaM*
- Kehen kalikka kolahtaa, se koira älähtää. - *TuuteriH*
- Kolmais kerta - totteen kerta (~ totta sannoo). - *TuuteriK*
- 280 Kopeekast ne ruplat kasvaat. - *LempaalaM*
- Kopeekkaa juot viinaa - viitee ruplaa herjaa näytät. - *TuuteriK*
- Korppi korpin silmää ei kaiva. - *KoprinaI ja S, KupanitsaG*

- Enemmän korva kuuloo ko silmä näkköö. - *TuuteriH, SkuoritsaK, TuuteriP, KoprinaI ja S*
- Korvaast sissää, toiseest ulos. - *TuuteriK*
- 285 Ei kot' uo jäniksen seläs, kyl sinne kerkijää hiljempääkii. - *LempaalaM*
- Koti karjan korjajaa. - *SkuoritsaK*
- Kotinen kopekka maksaa enemmän ko ettäine rupla. - *SkuoritsaK*
- Kovan ko näkköö, ni koirakii murisoo (~ muññii). - *TuuteriK*
- Piät kovvaa ni näet hyvvää. - *Laukaansuu*
- 290 Kova kenkä jalal lyöttää. - *KupanitsaG*
- Kuka mitä kuapii, se sitä suapi. - *TuuteriH, (~ suapkii) TuuteriK*
- Se kuka siästää, sill' ain on. - *TuuteriK*
- Kuka makajaa, ei tie syntii. - *TuuteriK*
- Kukko kanat ajjaa, itse männöö makkaamaa. - *LempaalaM*
- 295 Ei kukko turhaa kieku, jos ei aika ois. - *TuuteriK*
- Ei kukkokaa käskiin laula. - *LempaalaM*
- Mitä kauvvempaa elät, sitä kummempaa kuulet. - *TuuteriK*
- Käyvvy kuninkaskii kulunees ja pajar paikatus. - *KupanitsaG*
- Sitä kuninkas kiittää kuka riikkii (=valtakuntaa) siittää. (Sanotaan lapsen syntyessä.) - *KupanitsaG*
- 300 Ei kuolo (~ pieru) tule tahallaan, se tulloo omal ajallaa. - *TuuteriK*
- Kun tiätäsím mihim puttoon, ni levittäsin kuvon olkii alahain. - *KoprinaI ja S*
- Ku tietäsím mihil lankiin nii levittäsin olkii. - *TuuteriP*

- Kuka kuritta kasvaa, se kunniatta kuoloo. - *LempaalaM*
 Ko kuritta kasvaa ni kunniatta kuoloo. - *TuuteriK*
- Kuś kuivaa, sitta murenoo. - *TuuteriK*
- Kutsuin on hyvä kulkee. - *KupanitsaG*
- 305 Kutsumatoiv vieras, pesemätöil lusikka. - *VenjokiP, TuuteriK* ja *H, HietämäkiA, SkuoritsaK*
 Kutsumatov vieras, pesemätöl lusikka. - *KupanitsaG*
- Kutsumaton vieras on pahemp tattaarlaista. - *LempaalaM*
- Pittää syyvvä kuus puudaa soolaa yhdessä ko saad ihmesen tuntemaa. - *Laukaansuu*
- Sitä kuusta kuulla pitää jonka alla asutaan. - *SkuoritsaK*
 Sitä kuust on kuultava kenej juurel elät. - *KupanitsaG*
- Ken kuusee kurkottaa, se katajaahen kapsahtaa. - *TuuteriH*, (~ kuuseen korkottaa) *TuuteriH*, (~ Kuka) *SkuoritsaPet*
 Joka kuusee kurkottaa, se katajaa kapsahtaa. - *KupanitsaG*
- 310 Ei kylläine ymmärrä nälkäistä. - *LempaalaM*
- Kylmän saunan kyläst suap. - *LempaalaM*
- Mitä kylvät, sitä niität. - *LempaalaM, KupanitsaG*
- Kylän herkku heittäminen, kot' huono muistaminen. - *SkuoritsaK*
- Kyläs on hyvä, koton paremp. - *LempaalaM, TuuteriK*
- 315 Kylän hyvä ja kot'ikoira. - *Laukaansuu*
- Kyläs kiitelty, koton elät - koiran tappaa. - *TuuteriK*
- Luaji (=puhu) kyläs - kylä kuuloo, luaji metsäs - metsä kuuloo. - *TuuteriK*
- Kyl kylän liukkaat kielet siust huolem pittäät, a sie et jaksa pittää huolta heist. - *TuuteriK*
- Kyläv veräjiitä kiin ei panna. - *Laukaansuu*
- 320 Kymmene kytt'ä om parempi ko yks nato. - *Laukaansuu*

Kukkaa ei kysy: kuin kauvan on tehty? - kaik kyssyyt: kuka tek? - *LempaalaM*

Ain kysytään: kuka tek? Konsaa ei kysytä: kuin kauvan tek? - *LempaalaM*

Kynnäspiä on likkeel, mut et pure. - *LempaalaM*

Kynnyspeä ol likel, a purr ei tappaa. - *HietämäkiA*

Kynnyspiä on likkeel, et vua pure. - *TuuteriK*

Kynnyspiä on lähel, mut et pure. - *TuuteriH*

Kynnyspää ol likel, et pure. - *KoprinaI ja S*

Kynnyspiä ol likkiil, purra et sua. - *KupanitsaG*

Minkä kiäjien kinnas, sen kiäjien rukkanee. - *LempaalaM*

Käs kättä pessöö, molloot kestää puhtaan. - *TuuteriK*

Käs kättä pessöö, molloot puhtaat tulloo. - *KupanitsaG*

Käsi kättä pessöö ja molemad ov valkiája. - *Laukaansuu*

325 Kuin kättee, nin kärsää. - *SkuuritsaK*

Kenen käessä senen kärsässä. - *Laukaansuu*

Anna kättä köyhäl miehel, köyhäl miehelle ol lämmin koura. - *KupanitsaG*

Sehä se on köyhän aittaki, ko ov vatsa täynää. - *SkuuritsaK*

Älä pilkkaa köyhän kelkkaa, leppääst jalakset on itsel-
läiskii. - *LempaalaM*

Älä pilkkaa köyhän kelkkaa, olkinen on ommaiskii. - *TuuteriK*

330 Ielt on syöty köyhäm pelto, jälelt ajettu hyvä hevoine. - *SkuuritsaK*

Iältä syäty köyhäm pelto, ajettu hyvä hevoinen. - *KoprinaI ja S*

Köyhä antaa vähästkii, rikkaalt ei liikene liijemmaastkaa. - *LempaalaM*

Maltaa köyhäkii keittää, mut ei malta jäähyttää. - *LempaalaM*

Maltaaha köyhä keittää, ni ei malta jäähyttää. - *TuuteriK*

Rikas maltaa keittää, ei vua malta jäähyttää; a köyhä maltais jäähyttää, ei hiä malta keittää. - *TuuteriK*

- Maltaa se köyhäkkii keittää, ei malta jäähyttää. - *KupanitsaG*
- Köyhä ukko paremp ko juopuunt. - *TuuteriK*
- Köyhän kiitos paremp ko rikkaan rakkaus. - *TuuteriK*
- 335 Köyhä untaan kiittelöö, ko rikas muustaan riitelöö. -
TuuteriK
- Köyhyys eij_uo koiruus, eikä ilo mikkää. - *LempaalaM*
- Köyhyys tulloo ovest sissää, rakkaus ovest ulos. - *Tuute-
riH*
- Ko laiskal laitat asjal, nim mäne itse perässä. - *Tuute-
riK*
- Laiskan ei pie syyvväkää. - *TuuteriK*
- 340 Laiska hikkoiloo syyvvessä, ei tyätä tehessä. - *KoprinaI
ja S*
- Ei laiska katol kehtaa: kons sattaa vettä, kons polttaa
pouta. - *LempaalaM*
- Laiskal linnaa ei uo missää, ei muam piäl, ei taivaaskaa.
- *TuuteriK*
- Kons laiska työt tekköö: kesäl ei kerkii, talveel ei tar-
kii; syksyyl on suuret tuulet, kevväil on vettä paljon. -
LempaalaM
- Kons laiska työns tekköö: kesällä ei kerkii, talvell ei tarkii. -
SkuoritsaK
- Laiskaal eijj_uo paikkaa, vaikk_ois kuinkii haikka (=yl-
peä, vilkas, etevä). - *TuuteriK*
- 345 Laiskan poukku (=pyykki) on lauvantain. - *LempaalaM*
- Laiskaal on pyhä arkeenki. - *LempaalaM*
- Laiskaal on ain viis vikkaa. - *LempaalaM*
- Laiskuus on Herran lahja, jos sen ossaa oikein käyttää.
- *LempaalaM*
- Laps on Herran lahja, äitiil velaks annettu. - *TuuteriK*

- 350 Käse lasta (~paskaa), käy peräs, käyt itse kymmenän ker-
taa iel. - *LempaalaM*
- Lapseest eijj_uo laulajaaks. - *LempaalaM*
Eijj_uo lapsest laulajaks. - *TuuteriK*
Eijj_uo lapsest laulajaa. - *SkuoritsaK*
- Lapsella nännän suuhuu annoit, a meeltä päähää et pannut.
- *Laukaansuu*
- Syötä lapsi syyvnessäis, keäri peähäis männessäis. - *Skuo-
ritsaK*
- Ko ol lapset pienet ni om pienet huolet - tulloot suuret,
tulloot suuret huoletkii. - *SkuoritsaK*
- 355 Laulaa laps suatuaan, itköö ilman oltuaa. - *TuuteriK*
Nauraa laps iloissaan, itköö ilman oltuaa. - *TuuteriK*
- Mitä laps ei niä, ni sitä ei itke. - *TuuteriK*
- Eistäin lehmä häräl, sit vasikka. - *TuuteriK*
- Lehmä lypsää suustaan eikä suuriist sarvistaa. - *TuuteriK*
- Ei leipä syyvven puutu, leipä puuttuu suamiseen. - *Tuute-
riK*
- Ei leipä syyvven, leipä puuttuu suamiseen. - *TuuteriK*
Ei lopu leipä sööjessä, loppuu saajessa. - *Laukaansuu*
- 360 Enne leipä pooleks leikata ko pahan ihmisenkää ellää. -
Laukaansuu
- Leiväl leikkaaja ei piäse taivaahen. - *VenjokiP*
- Kenel leipää syöt, sev virttä veisaat. - *KupanitsaG*
- Lempokii lähimäistään nuoloo. - *SkuoritsaK*
- Leskem posket lekottaat. - *SkuoritsaK*
- 365 Kons ol lientä leivän kans, kons ol leivätä lihhaa. -
SkuoritsaK
- Liha linnun siiven al, voi vasikan takan. - *LempaalaM*
Liha linnun siiven alla. - *SkuoritsaK*

- Lihaine keeli sööpi luisen kaglan katki. - *Laukaansuu*
- Liika on ain liikaa. - *LempaalaM*
- Kyll_ol linnas lihhaa, kaupunkis kamaraa. - *SkuuritsaK*
- 370 Mikä lintu varrain laulaa, sen kissa syöp. - *TuuteriK*
- Joka lintu (~Kana) tuntuu höyhenistään. - *TuuteriK*
- Anna linnuul muru - Jumala siul kaks. - *TuuteriK*
- Sillon ol lintu laihemmillaa, ko on lapset pienemmillää.
- *SkuuritsaK*
- Ei lintu pesähän situ. - *TuuteriK*
- Ei lintu ommaa pessää paskenna, nuapurii se lentää. - *TuuteriK*
- 375 Lisän on rikka rokas, hämähäkki taikinaas. - *LempaalaM*
- Ei se liikaa tie, vaikk on hämähäkki taikinaas. - *VenjokiL*
- Peräst lounaan ol lusikat jouten. - *KupanitsaG*
- Lumest ei sua lekkoo (=nuotiota), unest ei sua kekkoo. -
TuuteriK, SkuuritsaK
- Lunta ko syöt ja vettä kö juot, ei ennää haisu pierukaa.
- *TuuteriK*
- Ko ei luonnen (=luonnostaan) ni ei lyyvvenkää. - *TuuteriK*
- Jos ei ol luonnen hyvää ni ei lyönnekää. - *TuuteriK*
- 380 Luotuist päivistäis et pakkii. - *TuuteriK*
- Luotuista päivistään ei ihminen peäse, ei tauvvin kovvuus tapa. -
SkuuritsaK
- Lupa on leikkii laskii, mut ei irvistellä. - *LempaalaM*
- Luppoos on pahemp velkaa. - *LempaalaM*
- Luppoos ei talloo hävitä. - *SkuuritsaK*
- Nuole lusikkais, uamul revit suuhuis (Aamuksi ruuantähteet
kuivuvat lusikkaan ja repivät suusi.). - *TuuteriK*
- 385 Lusikka tšukuńiekas - ämmä vierais. (Ämmä arvaa tulla sil-
loin kun on tarjottavaa.) - *TuuteriK*

Ei lusikalla pantua voi patalusikalla (=kauhalla) ottaa.
- *Laukaansuu*

Ei lustia kakul kasseta. - *Laukaansuu*

Kyl luu lihan kasvattaa. (Laihasta ihmisestä.) - *LempaalaM, TuuteriK*

Luu lihav valitsijal. - *KupanitsaG*

390 Lystit tavat nuapuriis, lystikkäämmät ommais. - *TuuteriK*

Lämmin leipä voipalainen, emon ehtoinen sanainen. - *SkuoritsaK*

Ei lämmi luita murjo. - *LempaalaM, TuuteriH*

Lämmi paita liinanenkii oman äitin ompelema; vilu vaippa villanenkii vaimon vierahan kutoma. - *LempaalaM*

Lämmin om paita liinanenkii, emon oman ompelema; vilu ov vaippa villanenkii vaimov vieraahan tekemä. - *KupanitsaG*

Ennem mua repijää (~ halkijaa), ennenko huora häpijää. - *TuuteriK*

395 Kons om mua jiäs, kons kärsä kippee. (Laiskan työt jäävät tekemättä.) - *TuuteriK*

Mitä mua kantaa, sitä Jumal antaa. - *TuuteriK*

Muas muan taval tai muast pois. - *LempaalaM*

Muas pittää ellää muan taval. - *TuuteriK*

Elä moal moan taval, älä moalt pakkii (=pakene). - *TuuteriP*

Elä mual (~muas) muan taval, älä mualt pois pakkii. - *TuuteriH*

Elä moalla moan taval, älä moalta pois pakene. - *SkuoritsaK*

Elä maal maan taval, eläkkä maalt pois pyri. - *KoprinaI ja S*

Elä maal maan taval, miähelässä miähem mukkaan. - *KoprinaI ja S*

Mikä muas, se Mat'il. (Maasta löytämänsä saa pitää.) - *TuuteriK*

Kyl mual on viisaita, ko merel vahinko käyvvöö. - *LempaalaM*

Löytyy mual (~mualla) viisaita jos (~kun) merel vahinko tapahtuu.
- *TuuteriH*

- Sit om mual paljo viisai, ko merel vahinko tapahtuu. - *KupanitsaG*
- 400 Muast se pienkii ponnistaa. - *LempaalaM*
 Muasta pieniki (~ mättäänkors) ponnistaa. - *TuuteriH*
 Käyvven ne moat lämpijäät, käymätä kylmenööt. - *SkuoritsaK*
 Käyvven muat lämpijäät, käymät, ne kylmenööt. - *KupanitsaG*
 Muata ko viljelet, ni älä makkaa kauvvan. - *TuuteriK*
 Ei muantie kauraa kasva. - *LempaalaM*, (~ muantie) *TuuteriK*
 Maantee ei konsaa makkaa. - *Laukaansuu*
- 405 Jos mikä maistuu, ni se maksaa. - *TuuteriK*
 Älä aja yllää makkaavaa karhuu. - *TuuteriK*
 Ei makkaavan kissan suuhun hiir tule. - *LempaalaM*, (~ Eihän) *TuuteriK*
 Makkaavan kissan suuhun hiir ei tule. - *TuuteriK*
 Makkaajaal piäanalusta, a kylänkävijääl keppii. - *TuuteriK*
 Makkaajal piäanalusta ja kylänkävijäl kynnyst. - *KupanitsaG*
 Kylänkävijällä kynnyksijä, makkaajalla pään aluksiija. - *Laukaansuu*
- Maksu velan kaunistaa. - *LempaalaM*
- 410 Pittää maksaa sit ko jaksaa. - *LempaalaM*
 Matala kanto ree(en) kuataa. - *TuuteriH*
 Matala on kynnys männä, pois tulla korkee. (Avioliitosta.)
 - *TuuteriH*
 Matala kynnys om männä, mut korkeja pois tulla. - *KupanitsaG*
 Matkaal on monta mutkaa, a rauttiel monta putkaa (=asemaa).
 - *TuuteriK*
 Miss_ei mehiläin jos ei varenjastakanaas (~ kiisselkatti-
 laas). - *TuuteriK*
- 415 Ei mertä voi paalikkoilla (=pesukartuilla) täyttää. (Tuhlail-
 levasta ihmisestä.) - *Laukaansuu*
 Mihinkä meri mänis ko penkeret ei pitäis. - *SkuoritsaK*

Mihi se meri ei mähis ku ei ois pönkerei (=penkereitä) ies. -
KupanitsaG

Ennem meestä korvalla lyyvvä ko jättää lavvan takkaanta
(=ruokapöydästä) pois. - *Laukaansuu*

Ennem mies muase myöp ko sannaase syöp. - *KupanitsaG*

Tulloo mies meren takant, mut ei tule turpeheest. - *Lem-
paalaM*

Tulloo mies meren takkaa, ei vua tule turpeen alt. - *TuuteriH*

Tulloo mies meren takant, muttei tule turpeen alt. - *TuuteriK*

Tulloo mies meren tuant, ei vua mullan alt. - *TuuteriK*

Tulloo mees tulen alt, muttei tye turpehen alt. - *SoikkoLaVi*

Tulloo meez meren takanta, ei tyä vaa turpeen alta. - *Laukaansuu*

420 Ei mies merta syö eikä tyhjäll_lelä. - *SkuoritsaK*

Ei miäs mertä syä eikä se tyhjäll_lelä. - *KoprinaI ja S*

Meestä möötä meekka. - *Laukaansuu*

Auta miestä miäjien alt, älä miäjeel. - *LempaalaM*

Mies pittää potraast naisestaa, vel' rikkaast sisostaa. -
TuuteriK

Se mies, mikä puolees pittää. - *KupanitsaG*

425 Tulloo mies räkänenäst, mut ei tyhjän naurajaast. - *Lem-
paalaM*

Mies tulloo räkänenäst, eikä (~ ei vua) tyhjän naurajaast. - *Tuute-
riK*

Räkänenäst mies tulloo, ei tyhjän naurajaast. - *SkuoritsaK*

Älä minjaa katso kirkkotiel, katso riihivoattehiis. -
SkuoritsaK

Miten elät, sillä haiset. - *TuuteriK*

Moñi on koakku peältä kauñis, akanoita sisällä. - *Skuorit-
saK*

Morsii luatii (=puhuu) pritanoistaan, sulhanen hevosestaan.
- *TuuteriK*

- 430 Morsii naijjaa läksijäisiis, a akka heiniim piäl (~heinäpehos). - *TuuteriK*
 Muna on viisaamp ko kana. - *LempaalaM*
 Muihen musta, miun hyvväin. - *TuuteriK, SkuoritsaK*
 Muijjem musta, mut miun hyvväin. - *TuuteriK*
 Mustat pilvet hirvittellööt (=pelottelevat), harmaat pilvet sattaat. - *KupanitsaG*
 Mustalainen myöp jo jouluks turkkiisen: perrää jouluj jo tulloo lämmin. - *SkuoritsaK*
- 435 Kehoíta muita, uhittele ottajii. (Neuvo morsiamelle.) - *TuuteriH*
 Siel mie mis muutkii. - *TuuteriH*
 Märkä ei pelkää ennää kastumist. - *KupanitsaG*
 Se om mööhää hypät seisomaa ko oj jo vesi persiin alla. - *Laukaansuu*
 Nuapurijjais ko häppiit nii itse hävviit. - *KupanitsaG*
- 440 Älä puutu nuapurin kannaa, ko ommais koton on. - *TuuteriK*
 Nuapurin kana muññii ain suurempii muññii. - *TuuteriK*
 Naisen tukka tullee, miehen tukka tuulelle. - *SkuoritsaK*
 Naisen tukka tunkioo, miehen tukka tuulee. - *KoprinaV*
 Naiseläjill_u on lyhyt miel', pitkät hiukset. - *SkuoritsaK*
 Pitkät hiukset ja ällyy vähä. - *KoprinaI ja S*
 Naisill_u on hius pitkä ja meeli lyhyt. - *Laukaansuu*
 Naskal' säkkiihen ei peity. - *KoprinaI ja S*
- 445 Opi eistäin nennäis pyyhkimää, sit vast toisii haukkumaa. - *TuuteriK*
 Neuvvol mual eletää eikä viäem paljouvvel. - *TuuteriK*
 Ei nukkuvan kissan suuhun hiiri tule. - *TuuteriH*
 Älä nuole ennenko tipahtaa. - *LempaalaM, (~nuolase) TuuteriH ja K*

- Nuoreen ko siästät, vanhaan on. - *TuuteriK*
- 450 Minko nuoreen oppii, sen vanhaan taitaa. - *LempaalaM*,
 (~ Minkä ~ minken - - muistaa) *TuuteriK* ja *H*
 Minkän nuoreen oppii, sen vanhaan muistaa. - *TuuteriK*
 Minkä nuoren oppii, sev vanhan muistaa. - *VenjokiL*
 Mitä nuoren opit, sitä vanham muistat. - *KupanitsaG*
 Minkä nuoren opinma, sev vanhàm muistamma. - *SoikkolaVä*
- Nuoreenna ov vitsa veännettävä. - *SkuoritsaK*
 Nuoren se vitsakii viännetää. - *KupanitsaG*
- Jos miät nuoren naimisiin ni piäset lihal leikkaajaaks. -
VenjokiP
- Ei se mittää vaik on nuttu nurin, koha on onni oikein. -
LempaalaM
- Ei niävöl voita syyvvä. (Näin sanottiin puolustellen, jos
 jotakuta moitittiin rumaksi.) - *TuuteriK*
- 455 Nälkä ei luve lakija, tilaisuus tekköö voraks. - *VenjokiP*
 Kyl nälkä laiskan opettaa. - *LempaalaM*
 Nälk ol leivän särvin. - *KupanitsaG*
 Nälissäis syät riissupiirakkaakii. - *KoprinaI* ja *S*
 Nälkä pannoo ulvomaa vaik suvempojankii. - *TuuteriK*
 Nälk opettaa suvempojankii ulvomaa. - *KupanitsaG*
- 460 Nälkäine huastaa ain leivääst. - *LempaalaM*
 Nälkäine luatii (=puhuu) ain leivääst. - *TuuteriK*
 Kyl nälkäine syöp mikä pöyvvält ei pois pakkii (=pakene).
 - *SkuoritsaK*
 Nälkäisen vatsa naukuu. - *LempaalaM*
 Närö (=rinnassa tuntuva polte) nännät kasvattaa. - *TuuteriK*
 Oikija käs ojentaa, vasemp ottaa vastaa. - *VenjokiL*
- 465 Omalt jälelt on ain paremp löytää. - *LempaalaM*
 Oma kiitos haisoo. - *LempaalaM*, *TuuteriK*

- Oma kiitos kissan sitta. - *Laukaansuu*
- Oma koira oravan haukkuu. - *LempaalaM*
- Oma kot' kullan kallis. - *LempaalaM*
- 470 Oma käs' on kullan kallis. - *TuuteriK*
- Oma mua mantsikka, muu mua mustikka. - *TuuteriK*
 Muu mua mustikka, oma mua mantsikka. - *TuuteriH*
 Omam moan mantsikka, muun moan mustikka. - *SkuoritsaK*
- Olet oman onneis seppä. - *TuuteriK*
 Uo oman onneis seppä. - *TuuteriH*
- Oma paita on ain likempään. - *LempaalaM*
- Lakase eistäin omiin rappusiin iest omat liat, pie sit
 vast toisiist huol'. - *TuuteriK*
 Pie sit vast toisiist huol', ko suat omat rappuist puhtaaks. - *TuuteriK*
- 475 Ommiinkaa söö joo ja piä pitkä veitsi välissä. - *Laukaansuu*
- Oma on ruoska, vieras hevoine. - *SkuoritsaK*
- Oma sika - oma papu. - *LempaalaM*
- Oma tupa - oma lupa. - *LempaalaM, TuuteriH*
- Oma löyvetty, vieras varastettu. - *LempaalaM*
- 480 Älä olaha (=älähdä) ennenko kolahtaa. - *LempaalaM*
 Ei sitä ennen tiijjä olahtaa ennenko kolahtaa. - *KuparitsaG*
- Ei omena puust pitkääl puttoo. - *TuuteriK*
 Ei omena ettää puust puttoo. - *TuuteriK*
 Omena ei puusta ettää puttoo. - *KoprinaI ja S*
- Sie miul ja mie siul - sitt_ollaa omillaa. - *TuuteriK*
- Onnettomuus ei tule kello kaulaas. - *TuuteriK*
- Ota oppi hyväst ja pelko pahast. - *SkuoritsaK*
- 485 Ei oppi ojjaa kua eikä tieto tielt työnnä. - *LempaalaM,*
 (~ taito tieltään) *TuuteriK*

Ei oppi ojjaan kua. - *TuuteriH ja K*

Oppi ei ojjaa koa. - *SkuoritsaK*

Oppi ojjaa ei kaa. - *Laukaansuu*

Oppineem piäs on ällyy, a tuhmaal pöllyy. - *TuuteriK*

Orvool on orjan päivät. - *LempaalaM*

Ko ei orrelle oteta, ni ei parrelkaa pääse. - *KoprinaI*
ja *S*

Osa yksiil, kesä kaikiil - a Jumala on jokahisel. - *TuuteriK*

490 Osastais et pakkii (=pakene). - *TuuteriK*, (pakkii ~ pakene)
SkuoritsaK

Ota ko annetaan. - *LempaalaM*

Kuka ottaa sen pittää antaakii. - *LempaalaM*

Pahalla boranalla (=pässillä) on aina sarved veressä. -
Laukaansuu

Miss om pahaa, siin om myös hyvää. - *TuuteriK*

495 Pahal muall ei paljo hallaa huoli. - *KupanitsaG*

Älä pahaa pahal kosta. - *LempaalaM*

Paha om paiset lässii, ilkiä on ilmankii olla. - *KoprinaI*
ja *S*

Pahal anna puol paitajais, jos ei tyyvvy ni työnnä kaik!
- *VenjokiP*

Anna nyt pahal puol paitajaiskii, a ko ei tyyvvy, ni työnnä viimonkii. - *TuuteriK*

Pahal annat puol paitajais, ko ei tyyvvy ni annat kaik. - *KupanitsaG*

Nyt sie miust peäset, peäse vain pahoist tavoistais. -
SkuoritsaK

500 Siin paha mis panetellaan. - *LempaalaM*

Kel on paikka paikan piäl, sil on markka markan piäl. -
LempaalaM

- Ei paimenen pyhäst eikä sotamiehen suntakist. - *VenjokiP*,
(~eikä äitil lapsekkaan) *SkuoritsaK*
- Paita ol liki, surma viel likempän. - *SkuoritsaK*
- Mikä pallaa, se ei märkäne. - *TuuteriK*
- 505 Kuka pal'jo loatii, silt paljo kysytää. - *SkuoritsaK*
- Paljon pyyvät, vähän suat. - *LempaalaM*
Pal'jon tahot, jeät vähälläkkii. - *SkuoritsaK*
- Pappi paijjan repi, ko kirois kerran. - *TuuteriK*
- Ei pappikaa kahist suarnaa. - *LempaalaM*
- Pappii haukkuu koirakii. - *VenjokiP*
- 510 Papin säkki on täyttymätöin. - *TuuteriK*
- Paras on yskä ymmärtää. - *LempaalaM*
- Puhumatta (~ luatimatta) paras. - *TuuteriK*
- Paremp on hyvä ero ko paha elo. - *TuuteriK, KupanitsaG*
- Paremp on kymmenen kyttyy ko yks nato napero: kyyt männööt
kyntämää, a nato torruu nappajaa. - *TuuteriK*
- 515 Paremp ol lintu lennos ko kaks kiäjes. - *KupanitsaG*
- Paremp myöhään ko ei milloinkaan. - *TuuteriH*
- Ennen rikkaan ruoka jiäp ko köyhääl vatsa repijää. - *Tu-
teriK*
Paremp rikkaar riista jeämää ko köyhän vatsa reppiimää. - *Skuorit-
saK, (~ruaka) KoprinaI ja S*
- Enne vatsar revittää ko hyvä'r roovvaj jättää söömättä. -
Laukaansuu
- Paremp velaks ko varastaa. - *LempaalaM*
- 520 Paremp ver' piäst ko ves' silmääst. - *VenjokiL*
- Paremp virsta viärää ko vuaksa vuaraa. - *LempaalaM, (~ Pa-
remp om männä) KupanitsaG*
- Paremp vähän antaa ko paljon luvata. - *LempaalaM*

- Paskaa ko alat hämmentää, se alkaa haissa, a ko tahot kenel
sannoo tottuutta ni tulloo riitaa. - *TuuteriK*
- Passipo ei paljom maksa, kostjumala kontiis ei kestä. -
VenjokiP
- Passipo ei paljo maksa, kostumala ei kontiis kestä. - *SkuoritsaK*
- 525 Ko narrit peltoa ni pelto narrii sinnua. - *Laukaansuu*
- Joss_ei uo peltoo, ni ei uo kivviikää. - *TuuteriH*
- Peñikkana pién koira kuolooki. - *TuuteriH*
- Pere ei elä peukalool. - *LempaalaM*
- Pientä hyvää kiitä, suuren selkää pyri. - *KupanitsaG*
- 530 Pieneel kattilaal on suuret korvat. (Pitää varoa, mitä las-
ten aikana puhuu.) - *LempaalaM*
- Pienet lapset, pienet huolet - suuret lapset huolet suuren-
taa. - *TuuteriK*
- Piäm pala kylläsem pittää, suur suur repäsöö. - *KoprinaI*
ja *S*
- Eijjuo niim pientä ojjaa, mikä ei pie mieltä merreehen, ei-
kä niim pientä piikalasta, mikä ei pie mieltä miehelää. -
VenjokiP
- Ei niim pientä piikalasta, mikä ei mieli miehelää. - *TuuteriK*
- Ei niim pient piikalast, joll_ei miel miehelää. - *KupanitsaG*
- Siint pién pistijjää, mist suur viäntijjää. - *TuuteriK*
- Siint pieni pistijjää, mist suur veäntijjää. - *SkuoritsaK*
- Kunis suur kääntijjää, sinis piän pistijjää. - *KoprinaI* ja *S*
- Siintä piän pistijjää mist suur kääntijjää. - *KoprinaI* ja *S*
- Mist piän pistijjää, siint suur kääntijjää. - *KoprinaI* ja *S*
- Siint pieni pistijjää, mist suur keäntijjää. - *KoprinaV*
- Siint se pién pistijjää, mist suur viäntijjää. - *KupanitsaG*
- Kunis suur kääntijjää, sinis peem pistijjää. - *Laukaansuu*
- 535 Pién vale puhheen koristaa. - *TuuteriK*
- Oma pierun haju haisoo omenaal. - *TuuteriK*

- Jos ketä kovast rakastat, ni pierukii rakkauvveel haisoo.
- *TuuteriK*
- Pilikka käyvvyvy ommaa nilkkaa. - *TuuteriK*
- Riittää pilikka pienempkii, ei hevosen kokone. - *LempaalaM*
Välttää pilikka pienempiki. - *TuuteriH*
- 540 Piru näkköö pimjäässäki. - *TuuteriH*
- Ei niim pitkää päivää ettei ilta tuliś. - *KupanitsaG*
- Ei pito parane, ko ei vieraat vähene. - *KupanitsaG*
- Harvoi sitä haukataan, mitä pivosta pistetään. (Tav. puheessa: pijo.) - *HietamäkiA*
- Älä kiitä poikajais ennenku partasuun. - *TuuteriP*
Elä kiitä poikajais ennenko tulloo parta leuvvalle (~ partasuuks).
KoprinaI ja S
- 545 Poika itköö: ottaa pittää, tyttö itköö: männä pittää. -
Laukaansuu
- Ain sil porsaal on puolustus: kons on routa muas, kons karsä kipijä. - *LempaalaM*
- Potraal ihmiseel potrat tavat. - *TuuteriK*
- Puhumine hopjaa, vaitolo kultaa. - *LempaalaM*
Puhumine on hopjaa, vaitolemine kultaa. - *KupanitsaG*
- Kun om puola puolikypsä, niin om pelto kokokypsä. - *KupanitsaG*
- 550 Putroo suuriil syöjiil, makjarokka hentośiil. - *TuuteriK*
- Istu puul, pie puhetta; huasta muust, älä velast. - *LempaalaM*
- Älä puhu puust, ko toine huastaa heiniist. - *LempaalaM*
Älä luaji puusta, toine luatii heiniist. - *VenjokiL*
- Millene om puu, sellane ov vesa. - *Laukaansuu*
- Ei se puu yhelt puolt kuavu. - *KupanitsaG*
- 555 Ei puusniekka ole mies. - *SkuoritsaK*

- Tulloo puute, *ni* tulloo halu. - *TuuteriK*
- Ko tulloo puuttumus (=puute), *nii* tulloo suuttumus. -
KupanitsaG
- Älä pyri pyhän työhön, ei se arken avita. - *TuuteriK*
Älä pyri pyhätyöhön, ei se arkennauta. - *SkuuritsaK*
- Kulluuhan se päivä pilvessäkkii. - *KupanitsaG*
- 560 Mikä päivä, se vahinko. - *TuuteriH*
Ei päivää ko ei vahinkoo. - *VenjokiP, SkuuritsaK*
- Vähän päivääs, paljon viikoos. - *LempaalaM*
- Ei päivä paissa yhestä poolee. - *Laukaansuu*
- Rahat naijessa kulluut, päivät peätä pyytäjes. - *Skuurit-
saK*
- Missor rahhaa, sinne tulloo lissää. - *TuuteriK*
- 565 Rahatutta mieli raskas. - *TuuteriK*
Rahatutta mieli raskas eikä kaupan kalleutta. - *SkuuritsaK*
- Rakkauves vaikkolkoo vettä kämmenelt. - *HietämäkiA*
- Rakko laiskan kämmenees, känsä ruatajan kopraas. - *Lem-
paalaM*
Rakot ruatajiin käsis, käsmät laiskojen kämmeniis. - *TuuteriH*
Rakot ruatajal käsissä, känsät (~käsmät) laiskan kämmeniissä. -
TuuteriK
- Ei rakkautta rahalla sua. - *TuuteriH*
- Rakkautta rahal suap, ei vua terveyttä. - *TuuteriH*
- 570 Raskaan työn palkinto on korpa (=kumara) selkä eikä rik-
kaus. - *TuuteriK*
- Eipä hyö reikää tie vaikka hyö kui pureksiit ilkiäst. -
SkuuritsaK
- Mitä sen renkin rikkauvveest, koha on rakkautta ja on ter-
ve. - *LempaalaM*
- Mitä renkin työst, koha tuppi häillä. - *TuuteriK*

- Voijeltu riehtilä (=paistinpannu) laskoo. - *SkuoritsaK*
 Voijeltu riehtilä laskoo, voitelematon ei lase. - *KupanitsaG*
- 575 Tuhmaal on kirkon kimpsuttimet, riihen rimpsuttimet. -
LempaalaM
 Mikä on kirkon kimpsutin, se on riihen rimpsutin. - *LempaalaM*
 Mikä or riiher ripsutin, se on kirkon kipsutin. - *TuuteriK*,
 (~rimpsutin - - kimpsutin) *KoprinaI* ja *S*
 Sil mikä or riiher remputin, se on kirkon kimputin. - *KupanitsaG*
- Rikkait om pojat naijjessaan, terveitä hyvvi työtöt männessä;
 peäsööt talloo, alkaat näyttää tapojaan. - *SkuoritsaK*
- Rikkaat ennempää rahhaan syövät ennenko köyhääl antaat. -
TuuteriK
- Rikas piäsöö rahallaa, köyhä persenahallaa. - *TuuteriK*
 Rikas maksaa rahallaan, köyhä selkänahallaa. - *TuuteriH*, (~ellää)
TuuteriK
 Rikas pääsöö rahallaa, köyhä selkänahallaa. - *KoprinaI* ja *S*
 Rikaz ellää suurella rahalla, a köyhä selkänahalla. - *Laukaansuu*
- Rikkaal rahat, a köyhääl lapset. - *TuuteriK*
- 580 Rikkaat rikkait pitittiit kuominnaakii. - *SkuoritsaK*
- Rikkaaks et työlläis piäse, ainoastaa siästämääl. - *TuuteriK*
- Rikkain suus hyvät sanat, sanat köyhäl kampijat (=vaikeat).
 - *TuuteriK*
- Mitä rikkailla ov vikkaa ko ov viis sikkaa: yhem mööpi,
 toisen sööpi ja kold veel jääpi. - *Laukaansuu*
- Kuuluisa on rikkaan taut, kuulumaton köyhän kuolema. -
LempaalaM
 Kuuluu ko rikas lässii, köyhän ei kuulu kuolemakkaa. - *SkuoritsaK*
 Rikas ko kooloo ni ain mainitaa, köyhä ko kooloo ni ei kennää (=ku-
 kaan) maini. - *Laukaansuu*
- 585 Rikkauus mahtuu peittoon - a köyhyys kömpii pöyvväm peähän.
 - *SkuoritsaK*

- Ristijäisii rahan kans, muampa*n*(i)jaisii mahan kans. -
TuuteriK
- Risupiirakka (=vitsa) kasvattaa hyvvi*i* lapsii. - *TuuteriK*
- Rohkea rokat särppii, a kaino ei soa koaliikkaa. - *Hietämä-
kiA*
- Rohkee syö rokankii. - *SkuoritsaPeu*
- Rokkeja (=rohkea) se rokan syöp, kaino ei sua kualiikkaa. - *Kupa-
nitsaG*
- Rohkea sööpi rokan, kaunoine ei saa kaaliakaa. - *Laukaansuu*
- Routa porsaan kottii ajjaa. - *LempaalaM*
- 590 Ruoka maistuu, un*i* maistuu - työ on ko tervaa. - *KupanitsaG*
- Ruoka suun hiljentaa. - *TuuteriK*
- Ruumis muas, a sielu taivaas. - *TuuteriK*
- Miten rovattiis (=vuoteesi) lait*at*, sellain makkaat. - *Tuu-
teriK*
- Soanut käyvvyy soappahaas, köyhä käyvvyy kurppäis (*~* uula-
tis). - *SkuoritsaK, KoprinaV*
- 595 Sanast miestä, sarveest härkää. - *LempaalaM, (~ ja sarvest)*
VenjokiM
- Sanasta miestä, sarveest härkää. - *TuuteriH, (~ sarvest) SkuoritsaK*
- Sanast miästä, sarvesta härkää. - *KoprinaI ja S*
- Sanast miest, sarvest härkää. - *KupanitsaG*
- Ei sana reikää tie. - *TuuteriP*
- Ei sana haavaa tiä. - *KoprinaI ja S*
- Sanast sanna*a*, kypeneest kypenee. - *SkuoritsaK*
- Älä sitä sanna*a* suustais sano, mikä polvelleis ei puttoo.
- *TuuteriK*
- Sitä sanna*a* suustais älä lase, mikä polvilleis ei puttoo. - *TuuteriP,
SkuoritsaK*
- Sanatta suuttuu, vihatta leppyy. - *TuuteriH*
- 600 Ketä ei sauna ja terva (ja viina) paranna, sen taut on kuo-
lemaaks. - *LempaalaM*

- Älä miä (~ tuppai) syyhymättäis saunaa. - *TuuteriK*,
 (~ Älä pyri) *TuuteriH*
- Ei sauvvuu ilman tulta, - *TuuteriH*, (~ Ei uo) *TuuteriK*
- Sao seinäl daliko (=tai) hänel, se on se sama. - *Laukaansuu*
- Mitä selvännä om meeles sitä humalass_u on keelessä. - *Laukaansuu*
- 605 Kukkaa ei uo seppä syntyissään. - *LempaalaM*
- Sekalutta o seurakunta. - *Vuolee*
- Siivollaan työt tehää - äkäseel on ain kiire. - *TuuteriK*
- Pittää ottaa siint mist suap. - *TuuteriK*
- Millaist on sikittimet, sellaiset ov vikittimet. (Millaiset vanhemmat, sellaiset lapset.) - *TuuteriK*
- 610 Sui sikkaa piäst perseest, ei se muuta ko röhkää. (Kiittämättömästä ihmisestä.) - *TuuteriK*
- Sikkaa suji (~ suvi) piäst tai persiist, se ain röhkää. - *TuuteriK*
- Kyllä sika likkaa löytää. - *TuuteriH*
- Kyl sika roojaa (=likaa) löytää ko alkaa tönkimää. - *Laukaansuu*
- Pua silloin sika säkkii, kons om päin. - *KupanitsaG*
- Mää siä sikälii, miä tyän tākälii, yhtee jovvutaa. - *Laukaansuu*
- Jos et neä silmilläis ni älä koittele keäjelläis. - *SkuoritsaK*
- 615 Silmä näkköö paremmaast ko sie kuulet korvallis. - *TuuteriK*
- Silmät katsoot, suu ottais, vatsa ei ota vastaa. - *Venjo-kiL*
- Silmä ottais, suu söis, ni ei mahu mahasee. - *TuuteriK*
- Sisaruksiil on tie sil'jä, veljeksiil tie vierettävä. (Tyttäret naimisiin mennessään lähtevät kotoa ilman riitaa, mutta kotiin jäävät pojat riitelevät.) - *TuuteriK*

- Ko om pallo sisoja nii om pallo siivosanoja; ko om pallo vellooja, ni om pallo veerasteita (=kylässäkäyntejä). - *Laukaansuu*
- Pane sisälöhhöis mitä tahot hävittää. - *SkuoritsaK*
- 620 Ei se siihen situ mihin kyykistäjää. - *TuuteriK*
- Kyl sopu sijjaa antaa. - *LempaalaM*
- Ei soas kaik kuole, siviiliis kuoloot kaik. - *TuuteriK*
- Kyl sukka suuta suap ja neitone torasannaa. - *KupanitsaG*
- Harvaa ko käyttö, muuttuu suku suveks. - *SkuoritsaK*
- 625 Sukuhee suapetäjä. - *KoprinaI* ja *S*, (~ suo-) *KupanitsaG*
- Sulhane or rikas rahoistaa, a morsii on kepyt kenkiltää. - *HietämäkiA*
- Suo siellä, vetelä teällä, kuivaa ei kussakaa. - *LempaalaM*
- Sua siäl, vetelä tääl, ei kuivaa kussaa. - *KoprinaI* ja *S*
- Suo siel, vetelä tiäl. - *KupanitsaG*
- Soo seelä soo täälä, kuivaa ejjoo kussaa. - *Laukaansuu*
- Suola on köyhän särviintä. - *TuuteriH*
- Älkää tuaksenno (=taaksenne) katsoko, muututto suolapat-saaks. - *VenjokiL*
- 630 Ei kannata pelätä surmaa, kerran on kuoltava kuitenkin. - *LempaalaM*
- Surma ommaasen ottaa. - *SkuoritsaK*
- Ei sitä surruu mikä ei tuo illoo kerallaan. - *TuuteriK*
- Ei surruu ilman illoo, ei elloo ilman surruu. - *TuuteriK*
- Minkä surren saat ni suremata syät. - *KoprinaI* ja *S*
- Söötä sutta vaikka kui hyväst, nii hään aina metsää katsoo. - *Laukaansuu*
- 635 Sutta miät pakkoo, karhu tulloo vastaa. - *LempaalaM*
- Sutta ku mä'nim pakkoo ni karhu tul' vastaa. - *KupanitsaG*
- Sutta määt pakkoo, ni karu tulloo vastaa. - *Laukaansuu*

- Syöp suś luvetunki lampaan. - *Vuolee*
- Suś suoraa juoksoo, ei konsaa kotiheej jouvvu, ain met-
sääs yötä on. - *HietämäkiA*
- Ei susi niin suur ole kun saotaa. (Liioittelevälle.) -
Kurkola
- Mikä on suven suus, se on suven persiis (~ takapuoles).
(Epäluotettava ihminen ei maksa velkaansa.) - *TuuteriK*
- 640 Ei kulu suu huutajaalt eikä munat nussivaalt. - *TuuteriK*
- Vaik suu söis ni hyvä ku vatsa ei ota vastaa liikaa. -
LempaalaM
- Älä suullais suurentele, ko et kunnos kykene. - *TuuteriK*
- Mie siul suutain a sie miul persettäis. - *TuuteriK*
- Miss_ei minnuu, siel ei suutain soittamaas eikä persettäin
pieremääs. - *TuuteriK*
- 645 Kenen suust, sen takapuolest. (Ilmiantaja on itse syylli-
nen.) - *TuuteriK*
- Suureel kattilal on suuret korvat. - *LempaalaM*
- Suur pala suur repäisöö, pien' kylläl pittää. - *SkuoritsaK*
- Suur pala suur reppii, pien' kylläsem pittää. - *KupanitsaG*
- Suur pala suur revittää, peev vatsan täyttää. - *Laukaansuu*
- Suur piä - vähän mieltä. - *LempaalaM*
- Suurees piäs paljon ällyy, pitkääs otsaas paras muisti. -
TuuteriK
- 650 Ei suuret sanat suuta halkase. - *TuuteriK*
- Suuret siul on sanat suus - no suur siul on suukii. -
TuuteriK
- Suursuiseel suuret sanat, piensuiseel aremmat. - *TuuteriK*
- Suuttunt sannoo, vihastunt viskajaa. - *TuuteriP, KoprinaI*
ja S
- Paljo suuttunt sannoo, vihastunt viskajaa. - *SkuoritsaK*

- Soapha suuttuu eikä vihastuu. - *SkuuritsaK*
- 655 Syksyine yö ajjaa yheksääl hevoseel. - *LempaalaM*
 Syksynen yö ajjaa yheksäl hevonsel. - *TuuteriK*
- Syyttä ko suuttuu, hii lahjatta leppy. - *KupanitsaG*
- Syy sysis, syy sepis. - *KupanitsaG*
- Ainhan siul on syitä: kons ov vilu, kons ov vari. - *TuuteriK*
- Vaik syvän surroo hiiin kiel' läpättää. - *TuuteriH*
- 660 Syyskyntö om paljo paremp ko sian tohrima (~ töhrimä) kevväil. - *SkuuritsaK*
- Syöjä ei tiiije suutaan, mäkkäaja ei persettään. - *TuuteriK*
- Ei särvintä atral kynnetä. - *SkuuritsaK*
- Takapuolet vastakkain hi ei tule vahinkoo. - *TuuteriK*
- Tallell_on ikä eletty. - *TuuteriK*
 Tallell_on ikä eletty, elämätöin tietämätöi. - *SkuuritsaK*
- 665 Ei talo pahene vaik vieraat vähenööt. - *LempaalaM*
- Elä talos talloo myöte, miehelässä miestä myöten. - *TuuteriP*
- Elä talossa talloo myöte, miestä myöte miehelääs. - *SkuuritsaK*
 Elä talos talloo myäte, miästä myätem miäheläs. - *KoprinaI ja S*
 Elä talos talloo myö ja mieheläs miestä myö. - *KupanitsaG*
- Talohutta nainen tarkka, eläkettä miehen eukko. - *Venjo-kiH*
- Talv ei miä tavoittaa, paha vinkeittään. - *LempaalaM*
 Ei talvi miä tavoittaa. - *TuuteriK*
- Ei tantsien eletä. - *LempaalaM*
- 670 Tappain on tahossa, tervyys on Jumalassa. - *SkuuritsaK*
- Mikä tapa tallikkaan, se tapa emäsikankii. - *LempaalaM*
 Ko on tapa suatu tallikkaan, ei erkane emäsikankaa. - *TuuteriK*

- Tapa on soatu tallikkaan, s_ei erkane emäsikankaa. - *SkuoritsaK*
 Mikä tapa noorena, se ov vanannaki. - *Laukaansuu*
- Ei missää piäse omilleen ko tappeluus: jos yhen annat, a
 kaks suat takaisin. - *TuuteriK*
- Tarkka (=säästäväinen) löytää takantaan. - *TuuteriK, Skuo-*
ritsaK, (~ takkantaa) KoprinaI ja S
 Tarkka tuantaa löytää. - *KupanitsaG*
- Tarkka on talom pitäjä. - *TuuteriH*
- 675 Ei tauti karvaa kaunista. - *TuuteriK*
 Ei taut karvaa kaunist. - *KupanitsaG*
- Ei tauvvin kovvuus tapa, jos eijj_uo päivät piätetty. -
TuuteriK
- Ei työ ihmistä pillaa. - *TuuteriH*
- Tekijä työhön (=työnsä) tietää. - *LempaalaM*
 Kyl tekijä työhön tietää. - *TuuteriK*
- Tekijääl on ain työtä, tekemättömääl ei mittää. - *Lem-*
paalaM
 Tekijä ain työt löytää. - *KupanitsaG*
- 680 Tekijääl sattuu kaikkii, tekemättömääl ei mittää. - *Tuute-*
riK
 Tekijäl tulloo jottai, tekemättömäll_ei mittää. - *KupanitsaG*
- Ei tekijältä töö lopu eik makkaajalta uni. - *Laukaansuu*
- Terve naine miehellee, sisar rikas veljellee. - *KupanitsaG*
- Terve tuojil, toist lähettäjil. - *SkuoritsaK*
- Mikä jiäp terält, ni se jiäp hamaraltkii. - *LempaalaM,*
 (~ jääp) *KoprinaI ja S*
 Mikä jiäp terält, se hamaraaltkii. - *LempaalaM*
 Mikä jää terält, se jää hamaraltkii. - *SoikkolaVä*
- 685 Käyvven tiet lämpijäät, käymättömän kylmenööt. - *VenjokiP*
 Käyvven tiet lämpijäät, mut harvoin hyväst pietää. - *Tuu-*
teriK

- Vaikket käymään kykkii, ni tie tempajaa. - *SkuoritsaK*
- Kuka paljo tiätää, ni silt enemmän kysytää. - *KoprinaI*
ja *S*
- Tietämätöin asja, surematoin juttu. - *TuuteriK*
- 690 Toiseest kopraast näytä, a toisees pie. - *TuuteriK*
- Kuka toisel kuoppaa kaivaa, itse siihen lankijaa. - *LempaalaM*, (~ Ken - - hautaa) *TuuteriH*
- Kuka toiseel kuoppaa kaivaa, se itse siihen putovaa. - *TuuteriK*
- Joka toisel hautaa kaivaa, se itse siihel lankejaa. - *KupanitsaG*
- Toine meez ei maksa toisen naisen sitakasta varvasta. -
Laukaansuu
- Toisen silmästä näed rikan, omast ed näe palkkia (=hirttä).
- *Laukaansuu*
- Älä iloitse toisen vahinkoost. - *TuuteriK*
- Ei sua iloita toisen vahinkoost, onni pelajaa siunkii kansais. -
TuuteriK
- 695 Huasta toisest vua sitä, mitä suot sen kuulevan. - *LempaalaM*
- Ei ole tolkkuu pyhän työst, kunnei se arkenkaa avita. -
TuuteriK
- Tottuus kestää kauvvempaa ko pettelyys (=valhe). - *TuuteriK*
- Tottuus ei pala tuleskaa. - *LempaalaM*
- Mikäls tuhlaajal tulloo, sikäls männöö. - *LempaalaM*
- 700 Tuhmaal miehel on tyltsä kirves. - *LempaalaM*
- Tuhma ei tunne, viisas ei virka mittää. - *LempaalaM*, *TuuteriK*, *KoprinaI* ja *S*, (~ tiiijjä) *SkuoritsaK*, *TuuteriK*
- Tuhma ei tunne, ka viisas ei virka. - *KoprinaI* ja *S*
- Ilman tulta ei uo savvuu. - *LempaalaM*
- Pilkkaa toist pilkkaa, sattuu ommaa nilkkaa. - *KupanitsaG*

- Luontaa tuli polttaa. - *SkuoritsaK*
- Mikä tupa, se tapa. - *KupanitsaG*
- Turhaa on potkii tutkainta vastaa. - *LempaalaM*
- Turhan naurajall on helppo ellää. - *TuuteriK*
- Turhuus on usjaa tarttuvaa. - *TuuteriK*
- Tuulee ko turvaat (~turvait) ni uoit selälläis. (Jos menet köyhälle vaimoksi, niin huonosti käy.) - *TuuteriK*
- 710 Mikä tuulel tulloo, se viheltäi männöö. - *SkuoritsaK*
 Tuulel mitä tuuvvaa, ni se viheltäi viijjää. - *KoprinaI ja S*
- Soap tyhjäm pyytämätä, kovan onnen ostamata. - *SkuoritsaK*
- Tyhjä säkki pistys ei kestä. - *KupanitsaG*
- Tytöt on kaik hyvvi, mist niitä huonoi anoppilloi tulloo?
 - *LempaalaM*
 Tytöt on kaik hyvvi, mut mist pahat akat tulloot? - *TuuteriK*
- Tyttö nuoreen, kohv (=kahvi) kuumaan. - *LempaalaM*
- 715 Tyttö nuor männessää, poika rikas naijessaa. - *TuuteriK*
- Kuka tyyneel makajaa, se myrskyyl soutaa. - *LempaalaM*
- Tyynees vejes kala kuttoo. - *LempaalaM*
- Työ hulluloi suvatsoo (=rakastaa). - *KupanitsaG*
- Työ ei tartu kättee. - *TuuteriK*
- 720 Ei tyä elätä, ku ei leipää oo. - *KoprinaI ja S*
- Söisin ja joisin a tyä vaikkei tulis miäleenkää. - *KoprinaI ja S*
- Työs on miehen kunnia. - *LempaalaM*
- Ei työ miestä pillaa, jos ei mies työtä. - *LempaalaM, TuuteriK*
- Ensin työ tehhään, sit vast palkka maksetaan. - *LempaalaM*
- 725 Kenen työ, sen ruoka. - *TuuteriK*
- Väkise työl, ei ruuval. - *KupanitsaG*

- Työst se tekijä tunnetaan. - *LempaalaM*
- Työ tekijän opettaa. - *KuparitsaG*
- Tehhenhä työst piäsöö. - *TuuteriK*
- 730 Työ ei lopu tehhen. - *LempaalaM*
- Täi miehees, kirppu koiraas. (Ne kuuluvat asiaan.) - *TuuteriK*
- Minko voit tehä tänäpäin, sitä älä jätä huomiseeks. - *LempaalaM*
- Täyvveest on hyvä lukkuu laskii. - *LempaalaM*
- Elä oo nii uhkea, lehmän sittaa livessyt. - *Laukaansuu*
- 735 Ukko lyöp akkajaan koalkapustal. - *HietämäkiA*
- Ukko mitätöin - akka pahal piäl. - *TuuteriK*
- Älä ennen ukkojais kiitä ennenko kulillisen kahenkesen suo-
loi syöttä. - *TuuteriK*
- Ei unest kekkoo sua. - *LempaalaM*
- Unes unohtuu surukii ihan uamuu ast. - *TuuteriK*
- 740 Usjaa ko suutut, vällee kuolet. - *TuuteriK*
- Unet kulkoo öitä möiten, suvet kulkoot teitä möiten. - *TuuteriH*
- Uskol eijj_uo umpee, halul eijj_uo hankee. (Pääsee tulemaan
jos vain haluaa.) - *TuuteriK*
- Ain uus luuta paremmaast lakasoo. - *LempaalaM*
- Ain uus luuta lakasoo paremmast ko vanha. - *LempaalaM*
- Mitä sen uut'in uukkamisest ko ei pässi piätä kiännä. - *TuuteriK*
- Mitä uut'in uukkamisest ko ei pässi peätä keännä. - *SkuoritsaK*
- 745 Millaist vuatteet piälläis, sellain katsoot ihmiist piäl-
leis. - *TuuteriK*
- Voate varren kaunistaa. - *SkuoritsaK*

- Vahinko ei tule kello kaulaas. - *LempaalaM*, *TuuteriH*,
 (~ kaulas) *KupanitsaG*
 Ei vahinko tule kello kaulas. - *SoikkolaVä*
 Vahingo ei tyä kello kaglassa. - *Laukaansuu*
- Vahinko ei huuvva tullessaa. - *TuuteriK*
 Vahinko ei huuvva tullessaa, se huutaa ollessaa. - *KupanitsaG*
- Käyvvy viisaalkii vahinko. - *VenjokiL*
 Tulloo se vahinko viisaalkii, tuhmal onkii toises kiäjes. - *Kupa-
 nitsaG*
 Vahinko viisaal käyp, tyhmääl on toisees kiäees. - *TuuteriH*
- 750 Ain vahinkoost viisastuu. - *LempaalaM*
 Vahinkost sitä viisastuu. - *KupanitsaG*
- Luvata ja täyttää vaikialle näyttää. - *SkuoritsaK*, (~ vai-
 kejal) *KoprinaI* ja *S*, (~ se vaikijalt) *KupanitsaG*
- Vait oleminen kaikki voittaa. - *KoprinaI* ja *S*
- Vait' olemine ei vahinkoita. - *KupanitsaG*
- Vaikka olkoo vaiva varpaan nenässä, syvämme syy tehoo.
 - *SkuoritsaK*
- 755 Vakka kantensa valitsoo. - *KupanitsaG*
- Valehus om puhheen kaunistus. - *TuuteriH*
- Valehuksel on lyhvät jälet. - *LempaalaM*, (~lyhvet) *VenjokiL*
- Valehtelija tekköö karpäseest härkäsen. - *LempaalaM*
- Ko ei olis valittajjii, ei olis syyllisii. - *TuuteriK*
- 760 Vallan kieleel tottuus peitty. - *TuuteriK*
- Mitä täst vanhan ilost, koha uot lämpösees. - *TuuteriK*
 Mitä vanhan ilost, koha ol lämmi. - *KupanitsaG*
- Vanha minkä roataa, ni sen antaa ko Jumala; ko syöp ni
 männöö ko mustaa metsää. - *SkuoritsaK*
- Vanhaal on lapsen miel. - *LempaalaM*
- Ei vanha rakkaus konsaa ruostu. - *TuuteriK*

- 765 Kuka vanhaa muistaa, silt silmä pois. - *TuuteriK*
 Vanha suola janottaa. - *LempaalaM*
 Naura vanhaa, älä vaivaist. - *TuuteriK*
 Vanhaas on vara paremp. - *LempaalaM*
 Vanhaas vara paremp, nuorees vara suhteeton (~ kylmä). - *Tuute-
 riK*
 Vanhass_{ov} vara paremp, turva toisem päiväises. - *SkuuritsaK*
 Vanhaass_{ov} vara paremp, turva toisen tähtehees. - *VenjokiL*
 Vanhal variksen silmät, kären silmät neitosel. - *TuuteriK*
 Vanhall_{ov} varikse silmät, kären silmät neitoisella. - *SkuuritsaK*
 Vanhall_{on} variksen silmät, kiäjen (=käen) silmät neitosel. -
KupanitsaG
- 770 Ei vanha vijaatta kuole. - *TuuteriK*, (~ vijoitta) *Kupanit-
 saG*
 Vanha ei vijoita kuole. - *VenjokiL*
 Vanhuus eijj_{uo} illoo, a kuollakaa ei kehtajais. - *TuuteriK*
 Varas toista varroo, huora toista sannoo. - *SkuuritsaK*
 Varkaam piä kaik kantaa. - *KupanitsaG*
 Varas viep sisukset, seinät jeävät, a tuli polttaa kaikki.
 - *SkuuritsaK*
 Vora viep seiiniin sisält, tuli viep seinätkii. - *VenjokiP*
- 775 Varas hirtetää, säkki poltetaa. (Varotus näpistelevälle.)
 - *TuuteriK*
 Siä vahit varasta, varaz vahtii sinnua. - *Laukaansuu*
 Varraist halla ei pua. - *KupanitsaG*
 Jos varis ei vuakkuis, ei tiijjettäis miss_{on} variksen pesä.
 - *TuuteriH*
 Varis ko ei vuakkuis, ei tietäis mis sen pesäkää on. - *TuuteriK*
 Ei variksen pessää tiijjettäis ko ei voakkuis. - *SkuuritsaK*
 Varis sooraa lentää, öötä metsäs makajaa. - *Laukaansuu*
- 780 Vatsa ko on täynnä, ei tie mieli oppii. - *TuuteriK*

- Ei vatsa ole vakka. - *KoprinaI ja S*
- Ei vatsa velkaa usko. - *SkuoritsaK*
- Eihää sev veitsimiehen taivaahem mänöst. - *SkuoritsaK*
- Venäläistä veikkonais - veistä pie hihassais. - *TuuteriK*
 Venäläist pie veljennäis, a veistä pie hihassais. - *VenjokiP*
- 785 Ennen veri piäst ennenko veś silmääst. - *TuuteriH*
 Ennen ver piäst ko veś silmäst. - *KupanitsaG*
- Kuka iel ravajaa, se veräjän avajaa, kuka peräs kulkoo,
 se veräjän sulkoo. - *LempaalaM*
- Vettä juovat herran hevośtkii, mut kauñiist karvaa kantaat.
 - *TuuteriK*
 Vettä juovat herran hevośsetkii ja kauñiin karvan kantaat. - *Tuute-
 riK*
- Veś se myllyykii pyörittää. - *LempaalaM*
- Kuka ñiitä vieraita asjoi tietää, kuka on suora, kuka on
 veärä. - *SkuoritsaK*
- 790 Vieraiss_on hyvä, koton om paremp. - *KupanitsaG*
- Elä nagra veerasta kagraa - omaz on orrella. - *Laukaansuu*
- Vierasta kannaa ko höyhennät, ñi oma kannais siästyy. -
TuuteriK
- Jos vierasta kannaa höyhennät, pie omajais kulkuust kii.
 - *SkuoritsaK*
- Vierahasseis ihastut, a tavukseheis pölästyt. - *Hietämä-
 kiA*
 Vieraahais ko ihastut, ñi tavukseheis pölästyt. - *TuuteriK*
 Vieraahais ihastut, tavukseheis pölästyt. - *SkuoritsaK*
- 795 Vierais et uo omil volillais. - *VenjokiL, (~ omal) Tuute-
 riK*
 Veeraiss_eij_oo oma voli (=valta). - *Laukaansuu*
- Viekkauś ja viisauś on veljekset. - *KupanitsaG*
- Viha hautaa elävät ja kaivaa yllää kuolleet. - *TuuteriK*

- Viha viep viljat muast ja kateus kalat merest. - *KupanitsaG*
- Juo viinaa, älä älyjäis. - *TuuteriK*
- 800 Kyl viisas keinon keksii. - *LempaalaM*
- Käyvöö se viisaalkii vahinko. - *LempaalaM*
- Viisaan kans älä väittele, ja väkevän kans älä voimistele.
- *KupanitsaG*
- Viis virkaa, kuus nälkää. - *LempaalaM*
- Pua viitta piälleis: viluhav vuatteen kantaa. - *TuuteriK*
- 805 Vilu viitta piäl, turkki piäl ei tunnukkaa. - *LempaalaM*,
(~ Vilu ov) *TuuteriK*
- Vilu tulloo viitta peäl, turkki peäl ei tunnukkaa. - *HietämäkiA*
- Kons on vilu, kons vari, kons pannoo pakkaine. - *SkuoritsaK*
- Vilu viljan kasvattaa. - *TuuteriH*
- Viijeest virijä käyp, laiska kerraal katkijaa. - *LempaalaM*,
(~ Viiijeest - - kerral halkijaa) *TuuteriK*
- Viijestä virijä käyvvy, kerran laiska katkijaa. - *TuuteriH*
- Viriä käyvvy viis kertaa - laiska kerral katkijaa. - *SkuoritsaK*,
(~ Virijä käyvöö) *VenjokiL*
- Ahkerä ympär käyvvy, laiska kerral katkejaa. - *KupanitsaG*
- Sellaihan se virs männöö ko lauletaan. - *VenjokiL*
- Sellain se virs männöö, mitel lauletaa. - *KupanitsaG*
- 810 Vitsata kasvat, kurittoman kuolet. - *VenjokiL*
- Vitsatta kazvat ni havvatta koolet. - *Laukaansuu*
- Vitsa tekköö hyvvi lapsii: soap haukkuu suuttumaa ast (ennenkuin tottelee). - *SkuoritsaK*
- Ei vitsa luita murjo. - *TuuteriK*
- Ei voita atral kynnetä. (Ei voita ole runsaasti.) - *Kopri-naI ja S*
- Ei voi kuassaa pillaa. - *LempaalaM*

- 815 Vuoroo vierais käyvvään, harvaa hyvän pijetään. - *LempaalaM*
 Vuoroiv vierais käyvvää, harvoin hyvim pietää. - *VenjokiP*, (~vuoroo) *VenjokiL*
 Vuoroo vierais käyvvää, harvoijn hyvin eletää. - *KupanitsaG*
 Vuos' piähän, palkka kättee. (Nuoripari saa vuoden päästä vauvan; jos lapsi syntyy aikaisemmin, sanotaan: se ol' hevoiskenkä.) - *TuuteriK*
 Vuos' vanhan vanhentaa, a kaks lapsen kasvattaa. - *TuuteriK*
 Vuuvvet ei uo veljekset. (On hyviä ja huonoja vuosia.) - *KupanitsaG*
 Mikä vuos' se vuona - karkoosvuon kaks. - *KupanitsaG*
- 820 Vähän päivääs, paljon viikoos. - *LempaalaM*
 Väittäi (=ponnistellen) väki tulloo, väittämättä pois männöö. (Lasta ko synnytät niin väität, ku pois männöö nin et väitä.) - *SkuoritsaK*
 Ko vävy tuppaahen tupsahtaa, ni muna pattaahen muksahtaa. - *TuuteriK*
 Ei väkisev vävyks peäse eikä ylem mielen ystävääks. - *SkuoritsaK*
 Ei väkisen vävyks pyritä. - *Laukaansuu*
 Veäryyttä om mieli paha, ei osan tassuutta. - *SkuoritsaK*
- 825 Viäryyvel et pitkääl piäse. - *TuuteriK*
 Yhenlaist lapset pelajaat (=leikkivät) paremmaast. - *TuuteriK*
 Eijj_uo yhen syy, ko kaks riitelööt. - *TuuteriK*
 Yhtä helmaa leikkaa ja toista paikkaa. - *Laukaansuu*
 Yhtee hiilee ko puhutaa, kyl siit hyvä tulloo. - *Laukaansuu*
- 830 Mikä yhel hyvä, se toisel paha. - *LempaalaM*

- Ei yhest häräst kahta nahkaa ketetä. - *TuuteriK*, (∞ ote-
ta) *SkuoritsaK*
- Yks kerta on ain ensimmäin, a kolmais kerta tottee käyp.
- *TuuteriK*
- Yhel päiväl o härkä, toisella päivää on nälkä. (Tuhlaris-
ta.) - *Laukaansuu*
- Ylen (=aina) yks torruu, kauvvan kaks tappeloo. - *Skuorit-
saK*
- 835 Yks paita poukussa (=pyykissä), toine koukussa (=yllä). -
Laukaansuu
- Yhellä silmällä nukkuu, toisella hiirii pyytää. - *KoprinaI*
ja S
- Yhen talon koira ellää, kahen talon koira kuoloo. - *LempaalaM*, (∞ kahen kuoloo) *SkuoritsaK*, (∞ kahen kualoo) *KoprinaI* ja S
- Ko koira kahen talov välliä jooksoo ni nälkää jääpi. - *Laukaansuu*
- Yks tielt ei käy, toinen tiet ei anna. (Niin syntyy riita.)
- *SkuoritsaK*
- Yks tie kaks asjaa. - *LempaalaM*, (∞ tie) *VenjokiL*
- 840 Yksin on hyvä olla, kahen viel paremp. - *TuuteriH*
- Ei yksinään kauvan naura. - *LempaalaM*
- Ei yksinnää kauvvan naura. - *VenjokiL*
- Ylpeys käyp lankeemuksen iel. - *LempaalaM*, (∞ käy) *TuuteriH*,
(∞ käy - - ies) *KupanitsaG*
- Yskä oj joka tauvvin tarakassa. - *SkuoritsaK*
- Kyl mie yskän ymmärrän, vaikken rykkii ossaa. - *TuuteriK*
- 845 Yölintu päivälinnul laulattoa. - *JärvisaariS*
- Äit'iv vitsa on villaine, sei (=se ei) luita murra. - *Skuo-
ritsaK*
- Äkänel löytäjä on kehnomp vorraa. - *TuuteriK*
- Ei ällyy sua ostamaal, se on Herran lahja (∞ antama). -
TuuteriK
- Kell_eijj_uo ällyy piäs, ei sill_uo persiiskää. - *TuuteriK*

Vertauksia, sanontoja

- 850 Niin ahtaas ko sellit tynnyriis. - *LempaalaM*
 Ahistaip ko sika aijan rakkoo. - *LempaalaM*
 Ahkera ko muurahaine. - *LempaalaM*
 Ahne ko sika. - *LempaalaM*, (~ Ahnenta) *VenjokiL*
 Morsee molotsa, suu supukka, a anoppi on ko apina. -
TuuteriK
- 855 Arka ko jänis. - *LempaalaM*
 Niin olemmo arat kui varis. - *VenjokiL*
 Perse auk ko köyhääl. - *TuuteriK*
 On suu auki ni ku Virov veräjä. - *KosemkiNaP*
 Suu harrillaa auki ko Virov veräjä. - *Laukaansuu*
 Elämä on ko silkkii. - *LempaalaM*
- 860 Elläät ko kissa ja koira. - *LempaalaM*
 Köyhä ellää ko märkä pallaa. - *LempaalaM*
 Ellää niinko taivaan lintu. - *LempaalaM*
 Niin ellää ko valkijaal mual. - *LempaalaM*
 Niim myä elämmö ko valkiäl maal. - *KoprinaI* ja *S*
 Ellää ko viimistä päivää. - *LempaalaM*
- 865 Eukko lapsinnee on ko kana poikinnee. - *LempaalaM*
 Haisoo ko ruato. - *LempaalaM*, (~kärppä) *TuuteriK*
 Harva ko harakan pesä. - *LempaalaM*, *VenjokiL*
 Harva ko seula. - *LempaalaM*
 Kävelöö hatutta ko kanavora. - *LempaalaM*
- 870 Se ol' herja (=hereä, hyvä) ninku heinä. - *VenjokiM*

- Hiukset ko sian harjakset. - *LempaalaM*
- Mie huuuvan ko rantapiru. - *TuuteriH*
- Hyväntahtonen kun pappilan koira. - *TuuteriH*
- Häilät täs ko hämähäkki. - *KoprinaI ja S*
- 875 Häilää ko lampaan saparo. - *LempaalaM*
- On hävelikkö ko Lavoš^oel lehmä: heinäkuormaj jälest män-
nöö ja lunta haukkajaa. - *HietamäkiH*
- Hävis ko hohtimet kaivoo. - *LempaalaM*
- Hävis ko tina tuhkaa. - *LempaalaM*
- On nii hölmö ko hämäläine. - *KoprinaI ja S, VenjokiL*
- 880 Ilma on ko morsia, morsia on ko karhu. - *LempaalaM*
- Inajaa ko itikka. - *LempaalaM*
- Mitä työ siin nyt istutta niinku Piisinäm Marrii nuoteis
(ts. saattamassa morsianta taloon.) - *TuuteriK*
- Jentti niinko raha. - *LempaalaM*
- Juop ko saposniekka (=suutari). - *HietamäkiH*
- 885 Juop ko vasikka. - *LempaalaM*
- Jäi ko Jämpsä jälkee. - *LempaalaM*
- Kalkattaa ko lehmänkello. - *LempaalaM, VenjokiL*
- Kapsaht ko orava puuhun. - *LempaalaM*
- Kaunis ko Herran enkeel. - *LempaalaM*
- 890 Kavala ko piru. - *LempaalaM*
- Keikkuu tuos ko väistäräkki. (Vilkkaasta lapsesta.) -
TuuteriK
- Keräjää ko mustalaine. - *LempaalaM*
- Niin kiehuu ko helvetin kattilaas. - *LempaalaM*
- Kiertää ja kuartaa ko kissa kuumaa. - *LempaalaM*
- 895 Kiire ko kirkkoo lähtiis. - *LempaalaM*
- Niin on kiire ko kirkkoo. - *KoprinaI ja S*

- Kiire ko kerrääjäl, ei vua ole aikaa ottaa evästä. -
TuuteriK
- Kiitos kaunis niinko nauris. - *LempaalaM*
- Kiperä ja kapera ko pukin sarv. - *LempaalaM*
- Kirkas ko läheves. - *LempaalaM*
- 900 Kirovaa ku lappalainen. - *Kolppana*
Kirovaa ko lappalaine. - *HietämäkiH, TuuteriK, KoprinaI ja S,*
(~ niinku) *KupanitsaG*
- Kirovaa ku vellaine (=venäläinen). - *SkuuritsaK*
- Koira ol' nii kui voin vualake (ts. hyvin syötetty). -
KoprinaI ja S
- Poika ol' komia ko Suarin (=Tsarskoje Selon) saksa. -
TuuteriK
- Korttajaa (=pyytää, anelee) ko mustalainen. - *KoprinaI*
ja S
- 905 Koukuttelloo ko koukkuperse. - *TuuteriK*
- Krassitut on sanat suus, ko Viron veräjäl. - *TuuteriK*
- Kutisoo ko täi ruvessa. (Saamattomasta työntekijästä.)
- *Laukaansuu*
- Niin on kylmä ko sussiin talli. - *KupanitsaG*
- Nii oot kärnäs (=ruvessa) ko kärnäkonna (=rupisammakko).
- *Laukaansuu*
- 910 Kävelöö ko nurin kiännetty lellokarhu. - *TuuteriK*
- Kävelö kui lintujem peletys (=linnunpelätti). - *Kosemkina*
Vipiä
- Suu käyvvyy ko ompelumassinan neula. - *TuuteriK*
- Suu käyvvyy ko ruvekkaan hevosem perse. - *TuuteriK*
- Köyhä ko kirkor rotta. - *TuuteriK*
- 915 Laulaa ku metso. (Metso ku käyp laulamaa, se ei muist mit-
tää.) - *SoikkolaVä*

- Lens ko lintu liipotteel. - *LempaalaM*
- Lens ninko tuhka tuulee. - *LempaalaM*
- Lepattaa ko huavan leht. - *LempaalaM*
- Nii ottaa levijält ko Kipunan atra. - *TuuteriK*
- 920 Hartijaat ol levijät niinkun Kuisminan portti. (Kuisminan kylä on lähellä nykyistä Puškinia. Portti on vielä paikoillaan; sitä kutsuttiin nimellä "Egyptin portti", koska siinä oli egyptiläisaiheisia kuvia; lienee Katariina II:n ajoilta.) - *VenjokiP*
- Levee kun seitsemän talon taivas (~ taikina). - *TuuteriH*
- Liikaa ko hämähäkki taikinaas. - *LempaalaM*
- Liikaa ko rikka rokas. - *LempaalaM*
- Likane ko sika. - *LempaalaM*
- 925 Niin liukas ko läp liipattu. - *LempaalaM*
- Louhka (=komea, mahtava) ko pappilan tamma. - *TuuteriK*
- Luettellò (=itkee itkuvirttä) ko susi. - *Laukaansuu*
- Lusti (=kaunis) ko lillopää neikko (=nukke). - *Laukaansuu*
- Läkäjää ko lehmä vettee sittuu. - *Laukaansuu*
- 930 Niin ol lämmi ko päts. - *KoprinaI ja S*
- Nii läpättää ko haaval leht'. - *KoprinaI ja S*
- Läähättää ko pajam pale. - *KoprinaI ja S*
- Maistuu kun uní kirkoos. - *TuuteriH*
- Makajaa ko mallatsäkki. - *LempaalaM*
- 935 Matkii ko apina. - *LempaalaM*
- Mieskii on ko rupkonhikkaine. - *TuuteriK*
- Molotsa ko Suarin (=Tsarskoje Selon) saksa. (Potra poika.) - *TuuteriK*
- Aijjai ku potra morsii, nii on ko mantsikka. - *TuuteriK*
- Om musta ko sauna reppänä. - *SkuoritsaK*

- 940 Musta ko sys. - *LempaalaM*
 Män' ko ammuttu. - *LempaalaM*, (\sim ammutti) *VenjokiL*
 Män' ko häkä hienois vuatteis. - *LempaalaM*
 Teäl männää kui kerrääjät kirkkoo (huonoilla kaluilla). -
SkuoritsaK
 Männöö ko massina. (Vilkkaasta lapsesta.) - *TuuteriK*
- 945 Niin män' ko surman suuhun. - *LempaalaM*
 Niin män' ko viärä raha. - *LempaalaM*
 Ai om mänöllään sen ko rahtimies. - *SkuoritsaK*
 Märkä ko uitettu koira. - *LempaalaM*
 Nälkäine ko sus'. - *LempaalaM*, *KoprinaI* ja *S*
- 950 Nii ovat nälkäisii ku Viro suvet. - *Vuolee*
 Ol' nälkäisii ko Suvalovan koirat. (Muuan Puapolan kylän ämmä, sukunimeltään Sipar, joka kuului Suvalovan orjuuteen, joutui imettämään Suvalovan koira.) - *TuuteriK*
 Pallaa ko Heinolan kask: ei näy tulta eikä savvuu. -
LempaalaM
 Palentuu ko torokka. - *LempaalaM*, *VenjokiL*, *KoprinaI* ja *S*
 Niin on paljon ko rikkaan puurnuus. - *LempaalaM*
- 955 Pitkä ninko nälkävuos. - *LempaalaM*
 Pijettiin ko kukkaa kämmeneel. - *LempaalaM*
 Puhas ko sipul. - *LempaalaM*
 Punottaa ko sian pers (\sim pillu) pakkasees. - *TuuteriK*
 Putos ko kiv kaivoo. - *LempaalaM*
- 960 Nenä om pystyys kun sijal saparo. - *TuuteriH*
 Pyörä ko väkkärä. - *LempaalaM*, *TuuteriK*
 Pöräjää niinko puarma. - *LempaalaM*, (\sim ko) *VenjokiL*
 Rahhaa ko jiäkkää (=lapsen kakkaa), vähän aikaa ni et
 niäkkää. - *TuuteriK*

- Rakentaa ko Pappelin tornii. - *LempaalaM*
- 965 Rehentellöö ko kukko tunkiool. - *LempaalaM*
- Riippuu ko sitta rattaan pyörääs. - *LempaalaM*
- Ropisoo ko vanhan ämmän turkki. - *KoprinaI ja S*
- ’Nii uot ruves ko rupkoñnikkaine. - *SkuoritsaK*
- Räkättää ko harakka. - *LempaalaM, TuuteriK*
- 970 Saita ko saivarin halkaisija. - *LempaalaM*
- Sana pittää sannoo suust, ko ottaa omena puust. - *TuuteriH*
- Nii sattaa rankast ku saavi reunast kaataa. - *SoikkolaVä*
- Seisoo ko suolapatsas. - *LempaalaM*
- Kaik mään’iit seka’sin ko sel’trahat (selt’ = silli). - *TuuteriK*
- 975 Silmät suuret ko suavin korvat. - *TuuteriH*
- ’Niin on sitkee ko Puapolan ämmän koira: luut syöp, lihat jättää. - *TuuteriH*
- On sitkia ko saivaren halka’sija. - *TuuteriK*
- Huavat suuret syvämees, a suu soittaa ko Tuutarin kirkon kellot. - *TuuteriK*
- Soppii ko satula sijal. - *LempaalaM*
- 980 ’Nii elläät sopuisast ku linnut liinaas. - *SkuoritsaK*
- Tyttö on sorja ko mantsikka. - *LempaalaM*
- Sukkela ko hiir. - *LempaalaM*
- Sukkela ko orava. - *LempaalaM*
- Suora ko seiväs. - *TuuteriK*
- 985 Akan suu ko reppänä, a ukol tuutti viha’sen viärä. - *TuuteriK*
- Tual on suu ku sukan suu. - *KoprinaI ja S*
- Suu on niinko suolakontti, nenä on ko samovaari, itse on jot oh-hoh-hoijaa. - *LempaalaM*

- Suurluinen ko Onttolan hevonen. (Onttola on kylä Venjoen srk:ssa.) - *TuuteriK*
- Syöp niin koij (=kuin ei) ois ijässään suant. - *LempaalaM*
- 990 Syönt itseen ko leht'repo. (Viekas, kiero ihminen.) - *TuuteriK*
- Syövät ko Suvalovan koirat. (Kreivi Suvalov oli kuuluisa koirien kasvattaja; vrt. n:o 951.) - *TuuteriK*
- Syötetty ko Sopolan sika. (Sopola on kylä Venjoen srk:ssa). - *TuuteriK*
- Tarttuu niinko kärpäne tervaa. - *LempaalaM*
- Niin tekköö kauvan ko Iissakin kirkkoo. - *LempaalaM*
Tehhään ko Issakin kirkkoo. - *KoprinaI ja S*
- 995 Terve ko pässi: vähän aikaa - tuais lässäii. - *TuuteriK*
- Niim mie uon terve ko sipuli. - *SkuoritsaK*
- Terve ko tervaskanto. - *VenjokiL*
- Totine ko tuohen kettäjä. - *LempaalaM*
- Tuhma ko pässi. - *LempaalaM*
- 1000 On niin tuhma ko soojasaapas (=huopatossu). - *Laukaansuu*
- Tuhma ko tupina (=lyhyt seiväs). - *TuuteriK*
- Tuline ko pippuur. - *LempaalaM*
- Tul' niinko tuisku tuppaa. - *LempaalaM*
- Tul' ko turkin hihast. - *LempaalaM, TuuteriK*
Niin tulloo (puhetta) ko turkin hihast. - *KoprinaI ja S*
- 1005 Niin on tyhjä ko kirkor rotta. - *KupanitsaG*
- Tärtättää ko viijjes pyärä rattaas. (Kovasta puhujasta.) - *KoprinaI ja S*
- Täyttymätön ko papin säkki. - *LempaalaM*
- Valehtelloo niinku vierestä ottaa. - *KupanitsaG*
- Vanha ko taivas. - *LempaalaM*

- 1010 Viekas ko kettu. - *LempaalaM, VenjokiL*
 Viisas ko vittu, a kyrpä ko kärpäseel. - *TuuteriK*
 Vinkuu ko kärrin pyörä. - *LempaalaM*
 Vinkuu ko sika. - *LempaalaM*
 Nenä vuotaa ko Pekin ränni. - *LempaalaM*
- 1015 Meil on vävy ko sittakoko: pivo luita, kahmalo paskaa.
 - *TuuteriK*
 Viärä ko väkkärä. - *TuuteriK*
 Mitä mie huolin - yks piä ko lanttu. - *LempaalaM*
 Yks piä ko lanttu, ellää ko Aholan Anttu. (Näin sanoi itsestään
 Aholan Anttu, Luukkasiin kylän paimen.) - *VenjokiL*
 Ykstuumašii ko Rönölön siat. (R. on kylä Venjoen srk:ssa.)
 - *VenjokiL, M*
 Niin on äkäne ko kerrääjä pakkasel. - *KupanitsaG*
- 1020 Äräjäjä ko äkäne koira. - *LempaalaM*
 Niin äräjäjä ko äkäin koira. (Esim. anoppi.) - *VenjokiL*
- *
- On ko Herran kukkaroos. - *LempaalaM*
 On ko hiir tyhjääs tynnyriis. - *LempaalaM*
 Sehän on ku hämöläizen gokki. - *SoikkolaLoka, SoikkolaVi*
 Sie uot ku kuaľmuan kumma. - *VenjokiM*
- 1025 On ko kirpukas koira. - *LempaalaM*
 On ko kirveel vestetty. - *LempaalaM*
 Sie uot ko kärppä: puuta (=16 kg) seläs, naula (=400 gr)
 persiis. (Pienestä ihmisestä.) - *TuuteriK*
 Nii sie uot ko lauvvoil latistettu. - *SkuoritsaK*
 On niinku Liäminän kello: kuuluu joka paikkaa. - *TuuteriK*
- 1030 On ko löylyn lyömä. - *LempaalaM*

- On ko mustalaisen hevosen selkä. - *LempaalaM*
- On ko nukkuvan rukous. - *LempaalaM*
- On niinko oljamiis. - *LempaalaM, TuuteriK*
- No niin ovat ku Oskam Marim pöksyt. - *TuuteriK*
- 1035 Niin on ku pele, on ku riihkumma. - *KupanitsaG*
- Tais olla ko pillimus kissa ko joka paikal luuhaa. (Miehestä joka aina löysi vaimonsa kätkemät tavarat.) - *KoprinaS*
- Siä oot ko Pirkko (< ven. Spiridon): mikä on arkipäännä se om praaznikkanna. (Samat vaatteet arkena ja pyhänä.) - *Laukaansuu*
- Nii on ku porsas häntä tsikkerps. - *KosemkinaF*
- On ko puust puont. - *LempaalaM*
- 1040 On niinko pyryharakka. - *LempaalaM*
- Niin sie uot ko hyvä rumennus. (On kova syömään.) - *SkuoritsaK*
- Sie uot ku ain suven suuhu joutumas. - *Vuolee*
- On ko tulisiil hiiliil. - *LempaalaM*
- Niin on ko torokan tonkimat (nim. rokkoa sairastavan kasvot). - *VenjokiL*

*

- 1045 Hirvittellöö jot hiukset nousoot pistyy. - *LempaalaM*
 Minnu ko hirvitti, hiukset pistyy nousiit. - *TuuteriK*
- Männöö niin jot kapijat savuvaat. - *LempaalaM*
- Niin män jot oksat pois. - *LempaalaM*
- Mäntiin jot pois tielt. - *LempaalaM*
- Niin pitkä jot ei j_uo loppuukaa. - *LempaalaM*
- 1050 Niin sorja jot näkky kirkoost kottii. - *LempaalaM*

Valehtelloo jot korvat häiläät. - *LempaalaM, TuuteriK*
 Se valehtelloo níi jot siin ei oo sitteikskää totta. -
SkuoritsaK
 Tua on níin äkänen jot luita sittuu. - *KoprinaI ja S*

*

Ko níät ensimmäisen olkkaton níi sitt_oj jo nälkä. (Sanot-
 tiin sille joka söi aamulla kaurakiisseliä.) - *TuuteriK*

1055 Harakoil tíä (=täällä) mei lämmim männöö täst (ts. tupa
 on hatara). - *TuuteriK*

Kaik mie tulen harmaahen. (Vanhenen.) - *SkuoritsaK*

Ko annan hatkat ni suat jalat alleis. - *LempaalaM*

Ei jiänt hattu kannom piähän. (Syntyi poika.) - *TuuteriK*

Heikkoo sanomaa ko lintu ikkunaa koputtaa. - *TuuteriK*

1060 Nyt on helisemääs. - *LempaalaM*

Ottaa vaik juoksevan suven persiist. (Yritteliäästä.) -
TuuteriK

Hihat kuoruus (=käärittyinä), ämpäär kaivoos. (Ahkerasta.)
 - *TuuteriK*

Juoksoo hiukset suoraan. - *LempaalaM*

Hukka mium perrii. - *KupanitsaG*

1065 Hukkaam máníit hyvät humalat ja rasvaist sievvoit. -
HietamákiH

Mitä sie siin huono huokaat, ko turva on kelkaas. - *Tuu-
 teriK*

Mitäs huono huokait, ko turv_on kelkaas. - *TuuteriK*

Hyväntahtonen: ei itse syö eikä toiseel anna. - *TuuteriH*

Hyväntahtonen koira: luut syöp ja lihat jättää. - *TuuteriH*

Kuka kuapii kattilan, se suap mustapäitä lapsii. - *Lem-
 paalaM*

- 1070 Kapusta kastrullii - anoppi vieraihen. - *TuuteriK*
 Kerikenkä (=paimenen kesäkenkä) ja nahkapagla. (Ystävyksistä, jotka ovat aina yhdessä.) - *Laukaansuu*
 Niä näkkytkii kirkost kott'ii. - *TuuteriK*
 Siin on koira hauvattu. - *LempaalaM*
 Koirat tappeloot - tulloo suae (=sade). - *TuuteriK*
- 1075 Hyö kantaat konttii morsiammej ja sulhaisev vällii (=yrittävät juoruillen pahentaa suhdetta). - *SkuoritsaK*
 Eijj_uo kott'ii, ei vatt'ii eikä puista lusikkaa. (Sanoo kerjäläinen.) - *VenjokiL*
 Ei kott'ii, ei vatt'ii. - *SkuoritsaK, TuuteriK*
 Nikostuttaa - kultain muistaa. - *TuuteriK*
 Nikostuttaa - kuka minnuu mainitsoo? - *TuuteriK*
 Ei tule mittää Mikon Marin kuolemaast, jos ei Jumala tautii lissä. - *LempaalaM*
 Se tekköö sitä Mikon Marin kuolemaa. - *TuuteriK*
 No jopas lauloï aikaisin! (Esim. synnytti liian aikaisin.) - *TuuteriK*
- 1080 Eihän ne kuole vaik lauvvaal latista. (Elävät vaikka toivotaan kuolevan.) - *TuuteriK*
 Sitä latista ko lauvvoil ni se ei kuale. (Sitkeähenkisestä.) - *KoprinaI ja S*
 Lauvvantak näkky perentakin alta. (Alushame näkyy.) - *SkuoritsaK, TuuteriK*
 Laukopäiv alta näkky. - *Laukaansuu*
 Liikoi hirsii on talos. (Sanottiin jos joku kirosi.) - *TuuteriK*
 Eistäil likka, sit vast laps. (Sanottiin kun perheeseen syntyi ensimmäiseksi tyttö; likka=lapsenlikka.) - *TuuteriK*
 Kaikkii ol' pöyvvät täynnä, mut linnummitoo vailla. - *TuuteriK*

- Kaikkii ol' kyllä ni ei olt siansarvista lusikkaa eikä linnummitoo.
- *SkuoritsaK*
Siäl ol' linnummitoo vai vaijjaa, muuta kaikkii ol'. - *KoprinaI ja S*
- 1085 Mieliminja anopin kaima. - *SkuoritsaK*
No ko ei mielin ni väkisin! - *TuuteriK*
Olkoo männeeks mustalaispoika sotamieheeks. - *LempaalaM*
Juo Mustikin maitoo (ts. vettä)! - *LempaalaM, TuuteriK*
Näkki tulloo ja ottaa lapsen. (Lapsia varotettiin menemästä veteen.) - *KoprinaV*
- 1090 Nykä näkä ä-ämmän piippu (näin keskeytettiin turhan puhuja). - *LempaalaM*
Oikija ottaa, vasen antaa. - *LempaalaM*
Oikija ojentaa, vasemp vastaan ottaa. - *TuuteriK*
Joss_ei pessen ni kaulaten (mutta omansa ottaa joka tapauksessa). - *TuuteriK*
Peukalo keskel kämmentä. - *TuuteriH*
Nyt om piru merraas. - *LempaalaM*
- 1095 Juoksoo piä kolmanteen jalkaan. - *LempaalaM, TuuteriK*
Myö männään vaik satais puukkoloi ja vanhoi ämmii. - *LempaalaM*
Se ol' pöllykkääl säkil piähä lyöty. (Vähäjärkisestä.) - *KupanitsaG*
Niihän se sano repokii ko ei suant pihlajamarjoi. - *TuuteriK*
Se or rikkaan yskää. - *SkuoritsaK*
- 1100 Katso töllötti silmät tapillaa(n). - *TuuteriK*
Eihä tuos mitä silmänkirjaa ole. (Esim. työssä ei ole mitään erityistä konstia.) - *SkuoritsaK*
Se ol' seitsemättä tuarim perrää (=hyvin etäistä sukua). - *TuuteriK*

- Pua surruis vanhaa säkkii äläkä mölise. - *TuuteriK*
- Lapsia hirviteltii: Käy syömään illaist, tulloo surma hos käyt iltasetta makkaamaa. - *SkuoritsaK*
- 1105 Käytii suven nahoil. (Morsian kävi pyytämässä sukua läksiäisiin.) - *TuuteriK*
- Suustais Jumalan korviil, Jumalan korviilt kohalleis (~kohtaheis)! - *TuuteriK*
- Suustais Jumalan korville, Jumalan korvilta kohtahais. - *SkuoritsaK*
- Siun suusta Jumalan korviissa. - *Laukaansuu*
- Söit syletyv vattiis (esim. palasit työhön, jonka olit jätännyt kesken). - *KoprinaI ja S*
- Söi syletyst vaistaa. - *KupanitsaG*
- Siint ei antai, käi syvält tahi matalalt. - *SkuoritsaK*
- Nyt taist (=taisit) tuuvva jo tuarpytyn tapinkii tullessais. (Sanottiin sille joka oli viipynyt liian kauan kylämatkalla.) - *KolppanaS*
- 1110 Tulloo tuiskuun. - *LempaalaM*
- Turhan nauraja - pierun nauraja. - *TuuteriH*
- Tyhjän päivät ja paskan marjat. - *LempaalaM*
- Se om muihen työ ja Kikkeri-sepän kunnia. - *KupanitsaG*
- Älä tunkittellii (~tunkii), em mie uo siul mittää velkaa. - *TuuteriK*
- 1115 Ei huol' itkee, tulloo se veś alempantkii. - *TuuteriK*
- Ko et uso, miä Uskon koskee harmaan hevosen persettä nuolemaa. - *TuuteriK*
- Männöö viiruun. - *LempaalaM*
- Jo neä virstat on suś hännällää mitant. (Matka osoittautuu ilmoitettua paljon pitemmäksi.) - *HietämäkiA*
- Yks luu ja nahka. (Laihasta.) - *TuuteriK*
- 1120 Yks piä kesät talvet. (Harmiteltaessa unohtunutta asiaa.) - *TuuteriK*

Yhtee puhkuu (=yhtä mittaa). - *KoprinaS, T*

Yhtä puhkuu aina se juoksoo. - *KupanitsaG*

Yht puhkù ain satta. - *Kosemkinap*

Käytii eärest vieree (esim. tarkastamassa joka soppi). -
KupanitsaG

Käytii eärist viärin. - *KoprinaT, (~ äärist) S*

Haista vittu ja vinkase, pie persiist (~ kiännä nurin) ja
nuolase! - *TuuteriK*

Vuihkee (=ripeä) minja, pieröökii suhhaatellen (~ iestpäin).
- *TuuteriK*

**Kieltoja, käskyjä,
alkusointua,
riimitelyjä, runonpätkiä,
ovelia vastauksia ja repliikkejä,
. . . sanoi . . .
loruja**

- 1125 Arvaa kenel lampaam pers on harmaa! - *Laukaansuu*
 Mäne haukkumaa mitä koira katsoo! - *TuuteriH*
 Laa tyät (=tulet) miun ikkäiseks nii noiset (=rupeat) liivaa sittumaa! - *Laukaansuu*
 Kehtaa kehtaa, hyvä laiska! - *LempaalaM*
 Sie et kelpaa (~sinnuu ei ole uskoo) ruumistakkaa vahtii. - *SkuoritsaK*
- 1130 Pua (=pane) uks kiini, et sie kirkkoo tult! - *TuuteriK*
 Älä sie luaji tielt tulemattomii! (Valehtelijalle.) - *KupanitsaG*
 Miä järvee, polta pöksyis! - *LempaalaM*
 Mie sus sie lammas, mie siun syön! - *SkuoritsaK*
 Syökää hapanta kualii, siint tulloo punaset posket! - *VenjokiM*
- 1135 Syökää syökää hommeikasta leipää, sit opitta uimaa! - *VenjokiM*
 Syö vaa homekast leipä, siis opit ujuna! - *Kalliviere*
 Syö homekast leipää ni oppit ujuna! - *KosemkinaF*
 Syö, älä häppii, kavata jot et reppii! - *TuuteriH*, (~katso itsejäis jott) *TuuteriK*
 Älä syö putroo leivän kans. - *SkuoritsaK*
 Turpa rullaal, rulla taskuu! - *TuuteriH*
 Valehtelee sie, mie kuuntelen! - *LempaalaM*
- 1140 Vie sie, mie vikisen! - *LempaalaM*

Opi poiJJain viinaa juomaa, tyhjii säkkilöi kottii tuomaa!
- *TuuteriH*

Oksat pois! (Reippaasti työskentelevästä.) - *TuuteriK*

*

Arttamona ankara ukko. (Ompelijat olivat ennen Tverin lää-
nistä; heistä eräs, Arttamona-niminen, puhui ymmärrettävää
suomea ja sanoi:"Arttamoi ankara ukko" hätistellessään lap-
sia loitommaksi.) - *TuuteriK*

Ei hulluu hurskaamp. - *LempaalaM*

1145 Hyvät hylkiit,huonot pyrkiit. - *TuuteriH*

Sanojiil sarvet piähän, kysyjiil kyrpä kättee. - *TuuteriK*

Siel ei olt kottii, ei kontuu, moata ei mantuu, ei elloo
ei ilmaa. *HietämäkiH*

Kaik männiit: elo ilma ja pellovaat. - *SkuoritsaPeu*, (velot ilmat
ja) *TuuteriK*

Ei sukkuu, ei sikkaa, ei ettää ko emmoo (ts. tulee äitiin-
sä). - *HietämäkiA*

Tepo terve. - *SkuoritsaPet, KoprinaT, S, KupanitsaG, KosemkinaP*

Se on tepo terve, ei sill_ole kirpun kibjää missää. - *KupanitsaG*

Tuojat turvallee, lähettäjät läsimää! (Vastaus terveisten
tuojalle, kun ei pidetä niiden lähettäjästä.) - *VenjokiL*

1150 Uppo uusi. - *KupanitsaG*

Uppo illat, uppo päivät, uppo yöt. - *TuuteriK, KoprinaS, T, Ku-
panitsaG*

*

Akka vajjaa, lapsiin rattail ajjaa. - *LempaalaM*

Haikko männöö suust suuhun, orava männöö puust puuhun. -
SkuoritsaK

- Hyvä ilta, siin on silta; ko tahot ní tantsi, kehtaat ní keiku. - *HietämäkiA*
- Kiireel eijj_uo miärää, vaik kuin kovast hiärää. - *TuuteriK*
- 1155 Uskokaa tai älkää: kiissel' ei piä nälkää. - *TuuteriH*
- Kiisselkattila kallallee, lehmät lääväst valloillee. - *KoprinaI ja S*
- Kiisselkattila kallallee, papil lehmät valloillee. - *KoprinaI ja S*
- Älä kirroo, tulet pienemp killoo (=kiliä). - *SkuoritsaK*
- Kirroo kippeikseis, mannaa makkeikseis, napaheis naukumaa. - *KoprinaI ja S*
- Kirroo kippeikseis, mannaa makkeikseis. (Kiros kääntyy kiroajalle itselleen vahingoksi.) - *SkuoritsaK*
- Eihä tiä viäl kummaa olt, viäl miä kuuliin kummempaa: sijat munniit liäväl luhtii, kanat poikiit karsinaa. - *KoprinaT*
- 1160 Kusettaa jott_ei sua kosettaa, a ko kosen, sit jo kusen. - *TuuteriK*
- A mitä mie kyläst, koha mie elän hyväst; kylä ko pallaa, mie miän miäjeest allaa. - *TuuteriK*
- Kuka on kylän luuta, sill_antaa sika suuta. - *TuuteriK*
- Lapset ovat Herral lahjat: syövät kaikki tartut tahjat. (Tahja = keitetessä hajonnut peruna.) - *TuuteriH*
- Älä osta eistäin talloo lusikkaa, se siun elämäis rutistaa. - *TuuteriK*
- 1165 Onha miehii monenlaisii: ko ei sua tyttöö, pannoot naisii. - *TuuteriK*
- Missä mökkö myöhää viivyit, kauvvan kaunone makašit? - *SkuoritsaK*
- Ei renkii, ei piikaa, itsekkii uon liikaa. - *HietämäkiH*
- (Häissä sulhaselle:) Istu siin siihen ast kunis siä siaks muutut, sekä keännyt kärsäkkääks! - *HietämäkiH*

- Sitkeet sisaren armot, veteläiset veikon armot. - *TuuteriH*
- 1170 Voi sitä siätä, kaik palentaa piätä! - *TuuteriK*
- Sen soisin tähän täytehen talloo: kaksi kätkyttä tuvas,
kaksi lasta kätkyves. - *SkuoritsaK*
- On täs tillaa, vaik lyö rillaa. - *LempaalaM*
- Ukko, akka, herneitä vakka, koko tupa turilaita. - *TuuteriH*
- Toisin ukset ulvahtaa, saneloo saranarauvvat. - *HietämäkiA*
- 1175 Mie näin un'issain jot kirppu kävel' mu'issain. - *TuuteriK*
- Uattelepas, mie näin unta, jot sika sittui valkijaa lunta.
- *TuuteriK*
- Siint uon paras ko en uo varas, ja siint uon suora, ko en
uo huora. - *TuuteriK*
- Varis vuakkuu voita kuakkuu, pienel linnun piirakkaa. -
TuuteriH
- Tuli vesi - vei venneen, tuli tauti - tappo naisen. - *Lau-*
kaansuu
- 1180 Äly on, eijj_uo kykkyy, käly on, eijj_uo kyttyy. - *TuuteriH*
ja K

*

(- Kenkkää (=anna) miul!)

Kenkki kuol' Moskovam mäkkee tupakkareejen ala! - *TuuteriK*

(- Mist sie ne sait?)

Mist ku'inkas kullat suap! - *TuuteriK*

(- Mitä teet?)

Kysyjäm persiim pulkkaa (=tappia). - *Laukaansuu, (~tulppaa)*
TuuteriK

(- Kuinka vanha olet?)

Yks peä ja toist hampaat. - *SkuoritsaK*

1185 (- Voi voi!)

No mist se voi tulloo ko liuhki (=kerma) linnaa viijjää!

- *HietämäkiA*

Mistä se voi tulloo ko sliuhki linnaa viijjää. - *TuuteriH*

Mist se voi tulloo ko liuhki linnaa viijjää ja maito koton syyvvää.

- *TuuteriK*

Heps kukkuu ko kukko muñ kultasen munan! (Ihmettely.) -

LempaalaM

*

Mie katson, sanoï sokja. (Näin tokaistiin perättömien puhujalle.) - *TuuteriK*

Ei miul paljoo huol', mie käyn us'jaas talos, sanoï kerrääjä.

- *TuuteriK*

A kuka miten ossaa, sanoï ryssä. - *TuuteriK*

*

1190 Lapset lukkoot sormijaan: täintappaja, voil lappaja, pitkä Pietar, h'imetön Matti, sakari. - *SkuoritsaK*, (~ h'imetöim - - sakarsormi) *TuuteriK*

Muantak om pohmelopäiv, tiistain ei tarkii, keskiviikkon ei kerkii, torstain on torumisem päiv, perentain om pesemisem päiv ja lavvantain jo om pyhän uatto. - *KupanitsaG*

Lennä lennä leppät'iaro, mistpäi sota tulloo, kirkolt vai korvalt? - *KoprinaI ja S*

Vuoden kierto

Joulust kuu Puavali, Puavalist kuu Mattii, Matist kuu Muarijaa, Muarijast kuu Jyrkii, Jyrist kuu juhanuksee, juhanuksest kuu Iilijaa, Iilijast kuu Juakoppii. - *KupanitsaG*

Puavaliin pakkanen paukkuu. - *LempaalaM*

1195 Jos ei pauka Puavaliin eikä kylmä kyntteliin, sit on halla heinäkuus, talvi keskel kessää. - *TuuteriK*

Jos ei ole kylmä kyntteliin eikä pauka Puavaliin, kylmäjää kyntäjii, palentaa paimenii. - *SkuuritsaPeu*

Ko on kylmä kynttelin ja paukkaa Poavalin, sitt_ei ennää sinä kevväin. - *SkuuritsaK*

Puaval' pajattelloo, kynttel' kysyttellöö onk se kaha (=kah-tia) karjan kormat (=rehut). - *KupanitsaG*

Laskiaistiistai pittää näkkyy uus kuu vaikka yhen yöv vanhan hos sirpin kalttesen. - *SkuuritsaK*

1200 Maaliskuu jutteloo sille helmikuul, keskennää: Jos mie kuoma oisin siun siassais, kyllä mie tempu tekisin: emännäjiätyttäis taikinapyttyy, ja lehmiiv vatsaav vasikan, mutta ei voi, sentään kun nyt täs jo silmät vettä vuotaat, että yöll vaik kyl pakastaa ni eijjuo sitä voimaa, aurinko lämmittää päiväl. - *VenjokiM*

Mat'juksest karhu keäntää kuppeensa; immöö, nuoloo kämmen-tään. - *SkuuritsaK*

Mat'tin jo elpyyt karpäset. - *SkuuritsaK*

Mikä Moarianna katol, se ono Jyrkin(nä) moas. - *SkuuritsaK*

Jos kukko Muarijan räystään alt juo, niin härkä Jyrkin janno kuoloo. - *KupanitsaG*

1205 (Jos ei ole aikaisemmin kylmä niin) sit maksaa Moarian.
- *SkuoritsaK*

Suviyöt: moarianyöt, peäsiäisenyö, jyrinyö. - *SkuoritsaK*

Piäsijäisuamun pit männä ottamaa varrain vettä ennenku varis kerkiis vuakkuu, jot ei varis sittunt; sitt_{ol}' roku-
toin (=oikein likainen) koko kesän (jos sittui). - *TuuteriK*

Jyrki pankoo lehmät selkähee. (Huonokuntoisinakin lehmät on päästettävä ulos Jyrkinä, oli sää millainen tahansa.)
- *VenjokiL*, (~ vaik selkähen) *TuuteriK*

Jyrki ko tulloo hi pankoo lehmät vaik selkähee. - *KoprinaI* ja *S*
Markus viep marjat. (Jos on Markuksen yönä pakkaneen, ei tule marjoja.) - *VenjokiL*

1210 Kuu kiuruust kessää, västäräkist vähäsen, piäskyseest ei päivääkää. - *LempaalaM*

Kuu kiurust kessää, västäräkist ei vähhääkää, piäskyseest ei päivääkää. - *VenjokiM*

Kuu kiurust kessää, piäskyseest ei päivääkää, väistäräkist ei vähhääkää. - *TuuteriK*, (~ kiuruust - - piäskyseest) *TuuteriH*

Kuu kiurust kessään, västäräkist ei vähhääkää. - *KoprinaI* ja *S*

Kuu kiurust kessää, puol' kuuta peipposest, piäskyseest ei päivääkää, väistäräkist ei vähhääkkää. - *KupanitsaG*

Kuu on kiurust kessää, väistrikost ei vähhääkä, ja piäskyseest ei päivääkä. - *SoikkolaVä*

Käktuop suven sanomat, a piäsky päivän lämpöisen. - *TuuteriK*

Ei tähätönt helluntait eikä jyvätönt juhanust. - *KupanitsaG*

Suae ennej juhannusta hyväv viljan tuottaa. - *TuuteriK*

1210 Mitä sattaa vettä ennej juhannusta se männöö purnuhen, jälkee juhannuksen purnuust pois. - *TuuteriH*

Kolt on kiirettä kesäs: yks on kiireinen touvvon kylvö, toin on heliä heinäaika, kolmas or rukkiihin rutina. - *KupanitsaG*

Heinäaika helteel. - *LempaalaM*

Harava pellool - päivä lyhemp. - *TuuteriK*

Perttulist vast piätä kiärii. (Silloin vasta kaalinkera alkaa kasvaa.) - *TuuteriK*

1215 Suatto tarhaa, kynttel' tuppaa, kuhilas pellool, ens kukost yllää. (Kukon ensi kertaa laulaessa nousta puimaan.) - *SkuoritsaPeu*

Kuhilas pellool, valkee tuppaa. - *TuuteriK*

Suatto tarhaa, valkia tuppaa, kuhilas ko pellool, kukollaulust yllääl. - *KupanitsaG*

Nauriit kuoppaa, ämmät tuppaa, lapsellikat loantalaa (=kiukaan alle). - *SkuoritsaK*

Simo siltoi tekköö, Miihkal' tiet tasottaa. - *KupanitsaG*

Simo siltoi tekköö, mil Martti mual tulloo. - *VenjokiP*

Martti moalle, karttu jeälle. - *SkuoritsaK*

Martti mual, karttu jiäl, lapsellikat luantalaa, sittavihko kainaloo. - *VenjokiP*, (≈ paskavihko) *VenjokiL*

Martti mual, karttu jiäl, lapsenlikka luantalaa, sittavihko kainaloo. - *TuuteriK*

Martti mual, karttu jiäl, paimenet kylän kulul, lapsellikat luantalaa, kakkavihot kainaloos. - *SkuoritsaPeu*

Martti maalle, Kerttu jäälle, lapsellikat laantalaa, paskavihko kainaloo. - *KoprinaI* ja *S*

Martti mual, karttu jiäl, paimenet kylän kulul, lapsellikat luantalaa, sittavihot kainaloo. - *KupanitsaG*

1220 Katri märkähäntä. (Katrina aina sataa.) - *TuuteriK*

On sitä yötä yökötellä Annin päivän aikaan. - *LempaalaM*

Kyll_on yötä yökötellä Annam päivän aikaan. - *SkuoritsaK*, *TuuteriK*

Kyll_on yötä öykötellä Annam päivän aikaan. - *KupanitsaG*

**Luonnehdintoja, matkimuksia,
köllinimityksiä**

LÄHIMMÄISTEN LUONNEHDINTOJA JA HAUKKUMUKSIA

- Allaal katsoo ja yllääl näkköö. (Ovelasta.) - *KupanitsaG*
- Ei uo arkalaast kotoisii. - *LempaalaM*
- Paljon haukkuu, a ei tule pelli (=kimppuun). - *TuuteriK*
- 1225 Se on seitsemäm pehon lävit'en häntäsen vetänt. (Maineensa menettäneestä naisesta.) - *TuuteriK*
- Hänt ei olt silloin koton ko häpää jua(j)ettii. - *TuuteriK*
- Tuo ihminen eijjuo syntynt porstuvaas. - *TuuteriK*
- Siin on koiran karvoi. (Huolimattomasta.) - *SkuoritsaK*
- Ei se nuku nuttuuhen. (Virkusta.) - *SkuoritsaK*
- 1230 Ei hänessuo muuta ko pio luita ja kahmalo paskaa. - *TuuteriK*
- Se pittää puukkoo hihaas. - *LempaalaM*
- Se o' pöllykkääl säkil piähä lyöty. (Vähäjärkisestä.) - *KupanitsaG*
- Kakkaraal piähäl lyöty. (Vähäjärkisestä.) - *TuuteriH*
- Suap satteel ja tuop tuulel (~tuiskul) (nim. neuvokas pyytäjä). - *TuuteriK*
- Se tuop tuulel, soap satteel. - *SkuoritsaK*
- 1235 Katsoo silmät napillaan. - *LempaalaM*
- Huastaa suun puhtaaks. - *LempaalaM*
- Kehtaat sie hänt kuunnella, se on ain suu vaahees. - *TuuteriK*
- Turakka, on vua sahajauhoi piässäis! - *TuuteriK*

- Pittää panna turkin hihhaa ja vanuttaa uuvvestaa. -
SkuoritsaK
- 1240 Senkii harakka! (Sanottiin ihmisestä "ko ol' oikei veite-
rä".) - *KoprinaI, S*
- (Laulusta:) Voi sie herja ku (~ kuin) uot sorja! - *Kopri-
naI ja S*
- Voi sie herja! - *Moloskovitsa*
- Se herjalaine, se män' kyllää toas! - *KupanitsaG*
- Voi työ herjalaiset, mitä työ tietttö pillaa! - *KupanitsaG*
- Voi sie kual'muan kumma! (Huonosti pukeutuneesta.) - *Tuu-
teriK*
- Senkii rumennus! (Sanotaan hotkijalle, joka "syäp rummel-
taa".) - *KoprinaI ja S*
- 1245 Veis piru merree! - *KoprinaI, S*

ÄYRÄMÖISTEN LUONNEHDINTAA JA MATKINTAA

- Sekasin on seurakunta, äyrämöist erikseen. - *VenjokiP, Skuo-
ritsaK*
- Äyrämöisem paita ol läpösemp ku savakon turkki. - *Hietä-
mäkiH*
- Äyrämöiseel pal'jas piä, muil on hiukset. - *TuuteriK*
- "Siek1_ol' peränaaklas", narrittii tyrröisii (=matkittiin
Tyrön kylän asukkaita). - *HietämäkiA*
- 1250 Äyrämöisiä matkittiin: "Emo, jok se pata jamo (=happani)?"
- *VenjokiM*
- Konnun äyrämöisten kieltä matkittiin: Akat nakroit kakra-
pello, kalsumpaklat ol'liit kaklas. - *HietämäkiH*
- Mie ko nakroin kakrapelloos ni kalsum paklatkii ol'liit kaklassain.
- *TuuteriK*

KIUSOITTELUJA LAUKAANSUUSTA

Matti katti kanavaras, viijjen kylän munavaras.

Onder Vantša opetettu linnan sillam päällä. (O. oli käynyt Pietarissa oppia saamassa.)

Paavel Vantša, rikaz mees, kanan sittaa piipun sees.

1255 Pekka peeri, kiukaa veeri, patalusikka pamahti, tuudikko (=niinestä tehty astianpesin) tuizahti.

Pirkko piippu aitan alla, kukov viisii laulo.

Sikuri (=sikopaimen) sittamyssy, paimen (=lehmipaimen) paksupöksy, koñuha (=hevospaimen) koukkuselkä.

SUOMALAISISTA, VIROLAISISTA, VENÄLÄISISTÄ

Suomen hunttiloi. (Näin haukuttiin suomalaisia paimenia; heidän kanssaan Inkerin tytöt eivät kernaasti menneet naimisiin.) - *SkuoritsaPeu*

Suomen kuro. (Suomalaisista, hiukan halveksien.) - *TuuteriK*

1260 Savolainen sarkahousu, pikimusta pitkäparta. - *TuuteriH*

(Kun jotakin oli hukassa, sanottiin:) Eihän tätä nyt tullet Virov varkät ottamà. (Virolaiset "trenkit" olivat varkaan maineessa, olivat useita vuosia renkeinä ja sitten varastivat.) - *KosemkinaP*

(Lapsia peloteltiin:) Virov varkaat tulloot! - *TuuteriK*

Venäläine vastan osti, vaikk_ei tiijjä saunaast mittää.

- *TuuteriK*

KALAKAUPPIAIDEN JA MUIDEN KAUPPIAIDEN HUUTOJA

Hailimiehen virs: Hailii hyvvi, tuokaa jyvvi; tuokaa pata, panna sata. (Hailimiehet olivat "soikkoloisii", ts. Soikkolan kylistä.) - *HietämäkiA*

Hailii happamii, Suomem miehen tappamii! (Näin huusivat suomalaiset kalakauppiat tullessaan Tuuteriin.) - *TuuteriP*

1265 (Koivistolaiset:) Hailii happamii, Suomem miehen tappamii, pienen hevosen vetämii. - *VenjokiP*

(Koivistolaiset:) Hailii hyvvä ja hapanta, verisilmää ja punaista; tuokaa pata, luvetaan sata. - *VenjokiP*

(Suomalaiset kalamiehet huusivat kylään tullessaan:) Hailii happamii, kalamiehen tappamii. - *KolppanaS*

Hailii happamii, kalamiähen tappamii. - *KoprinaI ja S*

(Kun Hietämäen seurakunnan Vuissokka-nimisestä kylästä koitoisin olevat miehet, "vuissakkoist", tulivat romua ja lumppuja ostamaan, he huusivat:) Luita rautoi, riepurötkölöi, kattilampalásii ja paijjanalásii ! *TuuteriK*

KÖLLINIMITYKSIÄ

HIETAMÄKI

Hietamäkköist (~ hietämäkiset) piirakanampujii. - *VenjokiP,*
TuuteriK

Sunkura: Sunkuroist (ovat) piirakan ampujat. - *HietämäkiA*
Sunkuran piirakanampujat. - *SkuoritsaPet*

KELTTO

Kelton kotsinavatsat. - *KelttoS*

KOLPPANA

Kolppanan seurakunnasta olevia sanottiin "häränhännän kier-
täjiiksi". - *TuuteriK*

Vopsin petäjänjakajat. - *KoprinaI*

KOPRINA

Koprinaiset ristimpolttajat. - *TuuteriK*

Lätä: Läär ruumiimpuattajat. - *KoprinaI*

Saapru: Saaprun sylvtsyäjät. - *KoprinaI*

Siiverska: Siiverskan seukot (~ potuskat). (Siiverskan mur-
teen sanat "seukko" ja "potuska" ovat muille outoja.) -
KoprinaS

Siiverskan ristimpolttajat. - *KoprinaS*

Valasniekka: Valasniekkoiset otsanuppuiset. (Hääyönä "vie-
t'ii morsii hummarempiähän, hunnustett'ii" ja tällöin pan-
tiin "otsanuppu" päähän. Viemässä olivat morsiuustytöt ja
jotkut lähimmistä omaisista, esim. sisar ja täti.) -

TuuteriK

KOSEMKINA (Narvusi), SOIKKOLA

Näinikkää meilä narritt'ii (=pilkattiin): Laukaansuun lat'ikat
(=lahnanpoikaset), Jöömperän gouruššit (=kiisket), Vib-
jän jamakkapäät (=piimäpäät) ~ paatakkapersiit (=siirappi-
puot), Pärspään varikset, Luužitsan lu'ikat, Kaipaan
seukot (kaikki kaipaalalaiset olivat sukua keskenään). -

Laukaansuu

Harvoin kävvää Harkkolassa, Kolkampäässä ei konsaa. -

Laukaansuu

Haili ei oo kala, soikkulaine ei oo ihmene. -Soikkulai-
sii piet'ii niinko kerkeäladvasinna (=hupsuina); ne oli-
vad vaa paimenenna ja piikanna, a verkkoija laittovit
hyväst. - *Laukaansuu*

Soikkolan (~ soikkoloiset) kalankuristajat. - *KoprinaI,*

TuuteriK

KUPANITSA

Kupanitsan kuolaleuvvat, käivät talvel tatis, joulun al-
juomukas. - *HietanäkiH*

Kanaskon porsaas.

LEMPAALA

Lempaalaiset lampaalliekuttajat.

LIISSILÄ

Liissilöist lukkarinsulattajjii. - *VenjokiP*

MOLOSKOVITSA

Vernitsan rytkät.

Piesovitsan nahkurit.

Potopian (=Podobian) mämmit.

RÄÄPYVÄ

Riäpyvän rokkavatsat. - *KelttoS*

SKUORITSA

Ontrovan tiikimpolttajat. - *KoprinaI*

Purskoval lohkovatsat. - *KoprinaI*

Skuoritsa: Skuoritsoist lohkovatsoi. - *SkuoritsaPeu*

SOIKKOLA

Soikkolan kalankuristajat. - *KoprinaI*

TUUTERI

Kirveelä: Kirveeläss_{on} kymmene talloo ja koltkymment Anttⁱⁱ.
(Kirveelän kylässä Antti oli hyvin suosittu etunimi.) -
TuuteriK

Kurkela: Kurkelois(e)t (~Kurkelan) rautapaijjat. (Yks poika oli mänt Kuittilaahen häihin ni yks ämmä ol' vuaroittant jot "älä vua ala tappelemmaa, jo reppiit tuais paijjam piältäis". - "Tätä paitaa eivät revikkää, se or rautane!" Se ol' pellovainen, ko ol' pyhäpäivä.) - *TuuteriK*

Kurkelal lonkkapolvii. - *TuuteriK*

Em mie uo arkalast, mut mie uonkii Kurkelast. - *TuuteriK*

Laakala: Luakaloist siplettijalat. (Laakalan kylän miehillä oli sipletit (=kiiltoonahasta tehdyt nauhakengät.) - *TuuteriK*

Tuuteri: Tuutoroist (~ tuuteroiset) kissankeittäjii. - *VenjokiP, TuuteriP*

Tuutaroinen tarttuvatsa, ko kissan polttiit (~ keittäit) kattilaa. - *TuuteriK*

VENJOKI

Poru: Porum pojat porkkanavatsat. - *VenjokiP*

Ruussova: Ruussovoist (olivat) pusirampyytäjii. - *TuuteriK*
 Ruussovan pusiranajajat (=lentokoneen ajajat). - *TuuteriK*

Ryysylä: Ryysylöist rytkävatsat (=retikkavatsat). - *VenjokiP*

Saamusti: Suamustoist ku sopottelloot, ní Korhosel kuuluu.
 - *VenjokiP*

Saklina: Saklinoist savijalat. - *VenjokiP*

Sopolas ko sopotettaa, ní Puapolaa ast kuuluu. - *TuuteriH*

Vekkilä: Vekkilöist vellivatsat. - *VenjokiP*

Venjoki: Venjokkoist ruumiimpuottajat. - *VenjokiP*
 Venjokkoist vainaantippaattajat. - *TuuteriK*

Arvoituksia

Karvane höhöttä, mihi pal'jas (~ pal'jps) pissetä.

Vastus: käsi alasè (=rukkaseen). - KosemkinaF, R

Karvaist irvistää, paljaast pistää.

(Sukkapuikot ja kintaanteko.) - TuuteriK

Seitsemän selkää ja sata jalkaa.

Astua. - KoprinaS

Maito kuation kalliool, ei lähe nuollen, eikä vuollen, eikä siiveel sivellen.

(Auringon säteet.) - LempaalaM

- 5 Miä sie, täti, sielt - mie, täti, miän tiält; ympär käyvään, yhtee tullaan.

(Esiliinan nauhat.) - LempaalaM

Kaks parvee täynä valkošii kannoi.

Hampaat. - KoprinaI ja S

Matalamp rekkee, korkeemp kirkon tornii.

Harakka. - KosemkinaR

Neljä pannoo: topi-topi, viijees pannoo: viuh-vauh.

(Hevosen jalat ja häntä.) - LempaalaM

Yks pani kop kop, toineki pani kop kop, ja kolmas pani kop kop ja neljäski pani kop kop, mut viijjes pani jo viuh vauh. - *KosemkinaR*

Niin niver, näin näver; ei se uo niinkää niver eikä näinkää näver jos sen oikoo ossaa.

(Höylänlastu.) - LempaalaM

- 10 Pääl paarit, al paarit, keskipaikas mylly, myllym pääl metsp, metsäs pahad zvierit.

Kokonaine ihmine. - KosemkinaR

Aitta al, mylly piäl, myllyn piäl on lepikko, lepikoos on lintuloi.

Vatsa, suu, tukka, täit. - LempaalaM

Aitta alla, mylly piäl, tihkumetsä myllym piäl. - *TuuteriH*

Ensin neljin, sit kahen, sit kolmin.

(Lapsena konttaa, sitten kävelee ja vanhana nojaa sauvaan.) - LempaalaM

Vällii sannoo: jurrin-jarrin, vällii pannoo: tissin-tassin.
Jauhinkivi. - LempaalaM

Silmät ko kerät, korvat ko viikatteet, ylös ko hyppii, maata ko potkii - ja miä ko pelkäsin!

Jänis. - KoprinaI ja S

- 15 Ko lähtöö pöyvvääst pois, ni näyttää persettään.

Kohvikuppi alassuin. - TuuteriK

Tuhat turkkii, sata särkkii, pellol männöö, pers näkkyy.

Kana. - Kalliviere, (v männö, näkký) KosemkinaF

Tupatöllli reikänen, vettee hukutettaa, a ruokaa suavat ihmist sekä elokkaat.

Katiska. - TuuteriK

Hakkaa yöt, hakkaa päivät, konsaa ei lastuu sua.

Kello. - LempaalaM, (v eikä lastuu sua) TuuteriK

Niksaa naksaa, lastuu ei sua. - TuuteriH

Yät ja päivät hakkaa, lastuu ei tule. - KoprinaI ja S

Öötp ja päivä strugajà, lastua ei tyä. - Laukaansuu

Yöt ja päivät käyb, eðes ei pääse.

Kello. - KosemkinaR

- 20 Yks hiiri, kaks häntä, ken sen kengän arvaja?

Kerikenkp. - KosemkinaF

Lunksaa lonksaa luisen laipion takan.

Kieli. - TuuteriH

Likattà ja lakattà luisel lukun takan. - KosemkinaR

Liikkuu läiskähtellöö, on ain märkä, ei vua märkäne.

Kieli. - TuuteriK

Pienemp kirppù mut rankemp härkä.

Kipuna. - KosemkinaR

Valkonem pelto, mustat siemenet, kylvää ken taitaa.

Paperi ja kynä. - TuuteriH

25 Sus ulajaa untareel, piä täräjää tantereel, mies hännääst
häilyttää, pöpelööst pyörittää.

(Kirkon- t. palokellojen soitto.) - LempaalaM

Iest ko kerä, keskelt ko säkki, takant ko herroin keppi.

Kissa. - TuuteriK

Ensin se nähhään, sit vasta se näkköö.

(Vastasyntynyt sokea kissanpoika.) - LempaalaM

Läävä täynnä punasi lehmi, must härk männö, ajjä kaik pois.

Kiukà hiilet koukunka temmatà pois. - KosemkinaF

Tyttö tuvas, kassæ ulkon.

Kiukà tuvas, truba ulkon. - KosemkinaR

30 Istuvallaan suuremp, seisovallaa pienemp.

Koira t. kissa. - TuuteriH

Piippaat puappaat, rautaist suappaat, kesät sekä talvet ki-
vistä kattuu myöten kävelööt.

Koukku ko vettää kiukaast hiilii pois. - TuuteriH

Herra putkaht penkil, korkeil koppakenkil, talompoika tarttu
kiin ja viskais herran Helsinkiin.

Kukko. - VenjokiM

Ukko luhtii männöö lihalautanen peäloajel.

Kukko. - SkuoritsaK

Alimain jyrskä, päälimäin pärskä.

Kuorre (=hapankerma) kirnus. - KosemkinaF

35 Maito kaatuí lattial, ei lähe nuolten eikä vuolten, eikä
siiveel siristäin.

Kuvahainen. - TuuteriH

Karvanen homottelloo, nilkipäitä nieleksii.

Lampaan vuona immöö tissii. - TuuteriH

Läpi näkkÿ, suojam pittä.

Glasi. - KosemkinaR

Läpi näkkÿ ja suojam pittä. - Laukaansuu

Neljä neitsyttä kussoot yhteen kuppiin.

Lehmää lypsetään. - SkuoritsaK

Silattu sinikivest, vuoltu suorenkukkulast.

Linna. - TuuteriK

40 Jänis juoks jäät myö, t'iperteli t'iet myö, pistis pinor rak-
koo, puikko pistis persis.

Lumituisku. - KosemkinaR

Pövvöl ei panne, tandrikol (=lautaselle) ei taritø, herras-
te herkkø, kuningaste ruokø.

Mamman nännp. - KosemkinaF

Leppø linnan uulitsal, tammi keskitanhuel, juuret yhtè juok-
sòt, lapvat yhtè lankijät.

Mies ja naine. - KosemkinaF

Yks botška, kahellaist olutta.

Muna. - KosemkinaR

Ovetoïn aitta - ruokaa täynnä.

Muna. - SkuoritsaK

45 Onneton, ponneton, pohjaton, kanneton.

Muna. - LempaalaM

Uus tupa umpinain , eijuo ikkunaa eiko usta.

Muna. - KosemkinaR

Ympyyrläinen, ämpyyrläinen, ei uo pohjaa eikä kantta.

Muna. - LempaalaM

Kattila kiehuu kalliool ilman tulta ilman vettä.

Muurahaispesä. - LempaalaM

Istuja sīs tšiiiristỳ, käyp siiz märenti.

Naine. - Kalliviere

50 Pikku lintu liinaharja läpi seinän lentelöö.

Neula ja lanka. - LempaalaM

Mikom Matin kinnas, ei pala tules, eiko uppø vees.

Nimi. - KosemkinaR

Ukko nurkaas, tappi kopraas.

Olut- t. kaljapytty. - LempaalaM, (∩ kyrpä) SkuoritsaK

Nirajaa, narajaa, seinääl seisoo, metsääs kasvo, koton
synty.

Ovi. - LempaalaM

Päiväl rippù, yöl pannè reikä.

Uksen kokka. - Kosemkinar

Päivääl riippuu, yöks pannaan reikää. - *LempaalaM*

55 Kenel tulija ensimmäiseeks kättä antaa?

Oven rivalle. - LempaalaM

Musta härkä, viel valkosees kauluksees, kirjavan karjan
keskeel.

Pappi. - TuuteriK

Palvelee keisarit ja kuninkaat, vaik kerrääjätkii, a eis-
täin piä pois leikataa, sit viel hakataa ja sisukset pois
otetaa.

Pellovaat. - TuuteriK

Koira haukkuu konguttellò, mäen alla mäncyttellò, mie hän-
näst pitelin, saporast pyöryttelin.

(Pellavan) kolkispuuD. - Kalliviere

Nahkasäkist puhhuu, a kantapiähän tarkkajaa ja viel nousoo
nennää.

Pieru. - TuuteriK

60 Lentää ja laulaa, ei uo piätä eikä kaulaa.

(Pillin t. torven puhallus.) - LempaalaM

Kiku reijjääs, karvat piäl.

Porkkana muas. - TuuteriK

Kerä ies, keritsimet peräs.

Pääskynen. - LempaalaM

Neljä veljestä (∩ poikaa) yhtä hattuu kantaat.

Pöytä. - TuuteriH

Köyhät veljekset, pittää sammaa hattuu kantaa. - *TuuteriK*

Neljä poikaa yhtä hattuu kantaa. - *TuuteriK*

Neljä neitsyttä yhen katon alla. - *SkuoritsaK*

- 65 Vellanen tekköö vessii, kuka vuoteel lessii, kell_uei pie,
sill_uei tie, kel pittää, se ei virka mittää.
Ruumiskirstu. - TuuteriH
- Kaks silmää, kaks korvaa, ei niä eikä kuule.
Saavi. - LempaalaM
- Vesi ympär, tuli kesk_ipaikas.
Samavara. - KosemkinaR
- Ukko pövvöl, vesi tilkkù tillist.
Samavara. - KosemkinaR
- Ois ninko kirppu, ei kuitenkaa kirppu, ois ko vasta, ei
kuitenkaa vasta, ois ko kerä, ei kuitenkaa kerä.
(Siemen, lehdet ja juurikasvi.) - LempaalaM
- 70 Miäs metsää männöö, sata seiväst seläs.
Sika. - KoprinaI ja S
- Kaksi kultaist käkkee yli orren katseloot.
Silmät. - TuuteriH
Kaks kultkerrä, yli orren tappelòt. - *KosemkinaR*
Kaks kultasta käköstä yl orren otteloo. - *LempaalaM*
- Tulloo yö, loppuu työ, panna lihat likityksin, kahet kar-
vat vastatuksin.
Silmät panna kiini. - TuuteriH
- Sies on siiruv viirulline, päält on kullan karvalline.
Sipulimpä. - KosemkinaF, (~Siest) R
- Viis läävä ja yhest uksest sissä männä.
Sormikas. - KosemkinaF
- 75 Nimi on, ei henkee, veri kulkoo lävitse.
Sormus. - TuuteriH
- Kannettava vässyy, kantaja ei väsy.
Soutaja ja vene. - LempaalaM
- Yks saamas, yheksän akkiloimas. Mitä se ono?
Sukki rakennettaa, kollineula (=parsinneula). - KoprinaI ja S
- Herroin herkkuu, pappiloin ruokaa, ei syö sijat eikä koirat.
Suola. - LempaalaM

- Punanen liävä, a elokkaat valkošii.
Suu ja hampaat. - TuuteriK
- 80 Kymmänen sormee yhen leivän ympäriil.
Alustettu taikina. - TuuteriH
- Nurkas ähky, pytys puhkuu.
Taikina t. olut. - LempaalaM
- Alimain ähkä, päälimäin puhkà; alimain tahtò, päälimäin ei jaksa.
Taikinà alussettà. - KosemkinäF
- Helsinkiis hepo hirnuu, tänne valjaat välähtää.
(Ukkonen ja salama.) - LempaalaM
- Viis veljestä yhes tuvas ellää.
(Varpaat sukassa.) - LempaalaM
- 85 Etsii, etsii, eikä sois löytävään.
(Verkon t. reikien paikkaaja.) - LempaalaM
- Niuskaa nauskaa, karvat parskuut kahem puolen.
Viikate, niittäminen. - TuuteriK
- Metsääs kasvaa, seinääl roikkuu a leuvvan al laulattaa.
Viulu. - TuuteriK
- Viiruu viiruu kuurittaa, sen jo vettää vet vetrikkaa.
Vokki (=rukki). - SkuoritsaK
- Isä lynkkä, äiti länkkä, tytöt litunlatuset, pojat hyörym-
pyöryläiset.
Vokki. - TuuteriH
- 90 Mist kalast suap jäniksen lihhaa?
Ruokalasta. - LempaalaM
- Mitä varis tekköö ko täyttää viis vuotta.
Lähtöö kuuvvennelle. - LempaalaM
- Piko-uutti, saksalammas, kerran vuotee keritään.
Nitty. - LempaalaM

TIEDONANTAJISTA

Seuraavaan luettelo on otettu mukaan ainoastaan ne inkeriläiset, joilta on saatu t ä m ä n kokoelman ainesta.

KATRI AITMAN, o.s. Polttajainen, synt. 14.9.1877 Skuoritsan seurakunnan Kastinan kylässä, oli naimisissa Skuoritsan Peräjärvellä, tuli Suomeen 1943. - Muistiinpanot 3.6.1945 ja 29.-30.11.1945 Kiikoisten ja Kouvatsan pitäjien yhteisessä kunnalliskodissa.

IRINA FILIMONOFF, synt. 5.6.1904 Kosemkinan (Narvusin) Laukaansuun kylässä jossa 1930-luvun lopulla oli satakunta taloa. Hänen äitinsä Maria Filipoff oli kotoisin 4 km:n päässä olevasta Luužitsan vatjalaiskylästä, äidin äiti oli Soikkolan inkeroisia (Loka-nimisestä kylästä), äidin isä Luužitsan vatjalainen. Irinan isä Aleksandr Brusoff oli Laukaansuun inkeroinen, isän äiti samoin laukaansuulainen, mutta isän isä oli Lavansaa-resta, siis Suomen puolelta. Koti oli kreikkalaiskatolinen, kirkossa käytiin ahkerasti. Iron isä oli kalastaja ja laivuri. Hänellä oli paljon verkkoja ja osuus nuottaan. Purjelaiavallaan isä kävi usein Narvassa ja toisinaan myös Viipurissa ja Helsingissä, vieden myytäväksi perunaa, omenia ja marjoja ja kuljettaen hiekkaa rakennuksille; takaisin hän toi - usein Laukaansuun ja Vipiän kauppiaille - tervaa, tököttiä (=tuohitervaa), suolaa, "painetta" eli kankaan värjäysainetta, tulitikkuja yms.

Iro tottui jo nuorena työntekoon. Talvet hän enimmäkseen oli kotona ja oppi jo pienenä kutomaan verkkoa. Kesät hän oli palveluksessa, ensin - jo 7-vuotiaana - lapsenliikkana enonsa perheessä Luužitsassa, myöhemmin piikana Joenperän ja Pärspään kylissä.

Vuonna 1923, 19-vuotiaana, Irina eli Iro meni naimisiin. Hänen miehensä Stefan Filimonoff oli myös laukaansuulainen, aivan naa-

purista, syntynyt 1898. Asuttuaan ensin Stefanin vanhempien luona nuoripari sai piakkoin hankituksi itselleen oman talon. Stefan Filimonoff oli kalastaja, hän oli talvet nuotalla, kesät pyyti rysillä ja verkoilla. Iro pysytteli kotona taloutta hoitamassa. Stefan vangittiin 1938, ja Iron saaman tiedon mukaan kuoli 1942. Iro oli sitten töissä läheisessä kalasäilyketehtaassa; sodan aikana hän oli osaksi Virossa, osaksi kotikylässä, kunnes syksyllä 1943 tuli Pekka-poikansa (s. 1925) kanssa Suomeen.

Laukaansuun kylän elämä oli Iron lapsuuden ja nuoruuden aikana vilkasta. Kesäisin nuoriso kokoontui ulkosalla, talvisin taas johonkin taloon, jonka isäntäväelle korvaukseksi sahattiin puita ja annettiin jotakin, esim. kupo olkia. Pojat soittivat kitaraa ja haitaria, laulettiin venäjäksi ja suomeksi. Iltaisin juteltiin juttuja, myös kyseltiin arvoituksia, tavallisesti pojat tytöiltä. Iro oli hyvä laulaja, hän kuului Laukaansuun "eellälaulajiin". Joulusta loppiaiseen nuoriso kulki "igriššoilla" talosta taloon, hullunkurisesti vaatetettuna, pojat tytöiksi, tytöt pojiksi pukeutuneina, lauluja laulaen. Iron nuoruuden aikana Laukaansuussa vielä "lueteltii" eli esitettiin itkuvirsiä tietyissä tilanteissa, nimittäin häissä, hautajaisissa ja haudoilla muulloinkin, sekä nuorta miestä sotaväkeen saatettaessa. Iron äidinäiti, "baaba", joka oli Soikkolan inkeroineen, oli itkuvirsien esittäjä; hän oli myös häissä esilaulajana ja osasi monia taikoja. Äidin isä soitti kannelta.

Iro Filimonoffia olen haastatellut useita kertoja kevätlukukaudella 1960, sen jälkeen 22.12.1960, 15.-16.8.1961, 28.2.1966, 24.-25.1.1967, 4.2.1967, 6.5.1969 ja yhdessä vatjalaisvanhuksen Stepanida Pihlakaksen kanssa 7.1.1960, 14.1.1960, 26.3.1960, 12.5.1960 ja 16.10.1965. Näytteitä Iron kielestä olen julkaissut kirjassa "Lähisukukielten lukemisto" (ilm. 1967) s. 157-169. Siinä ovat "sananparsimat" (=sananlaskut) ja haukkumukset on otettu myös tähän kirjaan, kirjoitustapaa jonkin verran yksinkertaisteen.

MARIA GABUKOV, o.s. Orava, synt. Viron Inkerissä Kallivieressä.
- Muistiinp. 5.11. ja 9.11.1954, 9.5.1955, 4.8.1956 ja 14.9.
1965 Mölndalissa Ruotsissa.

KATRI HIMANEN, o.s. Lappalainen, synt. Koprinan srk:n Tihkovit-
sassa. Tihkovitsa oli savakkokylä, mutta jo läheisessä Lätinän
kylässä oli äyrämöisiä. Mentyään naimisiin v. 1899 syntyneen Ant-
ti Himasen kanssa Katri muutti asumaan Kolppanan srk:n Vopsin
kylään (n. 10 km:n päähän). Tuli Suomeen 1943 ja siirtyi Ruot-
siin. - Muistiinp. 14.1. ja 31.5.1951, 11.1.1954, 10.5.1955,
7.8.1956 ja 26.7.1967 Boråsissa Ruotsissa.

ANNA Iho, o.s. PURANEN, synt. 4.3.1890 Hietämäen srk:n Alaky-
lässä. Isä oli savakko, isän äiti äyrämöinen, joka piti äyrä-
möisvaatteita kuolemaansa asti. Vuonna 1910 Anna meni naimisiin
Matti Ihon kanssa ja muutti Hietämäen Heimosin kylään; miehen
äiti oli äyrämöinen. Muutti Suomeen 1943. - Muistiinp. 18.10.
1965 Turussa.

MARIA JAARINEN, o.s. Hokkanen, synt. 18.2.1897 Koprinan srk:n
Uuden Siiverskan kylässä, tarkemmin sanottuna sen "Suomen otsas-
sa" ("Vennäin otsassa" asui venäläisiä). Vanhemmat olivat naa-
purusten lapsia Uuden Siiverskan kylästä, isä Antti Pietarinpoi-
ka Hokkanen (Pietarin isä oli taas Antti) ja äiti Katri Juhanan-
tytär Laukkonen. V. 1918 Maria meni naimisiin Viktor Jaarisen
kanssa ja muutti Koprinan srk:n Iisaron kylään 4 km:n päähän.

VIKTOR JAARINEN, synt. 10.9.1887 Koprinan srk:n Iisaron kylässä.
Hänen vanhempansa Tuomas Juhananpoika Jaarinen ja Iita Antruk-
sentytär Laitinen olivat Suomesta. Vanhemmistaan Viktor Jaari-
nen kertoi minulle 4.10.1964 tähän tapaan:

"Miun issäin oli syntynt Suamessa, Mualaam pitäjäst Koiralan
kyläst. Heil ol' kaks veikkoo: miun issäin oli Tuomas ja hänev
veikkoosem Pekko. Äit' heil kuali ko oll'it pikkupoikii ja isä
kual' - miun isäll_oli neltoist vuatta ja Pekoll_oli kakstoist
vuatta. Ja hyä ku joutuit armottomiks (=orvoiksi) - Suamess_
oli kova laki kuin ei jaksan maksaa veroloi, vasaral myätii
kaik mitä heill_oli. Issäin sano jot hyä itkiit kaikkein kovem-
mist ku heill_oli suur sika, ko se sika myätii. Hyä Pekko-veik-

koosen kans ajeliit sen sian seläs kaksin haaroin kuiv varsan seläs.

Sit hyä joutuit miirun tiäl, kulkemaa mihi vai silmät veivät. Mis hyä liä kulkenoot sitä miä en tiijjä - mut viimiseks hyä joutuit Venäjäl lasisavotaa, Piatarist kuuskymment virstaa, mis hyä sit kasvoit ja tekkiit tyätä kuñis männiit naimisii.

Äitiin oli Mikkeliil läänist Kankasniämest pitäjäst, Levommääjelt. Siit on ainaki sata vuotta ko Suames syätii petäjänkua-rest leipää, äitiin ain laati (=kerto). Heit oli viis sissoo ja kaks veikkoo, ja Venäjäl lasisavotast käytii siält hakemas nuarii tyttölöi ja miähii tyähön. Hyä viijjen tytön tulliiit savotaahan töihen. Heil maksettii tiä savotaahan ast. Annettii yhteinen kortter viijjel tytöl. Siäl oli savotan stolovoi mis hyä käivät syämäs ja siäl hyä tapasiit toiseesen kuin olliit molloot Suamest; sönkkäsiit sev verran venäjää kuim myä nyt ruatsii: mitä ei osata laatii näytetää sormel. Ja siäl Riittinkan savotas hyä männiit parriihen."

Viktor Jaarisen isä Tuomas oli enimmäen aikaa Družnaja Gorkan lasitehtaan "lasinvetäjänä", ajoi hevosella lasia Pietariin.
- Viktor Jaarinen kuoli 23.4.1966.

Maria ja Viktor Jaarinen tulivat Suomeen 1943, muuttivat edelleen Ruotsiin 1948. Heitä olen haastatellut usein: 21.-22.5.1950, 16.-18.5.1951, 22.3. ja 30.10.-1.11.1953, 7.-9.11.1954, 9.5.1955, 5.-7.8.1956, 3.7.1963, 4.10.1964 ja 14.9.1965 Mölnlyckessä Ruotsissa (lähellä Göteborgia) ja Viktorin kuoltua Maria Jaarista yksinään 9.7.1967 ja 16.-17.7.1969 kotonani Helsingissä ja 24.5.1976 Mölnlyckessä.

ANASTASIA JAKOVLEV, o.s. Sofronova, synt. 1903 Soikkolan Viisintän kylässä. - Muistiinp. 17.-19.5.1951, 22.3. ja 30.10.-1.11.1953 Mölnlyckessä Ruotsissa.

MARIA JUONALAINEN, synt. 1863 Koprinan srk:n Valasniekan kylässä. Tuli Suomeen 1943. - Muistiinp. 29.-30.11.1945 Kiikoisten ja Kauvatsan yhteisessä kunnalliskodissa.

ANNA KOLEMAINEN, o.s. Hämäläinen, synt. 15.10.1909 Venjoen srk:n Luukkasiin kylässä. Luukkasiin kylässä oli n. 90 taloa, enimmäkseen asukkaat Hämäläisiä ja Kekkosia. Meni 1928 naimisiin joen toiselle puolelle Porun kylään Mikko Kolemaisen kanssa (ks. seur.). Tuli Suomeen v. 1943. - Muistiinp. 28.3., 4.4. ja 14.6.1977 Tampereella.

MIKKO KOLEMAINEN, synt. 9.2.1897 Venjoen srk:n Porun kylässä. Porussa ja sen yhteydessä olevassa Ryysylässä oli 1930-luvulla n. 70 taloa, joista n. 25:ssä asui Kolemaisia. MK:n isoisa Mikko Simonpoika Kolehmainen eli v. 1825-1913, oli vapaakirkon saarnaaja; isoäiti Katrina Korhonen oli kotoisin Venjoen Korhosin kylästä, kuoli v. 1904. MK kertoi saaneensa selville, että Kolemaisen suku on Suomesta, Kuopiosta, josta veljessarjan yksi jäsen v. 1620 lähti Inkerinmaalle ja asettui Porun kylään. - Muistiinp. 18.4.1960, 28.3.1977 Tampereella.

MATILDA KORPELAINEN, synt. 1891 Skuoritsan srk:n Petrovan kylässä. - Muistiinp. 23.5.1950 Boråsissa Ruotsissa.

MARIA KURVINEN, o.s. Peussa, synt. 10.10.1903 Skuoritsan Peussalassa. Peussalan kylän ensimmäisiksi asukkaiksi oli mainittu Suomesta tulleet veljekset Anttu, Henttu ja Juhana, joiden mukaan Peussalan kylän osia kutsuttiin seuraavasti: Antussiän otsa (= "Anttu-sedän pää"), Henteksiän otsa ja Juhansiän otsa. Peussalan kylässä asui vain Peussa-nimisiä. Maria kertoi kuulleensa, että kun kylään tuli kaksi kotivävyä - toinen oli Suomesta muuttaneen Parkkonen-nimisen miehen Inkerissä syntynyt poika, toinen ns. "linnanpoika", ts. Pietarista lastenkodista otettu, Inkerissä kasvatettu -, niin kylänkokouksessa päätettiin, että kotivävyjen oli muutettava nimensä Peussaksi. Maria Kurvisen isän äiti, joka oli kotoisin (Skuoritsan srk:n) Pokkisen Purskovalta, oli äyrämöinen. "Mie uon äyrämöisen vunukka", sanoi Maria itsestään. Maria oli naimisissa 11 km:n päässä, Skuoritsan srk:n Riepposin kylässä; hänen miehensä oli Aleksanteri Kurvinen, synt. 25.11.1892. Tuli Suomeen v. 1943. - Muistiinp. 17.10.1965 Turussa.

LIISA MONTONEN, o.s. Lybeck, synt. 1916 Koprinan Läsänmäen kylässä, oli naimisissa Koprinan Iisarossa. Hänen miehensä oli Juho Antinpoika Montonen. - Muistiinp. 6.11.1954 Mölnlyckessä Ruotsissa.

HERTTA MYLLÄRI, o.s. Hirvonen, synt. 1913 Tuuterin Hirvosin kylässä. Hänen miehensä Aleksanteri Mylläri on syntynyt n.v. 1902 Vuoleen Sohlovan kylässä. Tuli v. 1943 Suomeen, josta muutti Ruotsiin. - Muistiinp. 10.6.1977 Gävlessä Ruotsissa.

SOHVI NIUKKANEN, o.s. Sipari, synt. 1888 Venjoen srk:n Montilan kylässä, oli naimisissa Hietamäen srk:n Niukkasiin kylässä. Tuli v. 1943 Suomeen ja sieltä Ruotsiin. - Muistiinp. 23.5.1950, 13.1.1951, 21.3.1953, 8.-9.11.1954, 10.5.1955 ja 7.8.1956 Boråsissa Ruotsissa.

KATRI PAJUNEN, synt. 1886 Soikkolan Vääränojan kylässä; luterilainen. Asui kotikylässään v:een 1943, jolloin muutti Suomeen ja edelleen Ruotsiin. - Muistiinp. 28. ja 30.6.1950 sekä 1.6.1951 Boråsissa Ruotsissa.

KATRI eli KATRINA PERÄLÄINEN, ent. Jaakkimainen, o.s. Pettinen, syntyi 25.3.1897 Tuuterin srk:n Kurkelan kylässä, joka sijaitsee lähellä Tsarskoje Selo (inkeriläisten puheessa: Suari).

Katri Peräläisen äiti Mari Taatinen oli savakko, kotoisin Hietamäen ("Sunkuran") srk:n Laakalan kylästä. Hänet "tuotii savakkon, savakon vuatteis", vaikka äidinäiti Sohvi Hirvonen oli äyrämöinen, kotoisin Hietamäen srk:n Karhulan kylästä. Hänen äyrämöistä murrettaan matkittiin: "Mie ko nakroin kakrapelloos ni kalsum paklatkii ol'liit kaklassain." Sohvin äiti oli ollut Tyrön Papinkonnusta (? Ropsun Ranta-Kirppulasta). Katrin äidinisä oli rikas talonpoika Aatami Taatinen, ja tämän isä Jooseppi Taatinen, Laakalan kylästä; mainittu Laakala on kuulemma nykyään 3000 asukkaan taajama, jossa eniten työtä antaa "paasijauhamo".

Katri Peräläisen isä oli Aatami Pettinen. Aatamin äiti oli Katriina Kemppe Skuoritsan Purskovalta, äyrämöinen. "Ämmöin kuol' ni kirstuu viel pañtii äyrämöise vuatteet." Aatamin isä

oli Pietari (Pjotr Vlasovitš). Ja Pietarin isä Lassi-Jussi (virall. Juhana) oli tullut Inkerinmaalle Suomesta Lemin pitäjältä, nainut Kurkelan kylästä Matleena Rysän. Matleenan isä oli tullut Vevvolle kotivävyksi. Katri kertoi, että heistä lapsena ollessa vielä sanottiin kun suututtiin: "Lassi-Vanjan vunnukoi". Vevvon asunto oli Kurkelan kylän ensimmäinen asumus.

Katri Peräläisen elämänkumppani Inkerissä oli Matti Jaakkimainen samasta Kurkelan kylästä. Matti oli monitoiminen, pystyvä mies, jota käytettiin erilaisissa luottamustoimissa. Hän mm. värväsi työmiehiä Tverin ja etenkin Tulan ja Rjazanin läänistä turpeennostoon; työmaa - "Rönönlän suo" eli "Suursuo" - oli Kurkelan kylän lähellä. Vuonna 1930 Matti Jaakkimainen vangittiin ja vietiin Solovetskin saarelle. Hän kuoli v. 1936. Matti Jaakkimaisen isä oli Mikko Jaakkimainen, ja äiti, joka kuoli nuorena, Mari Kotselainen, syntyisin Venjoen seurakunnan Kotselaisiin kylästä. Mikko Jaakkimaisen isä oli ollut Pietari, ja Pietarin isä taas Mikko. Viimeksi mainittu Mikko oli tullut kotivävyksi Kurkelaan Koiron (virall. Koironvan) kylästä, jossa oli useita Jaakkimaisia. Perimätiedon mukaan Koiron Jaakkimaisen esi-isä oli muuttanut Koiron kylään Suomesta, Jaakkiman pitäjältä.

Kurkelan kylä tuhoutui toisessa maailmansodassa. Sen paikalla on nyt "Novoje posjolki" -niminen taajama, jossa asuu - Katrin 1976 saamien tietojen mukaan - n. 600 henkeä. Heistä enimmät ovat venäläisiä, eri puolilta Neuvostoliittoa. Inkerinsuomalaisia perheitä on joukossa 12.

Sodan aikana Katri lapsineen joutui siirtymään sotatoimien tieltä, ensin tammikuussa 1942 Veimarin leiriin lähelle Viron rajaa, sieltä Viron puolelle Narvaan, josta helmikuussa 1942 Saksaan oikein kurjiin leirioloihin, mutta täältä - Suomen puututtua asioihin inkeriläisten pelastamiseksi - helatorstain jälkeen lähelle Danzigia Neukirchenistä parin km:n päässä olevaan Pordenaun kylään Gustav ja Metta Varkentinin omistamalle maatilalle, jossa kohtelu oli hyvä ja ruokaa sai riittävästi. Sieltä hän pääsi muiden Saksassa olleiden inkeriläisten joukos-

sa kesällä 1943 Suomeen. Leiriltä Katri tyttärineen siirtyi töihin Ohensaaren kartanoon Maskuun ja helmikuun alussa 1947 Turkuun, jossa hän Huhtamäki-yhtymän kalaosastolla työskenteli 16 vuotta. Turussa Katri meni v. 1947 naimisiin Vuoksenniskan tehtaalla Turussa työskennelleen Inkeristä Suomeen tulleen leskimiehen Pietari eli Pekka Peräläisen kanssa (ks. seur.).

- Katri Peräläistä olen haastatellut hänen kotonaan Turussa seuraavasti: 17.10.1965, 22.10.1966, 22.10.1967, 8.3.1970, 20.-21.2.1971, 29.4.1973, 20.8.1974, 7.12.1975, 28.3.1976, 7.5.1976, 26.11.1976, 4.1.1977, 12.1.1977, 26.3.1977, 22.4.1977, 26.-27.11.1977 ja 8.5.1978.

PIETARI PERÄLÄINEN, synt. 9.10.1888 Kolppanan srk:n Salusin kylässä. Isä oli Antti (synt. v. 1854 t. 1856) ja isänisä Pietari, molemmat Salusissa syntyneitä. Pietari Peräläisen äiti Anna Korkka oli kotoisin Koprinan srk:n Hovimäen (murteessa: Hoommäen) kylästä; hän oli äyrämöinen, minkä vuoksi häntä kutsuttiin nimellä "emo", niin sanoi miniäkin. - Muistiinp. 17.10.1965 ja 22.10.1967 Turussa.

MARIUS PUKONEN, synt. Kosemkinan Ropsun kylässä. - Muistiinp. 7.11.1954 Mölnlyckessä Ruotsissa.

ANNA PÖNTINEN, o.s. Hämäläinen, synt. 5.8.1899 Kupanitsan Greplassa. Hänen molemmat vanhempansa olivat syntyneet Greplassa, isä Pietari Abrahaminpoika Hämäläinen v. 1870 ja äiti Maria Juoneksentytär Pöntinen v. 1875. Isä oli kertonut suvun olevan lähtöisin Hämeestä, mutta ei tiennyt asiasta tarkemmin. Anna Pöntisen mies oli Greplan synnynnäinen Pietari Pöntinen. Toisen maailmansodan aikana Pöntiset olivat evakossa ensin Virossa, sitten Suomessa, josta siirtyivät Ruotsiin. - Haastatteluja loka-, marras- ja joulukuussa 1954 Lundissa ja 14.1.1963 Gänghästerissä (lähellä Boråsia). Kalevalaseuran vuosikirjassa v. 1963 s. 202-208 olevat sananlaskut julkaistaan tässä uudelleen.

SOHVI ROMANA, o.s. Mustonen, synt. 12.9.1896 Järvisaaren srk:n Staarostinan kylässä (murteessa: Tuarasna), oli v:sta 1922 naimisissa saman srk:n Mujan kylässä. - Muistiinp. 18.10.1965 Turussa.

ANNA-MARIA SCHULTZ, o.s. Iho, syntyi 15.12.1897 Hietamäen srk:n Heimosin kylässä. Isä, joka oli kylän seppä, oli kertonut Ihojen tulleen Suomesta. Anna-Marian äiti oli äyrämöinen, siis "emo". Perinnettä hän oli painanut mieleensä paitsi äidiltään myös mm. isoäidiltään Annilta. Tämä Anni Rappu, joka oli kotoisin Hietamäen srk:n Alakylästä, kuoli 85-vuotiaana v. 1921. Anna-Maria oli v:sta 1909 naimisissa Hietamäen srk:n Rospeekan kylässä. Anna-Maria Schultz oli erityisen kiinnostunut kotiseutunsa perinteestä, jota hän mielellään ja tottuneesti esitti. Hänen muistitietoaan olivat jo aikaisemmin talentaneet ääninauhoihin Lauri Honko 1957, Lauri Honko ja Juha Pentikäinen yhdessä 1966 ja Pekka I. Mäkinen 1967. - Muistiinp. 26.-27.7.1967 Boråsissa Ruotsissa.

MARIA SEPPÄNEN, synt. 15.12.1880 Kosemkinan Pärspäässä, jonka luterilaisiin hänen kotiväkensä kuului (enimmät perheet Pärspäässä olivat kreikkalaiskatolisia). Oli naimisissa Kurkolan kylässä. Siirtyi 1943 Suomeen, josta edelleen Ruotsiin; asui siellä tyttärensä (Kurkolassa 1905 syntyneen) Katri Saijan perheessä. - Muistiinp. 21.3.1953 ja 11.1.1954 Boråsissa Ruotsissa.

VALPURI SIRKKUNEN, synt. n.v. 1880 Kosemkinan srk:n Fyödrömaan kylässä. Siirtyi 1943 Suomeen ja edelleen Ruotsiin. - Muistiinp. 29.-30.6.1950 ja 14.-15.1.1951 Boråsissa Ruotsissa.

LEMPI SJÖBERG, o.s. Maimanen, synt. 27.10.1922 Tuuterin srk:n Kurkelan kylässä. Isä Niilo (Nikolai) Maimanen oli Suomesta Pitkästärannasta; äiti Eeva Kelo meni isän varhain kuoltua toisiin naimisiin Antti Matinpöika Pettisen kanssa, joka oli Kurkelan kylästä. Lempi tuli Viron ja Saksan kautta Suomeen v. 1943 ja edelleen Ruotsiin 1947. - Muistiinp. 10.6.1977 Gävlessä Ruotsissa. Lisäksi olen saanut häneltä kirjeitse runsaasti lisää sananlaskuja ja arvoituksia, joiden kieltä olen tarkistanut Kurkelan kylän synnynnäisen Katri Peräläisen avulla.

SONJA SOIKKA, o.s. Hirvonen, synt. 20.8.1902 Tuuterin srk:n Hirvosin kylässä. Hän on edellä mainitun Hertta Myllärin sisar. - Muistiinp. 10.6.1977 Gävlessä Ruotsissa.

ELINA TIMONEN, o.s. Pekki, synt. 1916 Lempaalan Mustilan kylässä, on naimisissa suomeksi kirjoittavan karjalaisen kirjailijan Antti Timosen kanssa. Hän on tehnyt arvokasta työtä suullisen kansanperinteen tallentamiseksi. Elää Petroskoissa. Kaikki vuodelta 1968 olevan laajan kokoelmansa (414 kpl; tähän otettu hieman vähemmän) sananlaskut ja arvoitukset hän mainitsi kuulleen lapsena kotikylässään Mustilassa, suurimman osan isältään Tahvo Tahvonpoika Pekiltä.

JUHO VAINIKKA, synt. Tuuterin srk:n Pajulan kylässä.

- Muistiinp. v. 1950 Hälsingborgissa Ruotsissa.

PEKKA VUOLJÄRVI, ent. Jääskeläinen, synt. 2.6.1907 Vuoleen Vuolejärvellä, tullut Suomeen 1919. - Muistiinp. 27.5.1966 Helsingissä sekä kirjeitse saatuja tietoja.

L y h e n t e e t

Sulkeissa mainitaan ne henkilöt, joilta kyseisen kylän tiedot ovat.

<i>HietämäkiA</i>	=	Hietämäki, Alakylä (Anna Iho)
" H	=	" , Himosi (Anna-Maria Schultz)
<i>JärvisaariS</i>	=	Järvisaari, Staarostina (Sohvi Romana)
<i>KolppanaS</i>	=	Kolppana, Salusi (Pietari Peräläinen)
<i>KoprinaI</i>	=	Koprina, Iisaro (Viktor Jaarinen)
" S	=	" , Siiverska (Maria Jaarinen, Liisa Montonen)
" T	=	" , Tihkovitsa (Katri Himanen)
" V	=	" , Valasniekka (Maria Juonalainen)
<i>KosemkinaF</i>	=	Kosemkina, Fyödrömaa (Valpuri Sirkkunen)
" P	=	" , Pärspää (Maria Seppänen)
" R	=	" , Ropsu (Marius Pukonen, Marius Sirkkunen)
<i>KupanitsaG</i>	=	Kupanitsa, Grepla (Anna Pöntinen)
<i>LempaalaM</i>	=	Lempaala, Mustila (Elina Timonen)
<i>SkuoritsaK</i>	=	Skuoritsa, Kastina (Katri Aitman)
" Pet	=	" , Petrova (Matilda Korpelainen)
" Peu	=	" , Peussala (Maria Kurvinen)
<i>SoikkolaVi</i>	=	Soikkola, Viistinä (Anastasia Jakovlev)
" Vä	=	" , Vääräoja (Katri Pajunen)
<i>TuuteriH</i>	=	Tuuteri, Hirvosi (Sonja Soikka)
" K	=	" , Kurkela (Hertta Mylläri, Katrina Peräläinen ja Lempi Sjöberg)
" P	=	" , Pajula (Juho Vainikka)
<i>VenjokiL</i>	=	Venjoki, Luukkasi (Anna Kolemäinen)
" M	=	" , Montila (Sohvi Niukkanen)
" P	=	" , Poru (Mikko Kolemäinen)

Castrenianumin toimitteita

1. Erkki Itkonen, Terho Itkonen, Mikko Korhonen, Pekka Sammallahti: Lapin murteiden fonologiaa. 1971.
2. Pekka Sammallahti: Material from Forest Nenets. Grammatical Sketch, Two Short Texts, Vocabulary. 1974.
3. Pertti Virtaranta: Vienalaisia lastenlauluja. 1973.
4. Mikko Korhonen, Jouni Mosnikoff, Pekka Sammallahti: Koltansaamen opas. 1973.
5. Seppo Suhonen: Liivin kielen näytteitä. 1975.
6. Viljo Nissilälle 21. 8. 1973.
7. Lauri Posti ja Terho Itkonen (toim.): FU-transkription yksinkertaistaminen. 1973.
8. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen, Kurt Zilliacus: Nimistöntutkimuksen terminologia, Terminologin inom namnforskningen. 1974.
9. Seppo Suhonen: Lähisukukielten muoto-oppia ja lainasuhteita. 1974.
10. Eila Hämäläinen ja Kaisu Juusela (toim.): Castrenianum. 1975.
11. Eila Hämäläinen und Kaisu Juusela (red.): Castrenianum. 1975.
12. Vienan runonlaulajia ja tietäjiä. Aatu Kurosen (1907), Petri Lesosen (1908) ja Iivo Marttisen (1908) muistiinpanot. Julk. Helmi Virtaranta. 1975.
13. Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26.—27. 3. 1974.
14. Pekka Sammallahti: Sodankylän saamelaisten entistä elämää Elsa-Marja Aikion kertomana. 1975.
15. Pertti Virtaranta: Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. 1976.
16. Fennistiikan opinnäytteitä 1886—1975. 1977.
17. Juha Janhunen: Samojedischer Wortschatz. Gemeinsamojedische Etymologien. 1977.
18. Pertti Virtaranta: Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia. 1978.

Jakelu: Suomalais-ugrilainen Seura
Snellmaninkatu 9—11, 00170 Helsinki 17